СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 5.06, 21.06, 16.00;
Віцебск — 4.50, 21.02, 16.12;
Магілёў — 4.55, 20.55, 16.00;
Гомель — 4.58, 20.47, 15.49;
Брэст — 5.30, 21.14, 15.44.
Гродна — 5.21, 21.22, 16.01;
МЕСЯЦ:
Поўня 16 мая.
ІМЯНІНЫ:
Маўры, Цімоха, Хвядоса, Пятра;
Андрэя, Венчыслава.

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

16 МАЯ 1992 г. субота, № 95—96 (21873—21874)

РОЗГАЛАС

ТАШКЕНЦКІЯ ЧАКАННІ

15 МАЯ Ў ТАШКЕНЦЕ ПАЧАЛАСЯ СУСТРЭЧА КІРАЎНІКОЎ ДЗЯРЖАЎ І ЎРАДАЎ СНД

Як хутка бяжыць час! Ташкенцкая нарада — сёмая па ліку сустрэча лідэраў Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Праўда, ужо ні для каго не сакрэт, што цікавасць да іх паступова аслабявае. І гэта не дзіўна — кардынальных, сур'ёзных рашэнняў пакуль што не прынята, як кажуць, раз, два і ўсё. Тым не менш, пры кожнай новай спробе цепліцца надзея: раптам яна стане паваротнай... Што думае наконт гэтага Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіслаў Шушкевіч?

У аэрапорце Мінск-2 Станіслаў Станіслававіч быў немнагаслоўным: «Я чакаю ад ташкенцкай сустрэчы многага. У апошні час не ўсё ладзіцца ў садружнасці. У сталіцы Узбекістана мы павінны паправіць нашы агульныя справы».

У састаў афіцыяльнай дэлегацыі Рэспублікі Беларусь акрамя Станіслава Шушкевіча ўваходзяць кіраўнік урада Вячаслаў Кебіч, першы намеснік Старшыні Вярхоўнага Савета Вячаслаў Кузняцоў, міністры: замежных спраў — Пётр Краўчанка, абароны — Павел Казлоўскі, а таксама старшыня Камісіі Вярхоўнага Савета па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю Мечыслаў Грыб.

— У Беларусі вельмі складанае і своеасаблівае становішча ў СНД, — гаворыць Пётр Краўчанка. — З аднаго боку, як каардынатары Садружнасці мы абавязаны яе цэментаваць. З другога, ёсць апасенні трапіць пад дыктат Расіі. Расіяне часам паводзяць сябе дзіўна. Напрыклад, на словах яны не маюць нічога супраць таго, каб падзяліць уласнасць былога Саюза, якая знаходзіцца за рубяжом. На справе — усяляк ухіляюцца ад канкрэтных рашэнняў.

Раніцай у пятніцу перад пачаткам нарады мне ўдалося ўзяць кароткае інтэрв'ю ў Вячаслава Кебіча.

— Увесь учарашні вечар мы правялі ў неафіцыяльных двухбаковых перагаворах з шэрагам дэлегацый, — сказаў Вячаслаў Францавіч. — Пасля іх настрой у мяне некалькі палепшыўся. Здаецца, што ўдасца дабіцца ўзаемаразумення па галоўнаму пытанню — фінансаваму заліку паміж краінамі СНД. Для нас гэта надзвычай важна, бо практычна ўсе дзяржавы Садружнасці, хто больш, хто менш, задаўжаліся Беларусі.

У парадак дня ўключаны тры асноўныя блокі праблем: агульнапалітычныя, эканамічныя і ваенныя.

Уладзімір ГЛОД,
спец. кар. БЕЛТА.

«ЗНЯЎШЫ ГАЛАВУ, ПА ВАЛАСАХ НЕ ПЛАЧУЦЬ»

З насцярожанасцю прыняўшы першае павышэнне цэн у красавіку мінулага года, мы ўсё ж спадзяваліся, што калі-небудзь будзе ў нас «салодкае» жыццё і што будзем мы «плаваць як сыр у масле». Ні таго, ні другога, на жаль, не адбылося, і ўжо, напэўна, не адбудзецца. Бо кілаграм «салодкага жыцця» з 15 мая стаў каштаваць 30 рублёў, а цэны на масла (у якім мы збіраліся «плаваць») узраслі ў 1,8 раза. Робіцца гэта быццам бы ў сувязі з парушэннем гаспадарчых сувязей паміж былымі саюзнымі рэспублікамі.

Што ж, можа яно і так. Але ж народ стаіць па дзесяць гадзін у чэргах за цукрам не для таго, каб гнаць з яго самагон. Вядома, што кілаграма цукру ў сярэднестатыстычнай сям'і хапае ледзь-ледзь на тыдзень, а з надыходам «садавінна-гародніннага» сезона такая колькасць цукру наогул здаецца смехатворнай. А пры такім кошце масла праблем з ім яшчэ больш. Складваецца ўражанне, што беларускі ўрад вырашыў праэксперыментаваць з вядомымі прыказкамі і прымаўкамі. Шасцізначныя лічбы ўжо не змогуць пераканаць нас у тым, што «аўтамабіль — не раскоша, а сродак руху». А цяпер вось з поўным правам можам пры сустрэчы адзін з адным на пытанне «Як жыццё?» адказаць: «Жыццё не цукар». Але ўсё ж будзем спадзявацца, што менавіта такія меры беларускага ўрада дазволяць нашай эканоміцы рухацца ў рынак «як па масле». А калі падыходзіць да чарговага павышэння цэн па-філасофску, то лепш прыгадаць, што кажуць разумныя людзі з пачатку так званай перабудовы: «Зняўшы галаву, па валасах не плачуць». А таксама прыгадаць выказванне медыкаў аб тым, што цукар — гэта «белая смерць».

ХОЧАШ АТРЫМАЦЬ КВАТЭРУ — КУПЛЯЙ АКЦЫІ

ПІНСК. На хвалі кампаніі па забеспячэнню кожнай сям'і асобнай кватэрай у Пінску сталі ўзводзіць домабудаўнічы камбінат магутнасцю 120 тысяч квадратных метраў жылля ў год. Але зараз гэтая будоўля аказалася ў зусім незайздросным становішчы: у дырэкцыі прадпрыемства няма больш сродкаў на вядзенне работ і закупку абсталявання.

А пабудавана даволі многа. Таму ўзведзеныя аб'екты ўяўляюць сабой дастаткова прывабны кавалак для тых, у каго туга з вытворчымі памяшканнямі. Нездарма, даведаўшыся аб бядотным становішчы будоўлі, на яе адразу ж аб'явіліся купцы — і свае, пінскія, і збоку. Але не з рукі і гораду адмаўляцца ад такой буйной домабудаўнічай вытворчасці. Як жа быць?

— На базе ДБК вырашана стварыць акцыянернае таварыства адкрытага тыпу, — гаворыць старшыня гарсавета У. Цімошчанка. — Намечана выпусціць акцый на 100 мільёнаў рублёў. Іх рэалізацыя і дазволіць фінансаваць далейшае будаўніцтва камбіната.

Калі фарміраванне такога акцыянернага таварыства не зацягнецца, то, хто ведае, можа і на самай справе кожная пінская сям'я будзе мець да наступнага тысячагоддзя асобную кватэру.

Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб выбранні Старшыні Кантрольнай палаты Рэспублікі Беларусь

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**
Выбраць Старшынёй Кантрольнай палаты Рэспублікі Беларусь **Саковіча** Васіля Андрэевіча.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

24 красавіка 1992 г.
г. Мінск.

Аб уключэнні Дзяржаўнага сакратара па справах Садружнасці Незалежных Дзяржаў ЗАЛАМАЯ У. А. у склад Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Уключыць Дзяржаўнага сакратара па справах Садружнасці Незалежных Дзяржаў **Заламая** Уладзіміра Аляксандравіча ў склад Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

24 красавіка 1992 г.
г. Мінск.

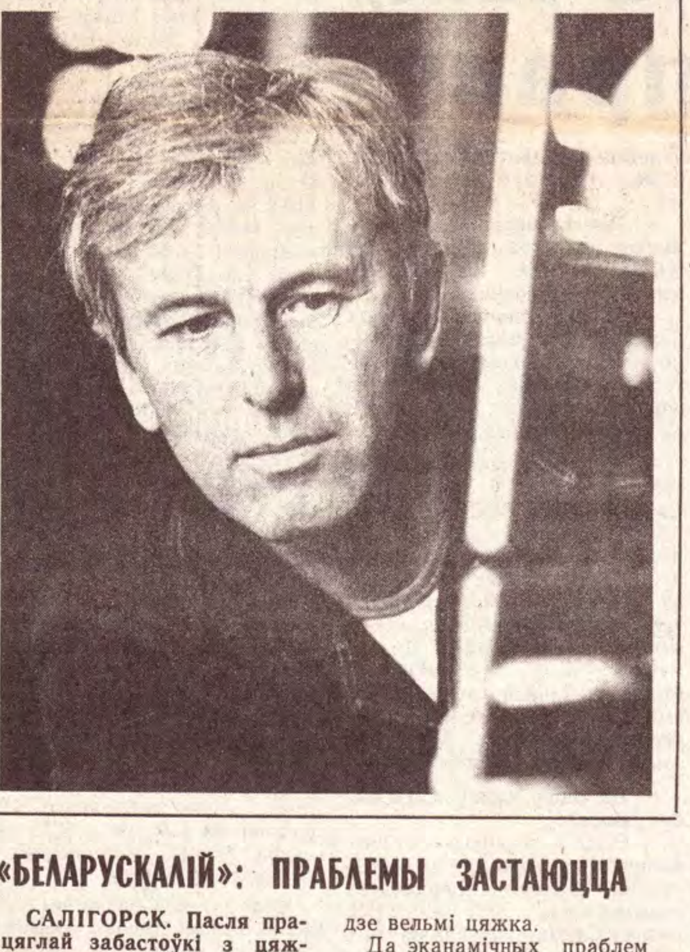

Цяпер ужо і не так важна, хто каго знайшоў, але шэсць гадоў назад у калгасе «Барацьба» Пухавіцкага раёна арганізавалі цэх пластмасавага ліцця ад Мінскага прыборабудаўнічага аб'яднання. Прадпрыемства прадаставіла абсталяванне, ну, а калгас, такім чынам, набыў сумежную «прафесію». І не скардзіцца цяпер: як-ніяк, а 500 тысяч рублёў за год — таксама грошы, яны далёка не лішнія, асабліва цяпер, калі мы ўсёй грамадой літаральна палажылі нашу сельскую гаспадарку на лапаткі.

Дарэчы, рэнтабельнасць цэха пластмас склала за мінулы год ажно 300 працэнтаў.

НА ЗДЫМКАХ: ліцейшчыцы цэха пластмас Валянціна СТРАЛЬЧОНАК (а «па сумяшчальніцтву» ўдзельніца народнага хору калгаса) і Людміла ЛЯЎДАНЧЫК; электрык Васіль АЎСЯНІК.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

«БЕЛАРУСКАЛІЙ»: ПРАБЛЕМЫ ЗАСТАЮЦЦА

САЛІГОРСК. Пасля працяглай забастоўкі з цяжкасцю набіраюць тэмпы работ амаль усе рудаўпраўленні.

За пяць дзён работы мінус да плана дасягнуў, напрыклад, на чацвёртым рудніку амаль 83 тысяч тон, 30 тысяч — на першым. Нагнаць упушчанае, як лічаць спецыялісты планавага аддзела «Беларускалія», будзе вельмі цяжка.

Да эканамічных праблем дабаўляюцца і новыя беды. На тым жа чацвёртым рудніку некалькі дзён назад адбылася трагедыя: на сваім рабочым месцы пад абломкамі адстойніка загінула рабочая Л. Усава, маці трах дзяцей. Спецыяльная камісія вядзе расследаванне, яна павінна высветліць, па чыёй віне асірацелі дзеці.

ВЕСНАВЫ ПРЫЗЫЎ. ДЗВЕ З ПАЛАВІНАЙ ТЫСЯЧЫ ЮНАКОЎ СКАЗАЛІ «НЕ»

І тым не менш начальнік аддзялення прызыву Міністэрства абароны Беларусі Анатоль Крывадубскі не губляе аптымізму. Ён упэўнены, што да 15 ліпеня план прызыву ў нацыянальнае войска рэспублікі будзе выкананы. Дарэчы, план зменшаны прыблізна на 15 працэнтаў у параўнанні з падобнымі штогадовымі.

Пакуль жа прызвана прыблізна тысяча чалавек, якія ў першую чаргу будуць накіроўвацца ў вучэбныя падраздзяленні, у прыватнасці, небезвядомыя Печы пад Барысавам. З 20 мая пойдзе больш шырокі прызыў у пагранічныя войскі рэспублікі, войскі проціпаветранай абароны і г. д. Некаторая частка прызыўнікоў будзе накіроўвацца ў вучэбныя цэнтры Расіі, якія ўзяліся пастаўляць нашым ўзброеным сілам спецыялістаў па ракетнай тэхніцы, іншых дэфіцытных ваенных спецыяльнасцях, не знайшоўшых пакуль што свайго месца ў сістэме падрыхтоўкі ваенных кадраў Беларусі.

Галоўная складанасць веснавога прызыву — дагэтуль не прыняты нашым Вярхоўным Саветам Закон аб воінскай службе. Для параўнання ў Расіі падобны закон прыняты яшчэ ў красавіку, на Украіне — нядаўна. У абедзвюх краінах будуць служыць паўтара года. У нас пакуль што — два. Але, калі дэпутаты знойдуць час і сілы для прыняцця вышэй названага Закона і захочуць зменшыць тэрмін праходжання воінскай службы, нашы хлопцы таксама будуць без зайздрасці глядзець на рускіх і ўкраінцаў.

Яшчэ адна цяжкасць для беларускіх ваенных — магчымасць адтэрміноўкі для ўсіх навучэнцаў, акрамя завочнікаў і «вячэрнікаў» вышэйшых навучальных устаноў. Але тут пытанне не бясспрэчнае: ці патрэбна служба юнаку, які не закончыў сваю вучобу?

І апошняе. Усе прызыўнікі з тэрыторыі Беларусі будуць праходзіць сваю службу там жа, за выключэннем камандзіровак у іншыя краіны Садружнасці.

Аляксандр КОКТЫШ.

РЫНАК ЯК ЁН ЁСЦЬ

Чалавек—гаспадар свайго жытла: гэта радасць ці гора?

Роздум пасля прэс-канферэнцыі ў Вярхоўным Савеце, тэма якой — прымяненне Закона «Аб прыватызацыі жыллёвага фонду ў Рэспубліцы Беларусь»

У больш шырокім плане гэтая тэма (што такое наогул для савецкага чалавека мець дах над галавой, добраўпарадкаваную кватэру) мае вельмі паважаны ўзрост — ужо больш як 74 гады. За прайшоўшыя дзесяцігоддзі яна зрабілася такой жа шматграннай, багатай на самыя драматычныя калізіі, як і ўсё наша ірацыянальнае жыццё ў грамадстве развітога сацыялізму. Вельмі ўрадлівы, скажу я вам, сацыяльна-культурны пласт, багаты, у прыватнасці, на фантазіі, анекдоты, асацыяцыі і параўнанні.

Варта было аднаму з удзельнікаў прэс-канферэнцыі задацца, напрыклад, пытаннем, ці зможа іншаземец купіць у Беларусі кватэру, а калі зможа, то колькі, як памяць па аналогіі паслужліва падкінула аўтару гэтых радкоў інфармацыю з заходніх і некаторых нашых газет. Аб тым, як проста робіцца гэта ў тых жа Злучаных Штатах, дзе, напрыклад, былы прэзідэнт былога Саюза М. Гарбачоў за некалькі соцень тысяч долараў прыдбаў сабе вілу. Там ён зможа і жыць, і адпачываць — і ніякіх табе унікальных просьбаў аб прапісцы, іншых бюракратычных перашкод. Вось гэта жыллёвы рынак! Не тое што наш, з маркай «Мэйд ін саўет», перакошаны на адно плячо, на якое моцна ціснуць прывычныя ўспаміны пра штучную роўнасць-ураўнілаўку...

Зрэшты, Бог з імі, з гэтымі іншаземцамі, з іхнім капіталістычным рынкам. Разабрацца б з нашымі застарэлымі праблемамі, з вытокамі той роспачы, калі ледзь ці не ўсё грамадства раптам адчула сябе амаль што без даху над галавой і ля разбітага карыта. Гэта колькі ж дзесяцігоддзяў абяцалі народу вырашыць жыллёвае пытанне раз і назаўсёды? Прымаліся гучныя пастановы і праграмы, потым яны бясслаўна «каналі», чарга на бясплатную дзяржаўную кватэру ўсё больш павялічвалася. Адчуваю, што многія з нас, паважаныя суайчыннікі, і па сённяшні дзень не зразумелі, што інакш не магло і быць, бо дзяржава брала на свае плечы яўна непасільны цяжар, а грамадства, яго члены заставаліся ўбаку, пасіўна чакалі «падарункаў».

Прыходзіцца канстатаваць: рынак ліквідуе гэту штучную сітуацыю. Закон «Аб прыватызацыі жыллёвага фонду ў Рэспубліцы Беларусь», як падкрэсліў адзін з яго распрацоўшчыкаў — старшыня Пастаяннай камісіі ВС па пытаннях архітэктуры, будаўніцтва, вытворчасці будаўнічых матэрыялаў і жыллёва-камунальнай гаспадаркі вёскі і горада М. Капытоў, мае адметную асаблівасць. Яна заключаецца ў тым, што ў нас гэта па сутнасці першы «рыначны» закон прамога дзеяння, калі дзяржаўная і грамадская ўласнасць канкрэтна перадаецца ў прыватную ўласнасць грамадзян.

Але ж, скажам прама, мы даўно адвыклі быць гаспадарамі, і, магчыма, гэтая ўласнасць — кабала на ўсё жыццё? Прызнаюся, паважаныя чытачы, я таксама адчуваю сябе ніякавата, стоячы перад туманнай далеччу рынку. Павінен, аднак, сказаць: тыя грамадзяне, якія ў кватэрным пытанні жадаюць застацца з дзяржавай у ранейшых адносінах, могуць не хвалявацца, паколькі прыватызацыя жылля будзе ажыццяўляцца на добраахвотнай аснове — ніхто нікога сілай не прымушае.

Зразумела, адкуль з'яўляецца і такая «філасофская база»: закон, бачыце, перакрэслівае тыя гарантыі рэалізацыі права на жыллё, якія грамадзяне мелі да сённяшняга дня. Маўляў, па цяперашняй Канстытуцыі дзяржава абавязкова павінна прадастаўляць нам кватэры, да таго ж — бясплатна. У гэтым разе ўсім нам не шкодзіла б зразумець простую ісціну: нічога бясплатнага на свеце няма, і жылля — таксама. Кватэра, дом — гэта тавар, кошт якога вызначае рынак. Але ж, прабачце, што гэта за дзіўны такі «тавар», калі і сёння плата за трохпакаёвую кватэру складае ў нас 8—10 рублёў у месяц?! У той час як у цывілізаваных краінах яна «цягне» да адной трэці заробку.

...Няхай не крыўдуе чытач, што ў гэтых нататках ён не атрымаў канкрэтных дэталёвых растлумачэнняў, як прыватызацыя жылля будзе праводзіцца на практыцы. У адным невялікім артыкуле падрабязную інфармацыю выкласці немагчыма, усе жыллёва-жыццёвыя калізіі не ахопіш. Проста мімаходам напомнім, што прыватызацыя жылля спалучае платны і бязвыплатны падыходы, а право-

(Заканчэнне на 5-й стар.).

Акрэдытаваны Часовы Паверана ў справах Беларусі ў Аўстрыі

Як паведамілі ў аддзеле інфармацыі МУС Беларусі, назначаны пастаянным прадстаўніком Рэспублікі Беларусь пры міжнародных арганізацыях у Вене А. Бубен уручыў свае паўнамоцтвы генеральным дырэктарам: аддзялення ААН у Вене — Дж. Джакамелі, Міжнароднага агенцтва па атамнай энергіі (МАГАТЭ) — Х. Бліксу і Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па прамысловаму развіццю (ЮНІДО) — Д. Сіазону.

У ходзе гутарак, якія адбыліся, абмяркоўваліся пытанні, звязаныя з удзелам Беларусі ў дзейнасці гэтых арганізацый, аказаннем дапамогі рэспубліцы ў ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы.

А. Бубен акрэдытаваны таксама ў Федэральным міністэрстве замежных спраў Аўстрыі ў якасці Часовага Павераната ў справах Рэспублікі Беларусь.

КАЛІ КАСЕ—ГРОШ ЦАНА,

або Як пазбавіцца ад дэфіцыту дробязі і непаразуменняў, выкліканых ім?

Відаць, нідзе (не тое што ў якой-небудзь цывілізаванай краіне, а нават у самых слабаразвітых рэгіёнах) работнікі гандлю так не муштруюць сваіх пакупнікоў, не здзекуюцца над імі, як у нашай суверэннай рэспубліцы. Талоны, купоны, даўжэзныя чэргі, грубасць, зняважа, блат — і ўсё на нашу галаву.

Толькі працаўнікам дзяржгандлю, многія з якіх на сваім рабочым месцы адчуваюць сябе нібыта на прагулцы, нездаволена, з нахабнай пагардай пазіраючы на нас, як на нейкіх паслухмяна-маўклівых авечак, і ўсіх гэтых штукарстваў, аказваецца, мала.

Як вядома, «эра» бурнай купанізацыі, якая каштавала нам мільёны рублёў і безліч сапсаваных нерваў, ганебна «ляснула». Думаеце, пасля гэтага нам, пакупнікам, стала лягчэй? Зусім не! Стварылі, паставілі новую, яшчэ адну пастку-рагатку. Вось самая звычайная сённяшняя карцінка. Чарга гнецца-ломіцца ў некалькі паваротаў, нагадваючы сабой маштабны жывы каленвал, а касірка пагрозліва-загадным голасам папярэджвае:

— Абслугоўваю толькі таго, у каго ёсць дробныя грошы і дробязь. У мяне разменнай манеты няма!

Прабачце, але ж і далёка не ў кожнага пакупніка яна таксама заўсёды бывае ў кашальку. У яго ж дома няма манетнага двара.

— А гэта не мая справа! — беспардонна кідае гаспадыня касы.

Дазвольце спытаць: а чыя? Любая каса на тое яна і каса, што ў ёй для бесперапыннага разліку павінны быць грошы любой вартасці. Калі ж гэтага няма, то, пагадзіцеся, гэта ўжо вашы клопаты і праблемы. І вы, паважаныя гандляры, маракуйце, як іх вырашыць. Інакш такой касе — грош цана!

Менавіта з-за гэтай самай дробязі нядаўна ля касы № 8 універсама «Рыга» і ўзнік своеасаблівы інцыдэнт. Касірка, раззлаваная, што ніхто не дае «серабро» і «медзь», раптам пагрозліва аб'явіла:

— Разлічваць нікога не буду! Шукайце дробязь!

І чарга стала як укапаная.

Безумоўна, можна зразумець і тых жа касіраў. Не яны ж вінаватыя, што няма разменнай манеты і яна стала яшчэ адным вострым дэфіцытам. А калі так, то заканамерна ўзнікае пытанне: ці можна было яго не ствараць або своечасова пазбегнуць, папярэдзіць? На думку многіх пакупнікоў, з якімі давялося весці гаворку, не толькі можна, але і варта было гэта зрабіць. Скажам, у касах чыгункі, Аэрафлоту разменнай манеце даўно далі адстаўку. Не ўбачыце капеек ні на адным цэнніку ў кааператыўных і камерцыйных кіёсках, магазінах. А вось у дзяржгандлі колькі разоў тут ні павышаліся цэны, кошт пераважнай большасці прадуктаў і прамысловых тавараў па-ранейшаму вызначаецца з «хвосцікам» — у рублях і капейках.

І ў пастанове Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, прысвечанай пытанням, звязаным з выпускам у абарачэнне разліковых білетаў Нацыянальнага банка, даручана Дзяржэканомплану, Міністэрству гандлю і Белкаапсаюзу у мэтах спрашчэння разлікаў з пакупнікамі вырашыць пытанне аб акругленні рознічных цэн.

Правільна, даўно б так.

Іван БРАЛКА.

Аляксандр Альгердавіч Дабравольскі, старшыня Аб'яднанай дэмакратычнай партыі Беларусі. 33 гады. Нарадзіўся на Стаўбцоўшчыне. Закончыў радыёфізічны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Доўгі час працаваў інжынерам-канструктарам КБ дакладнага электроннага машынабудавання.

У 1989 годзе абраны народным дэпутатам СССР. Працаваў намеснікам старшыні Камітэта па правах чалавека Вярхоўнага Савета СССР.

Цяпер працуе выканаўчым дырэктарам незалежнага Інстытута сацыяльна-эканамічных і палітычных даследаванняў. Завочна вучыцца на юрфаку БДУ.

Жанаты, мае сына.

ХТО ЁСЦЬ ХТО

то сказаць што-небудзь пэўнае аб гэтым я не магу. Мне здаецца, што ён не прыклаў усіх намаганняў, каб вылучаныя ім дэмакратычныя кандыдатуры атрымалі падтрымку. Але рабілася гэта свядома ці не, — ведае толькі сам Шушкевіч.

— У якасці адметнай рысы вашай партыі часам называюць тое, што АДПБ з прахаладай ставіцца да ідэі беларускага Адраджэння. Наколькі слушнае такое сцвярджэнне?

— За адносіны да гэтай праблемы нам даводзіцца вытрымліваць атакі з абодвух бакоў — і «справа», і «злева». Мы лічым, што непрадуманая палітыка паскоранай беларусізацыі можа пайсці на шкоду захаванню правоў чалавека, — таму разыходзімся ў гэтай праблеме з нацыянальнымі дэмакратамі і Народным фронтам. З другога ж боку, — не можам пагадзіцца і з палітычнымі сіламі іншага напрамку, — напрыклад, «Рухам за дэмакратычныя рэформы», які адстойвае ідэю двухмоўя. Для нас відавочна, што на справе гэта азначала б далейшы заняпад беларускай мовы і пагрозу для яе існавання ўвогуле.

У адрозненне ад партый, у праграмах якіх нацыянальная праблематыка адна з дамінуючых, — Грамады, нацыянальных дэмакратаў, — мы ставім на першае месца развіццё эканомікі як аснову самастойнасці рэспублікі, свабоды чалавека. Гэта не замінае падтрымліваць ідэю нацыянальнага адраджэння. У свой час, яшчэ да путчу, мы разам з нацыянальна зарыентаванымі партыямі выступалі за суверэнітэт Беларусі, за дзяржаўны статус беларускай мовы.

БЕЛАРУСКІЯ ЛІБЕРАЛЫ: РАЗЛІК НА ТЫХ, ХТО ХОЧА І МОЖА РАБІЦЬ СПРАВУ

— Цяперашнюю расстаноўку палітычных сіл у краіне адны называюць засіллем перафарбаваных камуністаў, другія — нармальным дэмакратычным становішчам. Як глядзяць на сённяшнюю сітуацыю беларускія ліберальныя дэмакраты?

— Мы не лічым цяперашняе становішча нармальным. Але, з другога боку, яно — заканамерны вынік развіцця грамадства ў апошнія дзесяцігоддзі. Іншым наш Вярхоўны Савет проста не мог быць. Час змяніўся. Рэспубліка стала незалежнай. Сітуацыя вымагае ад парламента і ўрада дзеянняў, на якія тыя не здольныя, — не ў апошнюю чаргу таму, што неабходныя крокі часта супярэчаць поглядам гэтых людзей. Нават тое нямногае, што цяпер прадпрымаецца, часта неэфектыўнае, бессістэмнае, робіцца праз сілу, пад націскам знешніх абставін.

— Няцяжка здагадацца, што вы цалкам падтрымалі ідэю ўсебеларускага рэферэндуму аб датэрміновых выбарах Вярхоўнага Савета?

— Так, мы нават прымалі ўдзел у зборы подпісаў. Але я не лічу гэты крок дужа добрым. Прэцэдэнт, калі даводзіцца адклікаць законна выбраную ўладу — небяспечны. Але іншага выйсця на сённяшні дзень няма: спадзявацца, што парламент і ўрад раптам рэзка зменяць погляды, не даводзіцца.

— На такую ацэнку не паўплываў інцыдэнт з нядаўнім няўдалым вылучэннем Вас на пасаду старшыні Кантрольнай палаты? Дарэчы, апазіцыя абвінаваціла ў гэтым С. Шушкевіча, — як Вы ставіцеся да такой высновы?

— Не, гэты інцыдэнт на маю ацэнку ніяк не паўплываў і не мог паўплываць, бо мы адназначна выказаліся на гэты конт задоўга да выбараў, пра якія Вы гаворыце. А ўвогуле, я і не разлічваў, што цяперашні Вярхоўны Савет абярэ чалавека з такімі поглядамі, як у мяне, на пасаду старшыні Кантрольнай палаты. Не было ніякіх шанцаў на тое, што гэтыя людзі маглі б са мной дамовіцца, знайсці кампраміс. Чаму я адразу не адмовіўся ад прапановы С. Шушкевіча? Бо дэмакратаў і так залішне часта дакараюць, нібы яны адмаўляюцца працаваць у структурах улады, займацца канкрэтнай справай.

Што датычыць ролі С. Шушкевіча ў зацяжных выбарах старшыні Кантрольнай палаты,

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ЧЫТАЧ ПРОСІЦЬ СЛОВА

Дзяржаве больш не веру

Хай сабе пошта і падаражала, але я мушу напісаць гэты ліст, бо вельмі накіпела на сэрцы...

Мінула перабудова, аб'яўлена самастойнасць Рэспублікі Беларусь, але жыццё чамусьці не стала лепшым. Дзіву даюся: мы ж не пагарэлі, не было патопу, камяні на нас не падалі і зямля не трэскалася. Дык хто вінаваты, што жыць становіцца ўсё цяжэй?

Раскажу пра сваю сям'ю. Дачка закончыла ВНУ і была накіравана выкладчыкам англійскай мовы. Працуе, выконвае прызначаную ёй норму. А зарплату ёй далі такую, якую прыбіральшчыца атрымлівае за 2 гадзіны работы ў дзень. А дачцэ ж яшчэ і дома трэба рыхтавацца, і графік у яе разрыўны. Грошай на жыццё не хапае. Вучылася пяць гадоў і далей сядзіць на нашай шыі.

Сын служыць у арміі. Праслаў пісьмо, дык затрымалі на пошце, каб заплаціў за яго, бо на канверце не было марак. Калі салдату трэба плаціць за паслугі сувязі, дык няхай і яму плацяць спаўна, — сярэднюю зарплату, а можа і больш. А калі рэспубліка зрабіць гэта не ў стане, дык тады і армія не патрэбна, тым больш такая вялікая. Лепш меншая, ды лепшая.

А яшчэ хочацца сказаць пра тыя грошы, што зарабіў потам і крывёю. Даверыў іх дзяржаве, паклаў у ашчадны банк. Руплівы гаспадар заўсёды адкладваў на чорны дзень. А што цяпер з тых 6 тысяч: нават на пахаванне не хопіць, як памру.

Вось я і хачу спытаць у дзяржаўных мужоў: што яны збіраюцца рабіць, каб добра жылі навука, армія і ўсе працавітыя сумленныя людзі? Калі гэтага не адбудзецца, дык я паспрабую так жыць, каб вярнуць свае страты, якія панёс не па сваёй віне. І сваіх дзяцей буду гэтаму вучыць. А дзяржаве веры ніякай.

А. ТАЎКУН.

г. Гродна.

Новыя асаднікі?

Не магу зразумець, чым кіраваўся наш урад, даючы згоду на будаўніцтва 7 гарадкоў на землях Беларусі (у Расіі — 8) для засялення іх вайскоўцамі ці асаднікамі з Расіі, якія едуць да нас з Германіі. Што, для іх Беларусь ужо стала пустыннай, незаселенай і неасвоенай зонай накшталт дзікага захаду ЗША 18-га стагоддзя? Ці, можа, мала ім зарослага быльнягом Нечарназем'я?

Кіраваліся, мабыць, адным: стварыць і на нашай зямлі штосьці накшталт «Прыднястроўскай рэспублікі». Дык гэтыя «часці» паказалі ўжо свае адносіны да нас, арганізаваўшы ў Гродна суд над беларускай мовай. А які крок будзе наступны?

А вырашаць вайсковую праблему трэба было проста — рабіць тое, што зрабілі Літва, Эстонія, Грузія. Ствараць сваё войска з нуля і не падманваць сябе ілюзіяй, што Савецкая Армія, якая знаходзіцца на нашай зямлі — гэта наша, беларуская армія.

І. МАЛЫШКА.

г. Слуцк.

У судах беларуская мова не загучыць?

Не магу пагадзіцца з шэрагам артыкулаў і палажэнняў праекта Канстытуцыі. Сумна становіцца, калі чытаеш, напрыклад, варыянт 137-га артыкула. У ім прапануецца весці судаводства ў рэспубліцы на беларускай мове «ці на мове большасці насельніцтва данай мясцовасці». На першы погляд, гэта вельмі добра: так яно і павінна быць. Але ж каму не вядома, што тая большасць, пра якую тут гаворыцца, скрозь і ўсюды не размаўляе, на жаль, па-беларуску. Таму я перакананы: калі пройдзе гэты варыянт, то яшчэ доўга-доўга ў нашых судах не будзе гучаць дзяржаўная мова.

Дарэчы, аўтары варыянта не з'яўляюцца першапраходцамі. Ён спісаны з адпаведнага артыкула Канстытуцыі БССР, прынятай яшчэ ў 1978 годзе. Толькі злучнік «або» замянілі на злучнік «ці». Я таксама хацеў бы выкарыстаць адно з гэтых службовых слоў, каб спытаць: ці многа разоў за мінулыя чатырнаццаць гадоў у судах рэспублікі справы разглядаліся на беларускай мове?

...Відаць, і сёння некаторыя нашы парламентарыі не жадаюць, каб хутчэй адрадзілася мова таго народа, ад імя якога яны выступаюць з самай высокай трыбуны. І тут успамінаюцца мне радкі аднаго калектыўнага паэтычнага твору, які мы, школьнікі передваенных гадоў, старанна завучвалі, — «Пісьмо беларускага народа вялікаму Сталіну»:

Беларускую мову трымалі ў загоне,
Каб народ не пазбыў немаmы і бяды...

Тут аўтары, як няцяжка здагадацца, маюць на ўвазе дарэвалюцыйны час. Не дзіўна, што тагачасныя ўладатрымальнікі былі вельмі зацікаўлены, каб беларускі народ маўчаў, быў нямы, як рыба. Ну, а каму і чаму зараз выгадна трымаць у загоне мову, абвешчаную дзяржаўнай?

Г. ЛАГУНОВІЧ,
ветэран вайны, афіцэр у адстаўцы.

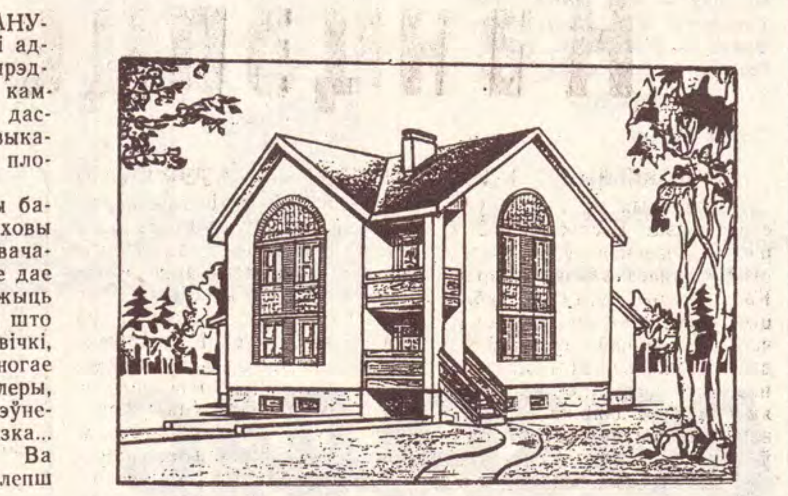
Шасцікласніцы Ірына БАБКО, Вольга ЖЫШКЕВІЧ, Алёна КАЧНЕВА вучацца ў мінскай сярэдняй школе № 133 і вельмі любяць народныя спевы. Гэтая школа добра вядомая сваімі музычнымі традыцыямі. Многія вучні прымаюць удзел у спектаклях мінскага дзіцячага музычнага тэатра «Казка». Гэты фотаздымак быў зроблены ў час спектакля «Чараўнік», калі юныя спявачкі за кулісамі чакалі свайго выхаду на сцэну.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

ДЛЯ ВАС, ЗАБУДОЎШЧЫКІ

Дом на любы густ

Сёння мы прапануем праект дома, які адрозніваецца ад папярэдніх перш-наперш сваімі камфортнасцю, дыхтоўнасцю, дасканалым (да драбніц) выкарыстаннем усёй карыснай плошчы.

На першым малюнку вы бачыце гэты двухпавярховы гмах з пяццю пакоямі ўвачавідкі. Чорна-белы колер не дае магчымасці адразу заўважыць усе яго перавагі. Уявіце, што сцены, праёмы вокнаў, лесвічкі, балконы, перакрыцці і многае іншае афарбавана ў колеры, якія вам падабаюцца. Упэўнены, гэта будзе нейкая казка...

Дом сапраўды добры. Ва ўсіх адносінах. Яго найлепш выкарыстоўваць сем'ям, дзе шмат дзяцей, сярэдняй рукі прадпрымальнікам, фермерам.

На першым паверсе размешчаны пярэдняя, агульны пакой, кухня і сталовая. Другі паверх аддадзены толькі для жылля — ажно чатыры пакоі. Два аднолькавыя, бы блізняты і яшчэ два — больш прасторны і зусім маленькі. Уваход у кожны з іх асобны з калідора і лесвічкі. Агульная плошча гэтых пакояў — амаль 54 кв. метры.

Цяпер зазірнём уніз. Пад усім домам падвал. Як і раней, ёсць гараж для аўтамашыны. А далей — чатыры амаль аднолькавыя «закуткі»— склад для паліва, схованкі для агародніны і садавіны (яны асобныя), майстэрня. Самая вялікая з іх — майстэрня. Тут ёсць дзе разгарнуцца ўмельцам, бо гэта сапраўдны палац — аж 12,8 кв. метра!

На двух паверхах прадугледжаны санвузлы. Ацяпленне — паравое. У падвале ёсць пакойчык, дзе ўстанаўліваецца кацёл. На ўсіх паверхах наладжана неабходнае інжынернае абсталяванне — водаправод, каналізацыя, газа і электразабеспячэнне.

Праектная дакументацыя «закранула» ўсё так глыбока, што дазваляе весці будаўніцтва і падрадным спосабам, і самім забудоўшчыкам — індывідуальна.

Дададзім, што сцены з газасілікатных блокаў і цэглы. Праекціроўшчыкі прадугледзелі і такую «дробязь», як сумяшчэнне ў адно цэлае дома і кармакухні, лазні і паўзаглыбленай цяплічкі. Якраз тое, што трэба фермеру ці проста заўзятаму агародніку.

Будаўнічыя аб'ёмы ўнушальныя — 1.396,74 куб. метра. Плошча самой забудовы — 118,2 кв. метра. Кватэры займаюць 147,96, а гаспадарчыя памяшканні — 54,15 кв. метра.

На ўзвядзенні падвала выкарыстоўваюцца зборныя стужкавыя блокі і пліты. Вонкавыя сцены з газасілікатных блокаў абліцоўваюцца цэглай. Можна выкарыстоўваць і адну цэглу. А вось унутраныя сцены — толькі з цэглы.

Усе перакрыцці са зборных жалезабетонных пліт. Але існуе варыянт выкарыстання дрэва. Для даху выкарыстоўваюцца кроквы з дрэва. Накрываецца дом шыферам.

Вось які расход будаўнічых матэрыялаў. Цэглы керамічнай патрэбна 41,56 тыс. штук, блокаў газасілікатных — 63,2 куб. метра, цэменту — 14,39 тоны, пліт фундаментных—36 штук, блокаў для сцен падвала—145 штук, пліт перакрыццяў—41, перамычак жалезабетонных — 97 штук, дошак габляваных таўшчынёй 18 і 28 мм — 4,53 куб. метра, іншых піламатэрыялаў — 16,03 куб. метра.

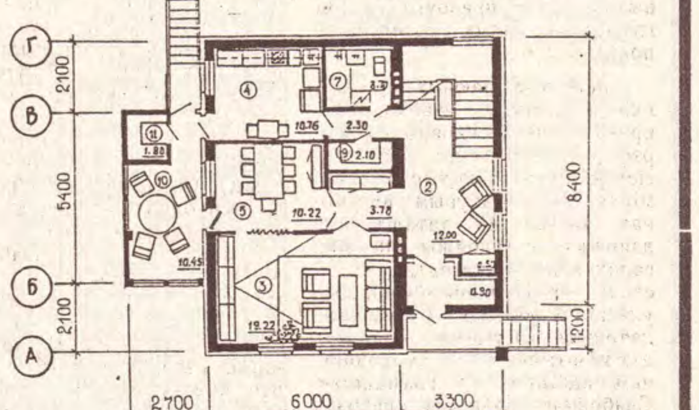
Кошт усёй забудовы, на жаль, вельмі высокі. Адна цэгла колькі цягне!

А цяпер звернемся да чарцяжоў. На іх размешчаны па парадку: 1. Тамбур — 3,59 м²; 2. Пярэдняя — 15,78; 3. Агульны пакой — 19,22; 4. Кухня — 10,76; 5. Сталовая — 10,22; 6. Пакоі для жылля — 53,91; 7. Ванная — 3,7; 8. Калідоры — 21,87; 9. Кладоўка 2,1; 10. Веранда — 10,45; 11. Халодная кладоўка — 1,8; 12. Туалет — 2,42; 13. Кацельная — 4.15; 14. Склад для паліва — 10,1; 15. Схованка для агародніны — 8,75; 16. Схованка для садавіны — 8,75; 17. Майстэрня — 12,8; 18. Гараж — 16,2 кв. метра.

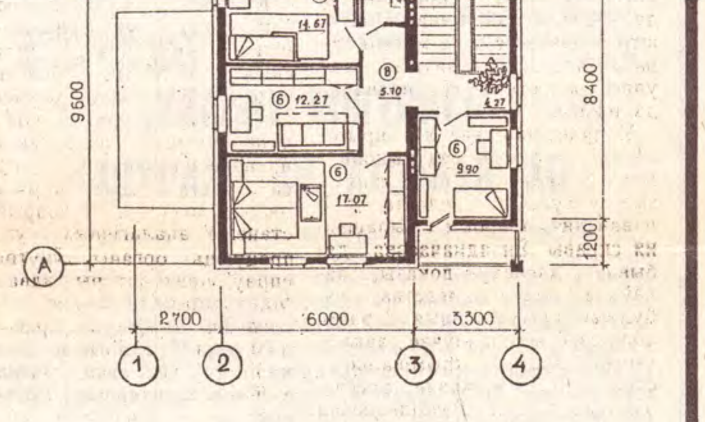
Набыць гэты праект можна ў інстытуце «Мінскпраект» па адрасу: 220123, Мінск, вул. В. Харужай, дом 13/61, пакой 317. Тэлефон — 33-74-27.

Мікалай ЧАХОЎСКІ.

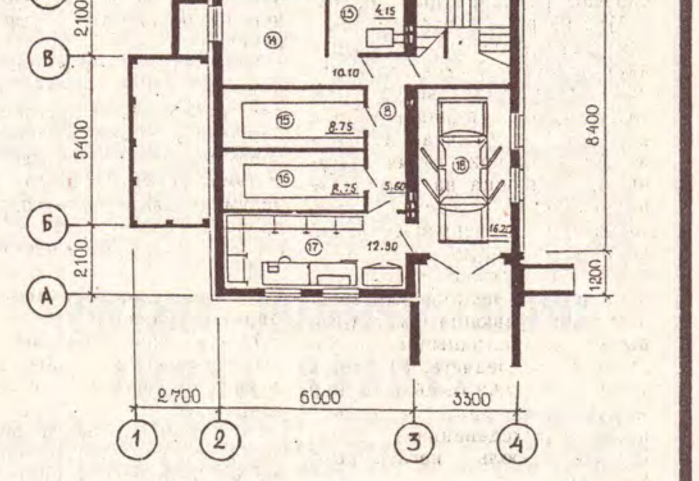
ПЛАН I ПАВЕРХА

ПЛАН II ПАВЕРХА

ПЛАН ЦОКАЛЬНАГА ПАВЕРХА

Беларускія лібералы: разлік на тых, хто хоча і можа рабіць справу

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

— Традыцыйнае пытанне рубрыкі «Хто ёсць хто», — як бы Вы вызначылі месца АДПБ на цяперашняй палітычнай шкале Беларусі?

— У расстаноўцы партый на палітычнай шкале сёння вялікая блытаніна, выкліканая адносінамі партый да нацыянальных праблем. Для прыкладу, Беларуская сацыял-дэмакратычная грамада па класічных канонах — тыповая левая партыя. Але ў нацыянальным пытанні яна займае правыя пазіцыі. Таму найбольш правільна ў нашых умовах было б правесці класіфікацыю па адносінах партый да прыватнай уласнасці, правоў чалавека і г. д. Калі зыходзіць з гэтых крытэрыяў, наша партыя — правацэнтрысцкая. Правей за нас — Нацыянальна-дэмакратычная партыя, Хрысціянска-дэмакратычная злучнасць. Лявей — Грамада, камуністы. Найбліжэй — Сялянская партыя. Не вазьмуся нават вызначыць, хто з нас лявей, а хто— правей.

Што датычыць Народнага фронту, то тут адназначна сцвярджаць цяжка. Гэта — рух, а не партыя. У яго няма ярка выражанай арыентацыі,— Фронт аб'ядноўвае і «правых», і «левых». Напрыклад, на наш партыйны клуб, які праходзіць, дарэчы, кожную сераду, нядаўна прыходзіў прадстаўнік БНФ, які заявіў, што ён — марксіст.

— Уявім: рэферэндум адбыўся, Вярхоўны Савет і ўрад распушчаны. Ваш прагноз — хто прыйдзе да ўлады на Беларусі ў выніку новых выбараў? Наколькі рэальныя шанцы ў пост-камуністаў зноў заняць кіруючыя крэслы?

— Такая небяспека, на жаль, пакуль што рэальная. Мы не ўскладаем вялікай надзеі на рэферэндум, хоць і спадзяёмся, што ў выніку новых выбараў Беларусь будзе мець больш дэмакратычны, чым цяпер, парламент. Але хутчэй за ўсё сфармаваць дзеяздольны ўрад будзе надзвычай цяжка. На гэта спатрэбіцца вельмі шмат часу.

Сітуацыя не дазваляе спадзявацца толькі на рэферэндум. На нашу думку, у краіне трэба як найхутчэй уводзіць пост прэзідэнта, які б мог сфарміраваць урад як адзіную каманду. Незалежна ад таго, хто зойме гэты пост, — ён вымушаны будзе праводзіць эканамічную рэформу, — гэтага вымагае сітуацыя. Без моцнай выканаўчай улады ў цяперашніх умовах рэспубліку можа напаткаць хаос.

— Вам не здаецца, што ў нас няма яркіх асоб, якіх адназначна падтрымала б большасць беларускага народа на прэзідэнцкіх выбарах?

— Гэта наша даўняя хвароба: у нас заўсёды былі толькі першыя асобы. Апазіцыйных лідэраў чакаў незайздросны лёс. Рана ці позна з гэтага стану трэба выходзіць. Магчымыя прэзідэнцкія выбары якраз і выявілі б такіх асоб, на адсутнасць якіх мы цяпер наракаем. А дастойныя кандыдатуры ёсць — проста мы пра іх мала ведаем.

— Многія мяркуюць, што адной з найбольш уплывовых палітычных сіл можа стаць нядаўна створаная Партыя народнай згоды.

— Цяжка загадваць аб будучым. Ідэя народнай згоды пярэчанняў не выклікае, але, мне здаецца, ПНЗ рана ці позна вымушана будзе заняць акрэсленую палітычную пазіцыю. Сама па сабе ідэя згоды не дае канкрэтнага плана выратавання. Таму, на маю думку, гэта партыя або пачне эвалюцыяніраваць у нейкім канкрэтным напрамку, або распадзецца на некалькі палітычных сіл.

— Ці мае АДПБ «сваіх людзей» у цяперашнім парламенце?

— У нас ёсць два дэпутаты ў Вярхоўным Савеце. І ёсць тыя, хто падтрымлівае партыю, па розных прычынах не ўваходзячы ў яе.

— У апошні час нашы дробныя партыі не раз спрабавалі аб'яднацца ў розныя кааліцыі, — праўда, здаецца, без асаблівага поспеху. АДПБ схільнасці да аб'яднання не праяўляе. Чаму?

— Аб'яднанне дзеля аб'яднання нічога не дае — патрэбна нейкая агульная ідэя, платформа. Супрацоўнічаць мы ні з кім не адмаўляемся, а ствараць новыя структуры, мне здаецца, няма патрэбы. Будуць выбары —будзе перадвыбарны блок. Складзецца небяспечная сітуацыя, якая запатрабуе агульных намаганняў — пойдзем на супрацоўніцтва, выпрацоўку канкрэтнай супольнай праграмы. У нас ужо ёсць вопыт: мы аб'ядноўваліся з іншымі дэмакратычнымі сіламі ў час мінулагодняга жнівеньскага путчу, у час збору подпісаў у падтрымку рэферэндуму. А аб'яднанне ў доўгатэрміновую кааліцыю магчымае толькі з тымі, хто вельмі блізкі да нас па праграмных мэтах.

— Вы абапіраецеся на канкрэтныя сацыяльныя слаі?

— Мы робім стаўку на актыўных ініцыятыўных людзей, — кім бы яны ні былі — сялянамі, прадпрымальнікамі, рабочымі... Ідэі свабоды, правоў чалавека, прыватнай уласнасці блізкія і зразумелыя кожнаму.

— Тым не менш — хто найбольш ахвотна ўступае ў АДПБ, — маю на ўвазе сацыяльнае становішча?

— Як і ў іншых маладых партыях, большасць у нас — інтэлігенцыя, прытым інтэлігенцыя тэхнічная. Колькасна партыя невялікая — не больш як тысяча чалавек.

— Як Вы паставіліся да страты пасады ў Вярхоўным Савеце былога СССР?

— Галоўнае — не тое, што я ці нехта іншы страціў пасаду. З'езд народных дэпутатаў на зыходзе мінулага года стаў тармазіць развіццё грамадства, эканамічныя рэформы. Ён не меў будучыні. І я як член Міжрэгіянальнай групы не раз выказваўся аб гэтым. Таму ўспрыняў роспуск З'езда як заканамерную непазбежнасць.

— На Вашу думку, СНД мае будучыню?

— СНД — тая форма суіснавання, якая дазваляе змякчаць трэнні, аблягчаць пераход да незалежнасці. Каб не СНД, распад Саюза суправаджаўся б яшчэ большай крывёю, чым цяпер.

Гутарыў Валянцін ЖДАНКО, палітычны аглядальнік.
Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

КДБ ПЕРАДАЕ НАЦЫЯНАЛЬНАМУ АРХІВУ 700 ТЫСЯЧ ДАКУМЕНТАЎ БЫЛЫХ РЭПРЭСІРАВАНЫХ

З УДЗЕЛАМ ЭКСПЕРТАЎ ПАВІННА ВЫРАШЫЦЦА ПЕРАДАЧА БЕЛАРУСІ ГІСТАРЫЧНЫХ КАШТОЎНАСЦЕЙ, ЯКІЯ З'ЯЎЛЯЮЦЦА ЯЕ СПАДЧЫНАЙ

22 красавіка Вячаслаў Кебіч падпісаў урадавую пастанову № 224. Яна на жаль, засталася амаль незаўважанай і сродкамі масавай інфармацыі, і грамадскасцю. Між тым, падзея ў той дзень адбылася неардынарная: у рэспубліцы створаны Нацыянальны архіў. Ён узнік на базе Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва РБ і былога партыйнага архіва КПБ у Мінску. Гэтай жа пастановай рэкамендавана аблвыканкомам стварыць на базе абласных партыйных архіваў і належачых ім будынкаў філіялы абласных дзяржаўных архіваў.

— Яшчэ летась наш архіў разам з таварыствам архівістаў звярнуўся ў Савет Міністраў з прапановай аб утварэнні ўласнага беларускага нацыянальнага архіва. Мы напісалі, з чаго ён павінен складацца, што сабой уяўляць, — гаворыць намеснік дырэктара ЦДГА Беларусі, член прэзідыума Беларускага таварыства архівістаў Святлана Паўловіч. — Беларусь мае багатую шматвяковую гісторыю, якая адлюстравана ў сотнях тысяч дакументаў, у даведачнай літаратуры і г. д. Але і гэта — толькі маленькая часцінка. Па нашых землях праходзілі войны, бушавалі пажары, мы ўваходзілі ў склад розных дзяржаўных утварэнняў, а таму значная колькасць каштоўных сведчанняў нашай мінуўшчыны або згінула бясследна, або знаходзіцца за межамі Беларусі. Мы ведаем, дзе яны знаходзяцца, мы гатовы змагацца за іх вяртанне, але ў нас няма месца для іх захоўвання. Дакументы ўвогуле могуць загінуць.

Будынак, у якім месцімся сёння, даўно ўжо перапоўнены. З каштоўнымі матэрыяламі трэба працаваць, вывучаць іх, даследаваць, а для гэтага павінна быць добрая бібліятэка, чытальныя залы. Найлепей бы падышоў для гэтых мэт будынак партыйнага архіва па вуліцы Кірава ў Мінску —добра спраектаваны, з запасам плошчаў гадоў гэтак на дзесяць...

Я не магу сказаць, што далася гэтая пастанова проста і лёгка: працавала працяглы час архіўнае ўпраўленне, працавалі дзве камісіі Вярхоўнага Савета — па культуры і па навуцы, вялікую падтрымку аказалі акадэмічныя інстытуты, «Беларуская энцыклапедыя». Так што гэты дакумент — вынік працы многіх людзей, тым больш значная яго вага.

Цяпер мы пачалі працэс камплектавання. Камітэт Дзяржаўнай бяспекі перадае нам 700 тысяч дакументаў — у асноўным гэта справы былых рэпрэсіраваных. Ёсць яшчэ многа дакументаў, над якімі вісіць грыф «Сакрэтна», але час менавіта гэтых матэрыялаў ужо настаў. Імі трэба заняцца ўсур'ёз.

— Якія асноўныя задачы, акрамя чыста тэхнічных, трэба вырашыць Нацыянальнаму архіву ў бліжэйшы час?

— Большасць нашых калег у краінах СНД пазбавіліся ад мноства праблем, з якімі мы ўсё яшчэ сутыкаемся. Паўсюдна вырашана і вызначана роля архіўных службаў, прычым на ўзроўні міжнародных нормаў: ва ўсім свеце архіўная служба самастойная, яна нікому не падпарадкоўваецца, нават больш: яна мае права міжведамаснага кантролю. Усюды, дзе ствараецца дакумент, павінны працаваць нормы, бо сённяшні дакумент — гэта заўтрашні архіў. Вось і нам трэба дабіцца такога разумення нашай праблемы, каб хоць трымацца на ўзроўні суседзяў.

— Многія нашы дакументы раскіданы па ўсім свеце. Вы сказалі, што ведаеце канкрэтныя месцы. Але хто непасрэдна зоймецца вяртаннем нашай спадчыны?

— Вядома, сам архіў не зможа напрамую звярнуцца, скажам, да кіраўніцтва Расіі, Украіны, Літвы, Польшчы, Чэха-Славакіі ці Германіі. Архіўнае ўпраўленне можа ўзяць на сябе толькі ролю каардынатара ў камплектаванні дакументаў. Гэта даволі высокі статус. Ён ёсць ва ўсім свеце. Там мелі магчымасць апрабаваць розныя структуры, але ўсе спыніліся на самастойных, непадуладных нікому, апрача ўрада (і гэта натуральна), камітэтах па архівах. Вось у чыіх руках павінна быць усё.

— Але давайце пагаворым пра канкрэтныя дакументы, калі можна...

— Гісторыю нашай старабеларускай дзяржавы — Вялікага княства Літоўскага — мы ведаем сёння дзякуючы яе архіву — так званай Літоўскай метрыцы. Яна захоўваецца зараз у Маскве. Пытанне аб вяртанні метрыкі мы ўзнімем у самы бліжэйшы час — гэта справа гонару. Многа каштоўнага матэрыялу апынулася за межамі Беларусі ў час, калі кроіліся нашы граніцы —Вільня і Віленскі край (у Літве засталіся ўсе звесткі па Вілейцы), Беласточчына. На Украіне знаходзіцца славутая на ўсю Еўропу бібліятэка Храптовічаў з маёнтка Шчорсы. Многія старажытныя архівы, якія былі вывезены ад нас немцамі пад час акупацыі, вярталіся на радзіму чамусьці не прама, а праз Львоў, Рыгу, дзе і асядалі.

Тут трэба весці вельмі тонкую і разумную палітыку, каб іх вярнуць. Хутка ў мяне плануецца паездка на Украіну — там таксама знаходзяцца дакументы па гісторыі развіцця царквы на Беларусі — яны нашы і нічые больш. У Расіі знаходзіцца многа матэрыялаў аб паўстаннях 1831, 1863—64 гадоў — яны маглі б праліць святло на многія яшчэ нявысветленыя акалічнасці нашай гісторыі. Некаторыя дакументы ўскосна адносяцца да Беларусі: яны могуць належаць і, скажам, Расіі, і нам у аднолькавай меры. Таму калі няма магчымасці вярнуць іх, то трэба хоць зняць копіі, зрабіць мікрафільмы.

Наперадзе вялікая пошукавая работа. Дакументы вывозіліся не толькі ў вялікія гарады — Маскву, Пецярбург, Львоў, але і асядалі дзесьці ў глыбінцы. У час Айчыннай вайны 1812 года былі вывезены архівы Гомельскай і Магілёўскай губерняў, і сёння мы амаль што нічога па іх не маем. Вядома толькі, што яны адпраўляліся ў Маскву праз Чарнігаў, ёсць звесткі, што гэты горад абозы мінулі, а затым іх сляды губляюцца.

Парадокс, але ў самым буйным архіве рэспублікі зараз працуюць толькі 27 навуковых супрацоўнікаў, хоць па норме мы павінны мець ужо не менш 70. Гэта на той аб'ём дакументаў, які ёсць. Усе яны заняты тэхнічнай работай. А трэба ж і некуды выехаць, заняцца пошукавай работай. Нам патрэбна падтрымка дзяржавы, нам патрэбны грошы. Трэба таксама аб'яднаць намаганні ў адной карыснай справе і архівістаў, і гісторыкаў, і археолагаў. Акадэмія навук, «Белспецрэстаўрацыя», Скарынаўскі цэнтр — з гэтымі арганізацыямі мы супрацоўнічаем, але патрэбна падтрымка і іншых.

— Некалькі тыдняў назад у Мінску праходзіла сустрэча кіраўнікоў архіўных службаў краін СНД. Што абмяркоўвалася на ёй? Якія вынікі?

— На сустрэчы ўзнімаліся пытанні каардынацыі работы архівістаў былых саюзных рэспублік. Мы былі дастаткова цесна ўзаемазвязаны. Важна цяпер не дапусціць поўнага разрыву гэтых сувязей. Нашы дакументы знаходзяцца ў многіх краінах. Дамаўляцца з кожным паасобку — цяжкая справа (хоць і двухбаковыя дагаворы мы заключаем), лягчэй усё вырашыць адразу.

Вырашана таксама пытанне аб допуску да архіваў. Кожная рэспубліка павінна прадаставіць магчымасць усім архівам працаваць у сябе без абмежаванняў.

Мы памятаем той дакумент, які падпісаны некалькі месяцаў назад: аб передачы ўсіх гістарычных каштоўнасцей таму, каму яны належаць. Гэта тычыцца і архіўных дакументаў. Мы спадзяёмся на ўзаемаразуменне, што спакойна, з удзелам экспертаў будуць вырашаны пытанні перадачы Беларусі гістарычных каштоўнасцей, якія з'яўляюцца яе спадчынай.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

Канцэпцыя судова-прававой рэформы

I. НЕАБХОДНАСЦЬ СУДОВА-ПРАВАВОЙ РЭФОРМЫ

Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, узведзеная ў статус канстытуцыйнага закона, і праект Канстытуцыі рэспублікі абвясцілі размежаванне заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады важнейшым прынцыпам існавання Рэспублікі Беларусь як прававой дзяржавы. У прававой дзяржаве судовая ўлада ў межах сваёй кампетэнцыі з'яўляецца самастойнай і мае роўны статус з заканадаўчай і выканаўчай уладай.

Судова-прававую рэформу неабходна разглядаць як неад'емную састаўную частку агульных рэформ органаў дзяржаўнай улады і кіравання. Такая супадпарадкаванасць вызначае ў якасці фундаменту для правядзення гэтай рэформы агульнапрызнаныя прынцыпы, якія ляжаць у аснове пабудовы прававой дзяржавы:

— прыярытэт правоў і свабод асобы, іх ахова і абарона з боку дзяржавы;

— вяршэнства закона ва ўсіх сферах грамадскага жыцця;

— узаемная адказнасць дзяржавы і асобы, іншых удзельнікаў праваадносін;

— размежаванне кампетэнцыі заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады;

— наяўнасць эфектыўных форм кантролю і нагляду за выкананнем правоў і свабод грамадзян, іншых удзельнікаў праваадносін.

Адной з рашаючых прычын, якія вызначылі неабходнасць правядзення судова-прававой рэформы, з'яўляецца тое, што сістэма органаў юстыцыі, сфарміраваная ў асноўным ва ўмовах палітычнай таталітарнай дзяржавы на рубяжы 30—40-х гадоў нашага стагоддзя, не ў стане выконваць функцыі, уласцівыя юстыцыі ў прававой дзяржаве. Юстыцыя адстала ад дэмакратычных змяненняў, якія адбыліся ў грамадстве. Свабодная асоба мае патрэбу ў непрадузятай і кваліфікаванай судовай абароне ад самавольства, а суд застаецца са сваім папярэднім прызначэннем і месцам у сістэме ўлады. У цяперашнім стане органы сістэмы юстыцыі ўспрымальныя да дыктату палітычнай сілы, што пераважае, і не могуць гарантаваць непрадузятасці, якая ўласціва юстыцыі ў прававой дзяржаве.

У цяперашні час у крымінальным працэсе суд выконвае несумяшчальныя па свайму зместу функцыі: следства, абвінавачання, абароны і вырашэння справы. Ён адначасова дабывае і даследуе доказы, запаўняе прабелы следства, узбуджае крымінальныя справы, абвяшчае абвінаваўчае заключэнне, вяртае крымінальныя справы на дадатковае расследаванне і г. д. Рэабілітуючая функцыя не атрымала неабходнага развіцця ў дзейнасці суда. Ён у шмат чым прыхільны да вывадаў абвінаваўчага заключэння і доказаў дзяржаўнага абвінавачання.

Прынцып спаборнасці не стаў рэальнасцю ў судовым разборы. Суд не займае становішча незалежнага арбітра ў спрэчцы раўнапраўных бакоў.

Мае патрэбу ў рэфармаванні ўся дзеючая сістэма юстыцыі, якая захоўвае ў сабе структурныя заганы, закладзеныя пры таталітарным аднапартыйным рэжыме ў палітычнай дзяржаве. Асабліва ярка гэтыя заганы праяўляюцца на прыкладзе папярэдняга следства, якое заснавана на непрацэсуальнай падпарадкаванасці следчых загадчыкам органаў дазнання, пракурорам і ведамасным загадам. Захоўваюцца магутныя рычагі адміністрацыйнага ўздзеяння на следчага. У такіх умовах не можа быць у поўнай меры гарантавана аб'ектыўнасць расследавання з усімі ідучымі адсюль негатыўнымі вынікамі.

Сваю дзейнасць суд і органы расследавання ажыццяўляюць на мяжы магчымасцей. У некаторых следчых органаў унутраных спраў адначасова знаходзіцца ў вядзенні да 60 крымінальных спраў. На аднаго народнага суддзю прыпадае штомесяц звыш 50 спраў і матэрыялаў. Вынікі сацыялагічных апытанняў сведчаць, што суддзі і следчыя ацэньваюць якасць расследавання пераважна як нізкую. Справы расследуюцца і разглядаюцца працяглы час, высокай застаецца колькасць судовых памылак. Пры ўсім гэтым колькасць работнікаў праваахоўных органаў і судоў у рэспубліцы не адпавядае рэальным грамадскім патрэбнасцям. У цяперашні час ёсць 713 суддзяў судоў агульнай юрысдыкцыі (з іх народных суддзяў 547), следчых органаў унутраных спраў — 1300, следчых пракуратуры — 277, следчых органаў дзяржаўнай бяспекі — 50, адвакатаў — 921. На 1 мільён насельніцтва ў Рэспубліцы Беларусь прыпадае 72 суддзі, што ў 2,5—3 разы менш, чым у развітых краінах з аналагічнай сістэмай права. Напрыклад, у ФРГ на 1 мільён насельніцтва прыпадае 220 суддзяў, прычым неабходна мець на ўвазе непараўнальна больш высокую іх арганізацыйна-тэхнічную аснашчанасць і больш значны сацыяльны статус.

Наглядным сведчаннем крызісу і заняпаду дзеючай сістэмы юстыцыі з'яўляецца вялікая бягучасць кадраў. Спецыялісты «ўцякаюць» ад нагрузкі, якая перавышае межы дапушчальнага, ад нізкай заработнай платы, што не адпавядае ўзроўню адказнасці, ускладаемай на юрыстаў, ад жыллёвай неўладкаванасці. Служэнне правасуддзю робіцца непрэстыжным. Так, за апошнія пяць гадоў з органаў пракуратуры звольнілася каля паловы яе складу. Сярод судовага корпусу рэспублікі застаецца значная колькасць вакансій.

Асабліва вострая праблема склалася з народнымі засядацелямі. У Мінску на аднаго суддзю прыпадае толькі па 15 народных засядацеляў, хоць па норме патрабуецца 75, таму што кожны народны засядацель можа заклікацца да ажыццяўлення правасуддзя не больш двух тыдняў у год. Суды пастаянна знаходзяцца пад пагрозай спынення работы з-за адсутнасці народных засядацеляў.

Крайне нездавальняючым з'яўляецца матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне органаў сістэмы юстыцыі. Большасць судоў у рэспубліцы размешчана ў памяшканнях, якія не адпавядаюць патрабаванням правядзення судовых працэсаў. Частка гэтых памяшканняў знаходзіцца ў аварыйным стане. У аналагічных умовах працуюць органы ўнутраных спраў, пракуратуры, адвакатуры, натарыята. Многія суддзі, следчыя, адвакаты, работнікі дзяржаўных натарыусаў сваіх кабінетаў не маюць наогул. Не хапае элементарных тэхнічных сродкаў, не гаворачы аб спецыяльнай тэхніцы, відэамагнітафонах і камп'ютэрах, якія даўно ўвайшлі ў практыку органаў юстыцыі развітых краін. Галеча юстыцыі прыводзіць да збояў у яе рабоце і часта трагічным вынікам абарочваецца для канкрэтных людзей.

Такім чынам, склаўшаяся сістэма органаў юстыцыі не адпавядае сучасным патрабаванням і мае патрэбу ў рэфармаванні.

Прадметам судова-прававой рэформы павінен стаць комплекс мер па заканадаўчаму забеспячэнню і арганізацыйнаму пераўтварэнню дзейнасці ўсёй сістэмы юстыцыі, якую трэба разумець як сукупнасць усіх праваахоўных органаў ад міліцыі да ўстаноў натарыята і судоў.

Мэтамі судова-прававой рэформы з'яўляюцца:

1) стварэнне прававой сістэмы, здольнай забяспечыць функцыяніраванне прававой дзяржавы;

2) зацвярджэнне самастойнай і незалежнай судовай улады як асноўнага гаранта правоў і свабод грамадзян, дзейснасці законаў;

3) увасабленне ў заканадаўстве дэмакратычных прынцыпаў арганізацыі і дзейнасці праваахоўных органаў, якія адпавядаюць нормам міжнароднага права і рэкамендацыям юрыдычнай навукі.

II. СУДОВАЯ ЎЛАДА І СУДОВАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ

2.1. Паняцце і прызначэнне судовай улады ў прававой дзяржаве

Упершыню ў наша заканадаўства ўводзіцца паняцце «судовая ўлада», што патрабуе новага асэнсавання ролі і прызначэння суда ў структуры дзяржаўнай улады і ў грамадстве. З радавой дзяржаўнай установы, прыдатка адміністрацыйна-каманднай сістэмы, праваднiка партыйна-дзяржаўнай палітыкі і «органа барацьбы са злачыннасцю» суд павінен пераўтварыцца ў незалежны і самастойны орган дзяржавы. Абслугоўваючы грамадскія патрэбнасці, суд у прававой дзяржаве вырашае свае спецыфічныя задачы: ажыццяўляе правасуддзе, вырашае спрэчкі і канфлікты, звязаныя з прымяненнем або выкананнем законаў. У гэтай сувязі пад судовай уладай неабходна разумець сістэму незалежных дзяржаўных органаў — судоў, закліканых ад імя дзяржавы ажыццяўляць правасуддзе, вырашаць у судовых установах прававыя спрэчкі і канфлікты. У паняцце судовай улады ўваходзіць таксама сукупнасць тых адказных уладных паўнамоцтваў, якімі надзелены суд у мэтах аднаўлення парушанага права і справядлівасці, прымяненне мер дзяржаўнага прымусу да асоб, якія замахваюцца на ахоўваемыя законам інтарэсы, у тым ліку і мер крымінальнага пакарання да злачынцаў. Судовая ўлада ажыццяўляецца толькі судом. Без суда не можа быць правасуддзя, няма і не можа быць судовай улады.

Прызначэнне суда ў дзяржаве і грамадстве заключаецца ў тым, каб быць гарантам правоў і свабод асобы, справядлівасці, законнасці, дэмакратыі, грамадзянскага міру і згоды. Суд павінен стаць адзіным органам, які канчаткова вырашае ўсе прававыя спрэчкі ў грамадстве.

Ажыццяўляючы сацыяльны кантроль за паводзінамі ў грамадстве, за выкананнем Канстытуцыі і законаў, рашэннямі органаў улады на месцах, прымаючы канчатковыя рашэнні па спрэчках аб праве і па пытанню аб вінаватасці, кантралюючы дасудовае вядзенне спраў, суд займае цэнтральнае, лідзіруючае становішча ў сістэме юстыцыі. Астатнія органы гэтай сістэмы, вырашаючы свае надзвычайна важныя і складаныя задачы, тым не менш абслугоўваючую ў адносінах да суда функцыю.

У мэтах паслядоўнага забеспячэння вяршэнства суда ў праваахоўнай дзейнасці неабходна:

— расшырыць сферу судовай юрысдыкцыі;

— узмацніць судовы кантроль за законнасцю следчых дзеянняў і рашэнняў, звязаных з абмежаваннем канстытуцыйных правоў і свабод грамадзян і спыненнем спраў;

— абмежаваць наглядныя функцыі пракурора ў судзе;

— абмежаваць права старшынь вышэйстаячых судоў на прынясенне наглядных пратэстаў.

2.2. Канстытуцыйныя асновы судовай улады

Ва ўмовах змяненняў, якія адбываюцца ў рэспубліцы, радыкальнай перабудовы грамадства і паглыблення дэмакратычных працэсаў неабходны новыя падыходы і да канстытуцыйнага рэгулявання асноў судовай улады. У праекце новай Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь увасоблены нормы — прынцыпы міжнародна-прававых актаў аб правах чалавека, у якіх адлюстроўваецца агульначалавечыя каштоўнасці, а таксама ўлічаны наш айчынны і замежны вопыт, ідэі і прапановы вучоных-правазнаўцаў і практыкаў. У ім, па сутнасці, замацаваны канстытуцыйныя асновы маючай адбыцца судова-прававой рэформы:

— аддзяленне судовай улады ад заканадаўчай, выканаўчай улады, партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў (арт. 129);

— ажыццяўленне судовай улады толькі судом (арт. 129);

— пацверджана прызнаная сусветнай супольнасцю прэрагатыва судовай улады абараняць канстытуцыйныя правы і свабоды грамадзян (арт. 60);

— прызнана права грамадзяніна на разгляд яго справы кампетэнтным, незалежным і непрадузятым судом на ўстаноўлены законам тэрміны (арт. 62);

— замацавана прэзумпцыя невінаватасці (арт. 63);

— абрысаваны ў агульным плане суб'екты судовай улады з забаронай стварыць надзвычайныя суды (арт. 130);

— прадугледжана ўвядзенне суда прысяжных (арт. 135);

— вызначаны асноўныя прынцыпы прававога статуса суддзяў: незалежнасць, незменнасць, недатыкальнасць, забарона займацца актыўнай палітычнай дзейнасцю (арт. 132, 133);

— сфармуляваны асноўныя дэмакратычныя прынцыпы арганізацыі і функцыяніравання судовай улады: незалежнасць суддзяў і падпарадкаванасць іх толькі закону, бестэрміновае выбранне або назначэнне суддзяў, ажыццяўленне правасуддзя ў дакладнай адпаведнасці з законам, разгляд спраў у судах суддзямі калегіяльна і аднаасобна, адкрыты разбор спраў у судах, вядзенне судаводства на нацыянальнай мове, спаборнасць і роўнасць бакоў у працэсе, права на апеляцыйнае і касацыйнае абскарджанне рашэнняў, права на прафесіянальную юрыдычную дапамогу на ўсіх стадыях судаводства.

2.3. Судовая сістэма

Судовая сістэма рэспублікі павінна будавацца на наступных пачатках:

— дэцэнтралізацыі за кошт функцыянальнага раздзялення арганізацыйных форм судовай улады;

— максімальнага набліжэння суда да насельніцтва, экстэрытарыяльнасці асноўнага звяна судовай арганізацыі;

— забеспячэння кампетэнтнасці і прафесіяналізму ў судовай дзейнасці;

— спалучэння аднаасобнага і калегіяльнага парадку разгляду спраў;

— удзелу народа ў выкананні правасуддзя ў якасці прысяжных засядацеляў;

— утварэння спецыялізаваных судоў і судовых калегій;

— заснавання выбіраемага народам міравога суда як ніжэйшага звяна судовай сістэмы;

— аднаўлення апеляцыйнага суда пры захаванні касацыйнай і нагляднай інстанцыі ў сістэме судоў.

У выніку судовая сістэма павінна быць сфарміравана наступным чынам:

2.3.1. Міравы суд разглядае ў аднаасобным парадку некаторыя катэгорыі грамадзянскіх, крымінальных і адміністрацыйных спраў.

2.3.2. Міжраённы (акруговы) суд дзейнічаюць у складзе:

— аднаго прафесіянальнага суддзі, які аднаасобна разглядае крымінальныя справы аб злачынствах, што цягнуць пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі на тэрмін не звыш трох гадоў, і грамадзянскія справы, не падсудныя міравому суду;

— аднаго прафесіянальнага суддзі і калегіі прысяжных засядацеляў, якія разглядаюць крымінальныя справы аб злачынствах, за ўчыненне якіх прадугледжана пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі на тэрмін да 10 гадоў, калі абвінавачваемы не прызнае сябе вінаватым ва ўчыненні злачынства;

— трох прафесіянальных суддзяў, якія разглядаюць крымінальныя справы аб злачынствах з вышэйназванай мерай пакарання, калі абвінавачваемы не патрабуе суда прысяжных, і складаныя грамадзянскія справы.

У такім жа складзе міжраённы (акруговы) суд дзейнічае ў якасці апеляцыйнай інстанцыі для міравых судоў.

2.3.3. Абласныя, Мінскі гарадскі суды дзейнічаюць у складзе:

— трох прафесіянальных суддзяў і калегіі прысяжных засядацеляў, якія разглядаюць па першай інстанцыі крымінальныя справы аб злачынствах, за ўчыненне якіх прадугледжана пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі на тэрмін звыш 10 гадоў або пакаранне смерцю, калі абвінавачваемы не прызнае сябе вінаватым;

— трох прафесіянальных суддзяў, якія разглядаюць па першай інстанцыі крымінальныя і грамадзянскія справы, не падсудныя ніжэйшым судам;

— другой апеляцыйнай і касацыйнай інстанцыі для міжраённых (акруговых) судоў.

2.3.4. Вярхоўны Суд як вышэйшы орган судовай улады, што выступае ў якасці адзінай нагляднай інстанцыі ў адносінах да ўсіх судоў агульнай юрысдыкцыі, а таксама апеляцыйнай і касацыйнай інстанцыі ў адносінах да судовых рашэнняў абласных судоў.

У адрозненне ад дзеючай цяпер у рэспубліцы трохзвённай сістэмы судоў агульнай юрысдыкцыі ўводзіцца чатырохзвённая сістэма, што прадугледжвае павелічэнне колькасці судоў і судзейскага корпуса, дазволіць дыферэнцыраваць судаводства (у залежнасці ад агульнай небяспекі і характару дзеяння, а таксама ад складанасці і цаны грамадзянскага іску), максімальна наблізіць суд да насельніцтва, лепш вырашыць пытанні арганізацыі судовай работы.

Увядзенне суда прысяжных як найбольш дэмакратычнай формы выкання правасуддзя, якая выпрацавана цывілізацыяй і забяспечвае незалежнасць і самастойнасць суда, вызначаецца неабходнасцю расшырэння рэальнага ўдзелу насельніцтва ў судовай дзейнасці, пры ўнясенні ў яе жыццёвага цвярозага розуму і народнага вопыту, міласэрнасці і справядлівасці.

Як паказвае вопыт функцыяніравання гэтага суда ў сучасных развітых краінах, з яго ўдзелам разглядаецца параўнальна невялікая колькасць крымінальных спраў (прыкладна 2—4 працэнты). Як правіла, гэта крымінальныя справы аб злачынствах, па якіх абвінавачваемаму пагражае суровая мера пакарання і ён не прызнае сябе вінаватым. Такім чынам, суд прысяжных — гэта яшчэ і важная гарантыя правоў чалавека, які абвінавачваецца ва ўчыненні злачынства, на непрадузятасць, незалежны, калегіяльны суд сугрмадзян, якім ён даверае вырашыць свой лёс. Гэта права ў дэмакратычнай прававой дзяржаве павінна быць гарантавана.

З улікам нашых рэалій (дэфіцыту сродкаў, памяшканняў і цяжкасцей з прыцягненнем засядацеляў) належыць абмежавацца мінімальнай лічбай прысяжных у колькасці 7—9 чалавек (сусветная практыка — 6—15 прысяжных).

Удзел у разглядзе спраў у якасці прысяжнага засядацеля павінен быць зроблены агульнаграмадзянскай павіннасцю, адной з дзейсных форм павышэння ўзроўню правасвядомасці народа, змякчэння нораваў у грамадстве, выхавання павагі да асобы.

Прысяжным можа быць грамадзянін Рэспублікі Беларусь, які валодае правам голасу, дасягнуў 25 гадоў (да 1917 года — 25 гадоў, у сучаснай Германіі, напрыклад, 30 гадоў) і пастаянна пражывае ў дадзенай судовай акрузе. Не могуць выконваць абавязкі прысяжнага асобы, якія не валодаюць мовай судаводства, пакутуюць на фізічныя і псіхічныя недахопы, што перашкаджаюць ім правільна ўспрымаць тое, што адбываецца ў судзе, работнікі праваахоўных органаў, адвакаты, свяшчэнна-служыцелі. Гэты пералік не з'яўляецца вычарпальным.

Увядзенне судовых акругоў, не супадаючых з межамі адміністрацыйных раёнаў, мае на мэце ліквідаваць залежнасць судоў ад мясцовых уплываў, больш раўнамерна размеркаваць нагрузку асноўнага звяна судовай сістэмы, а таксама праводзіць спецыялізацыю судоў.

2.3.5. Абласныя і прыраўнаваныя да іх гаспадарчыя суды дзейнічаюць у адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь «Аб гаспадарчым судзе ў Рэспубліцы Беларусь».

2.3.6. Вышэйшы Гаспадарчы Суд ажыццяўляе кіраўніцтва і арганізуе работу ўсёй сістэмы гаспадарчых судоў. Ён з'яўляецца вышэйшым органам судовай улады ў сферы эканамічных праваадносін.

Вышэйшы Гаспадарчы Суд ажыццяўляе нагляд у адносінах да ўсіх судовых рашэнняў сістэмы гаспадарчых судоў. Ён мае права разглядзець любую справу, падсудную ніжэйшым судам.

Разглядае па сутнасці найбольш складаныя эканамічныя спрэчкі, аднесеныя да яго кампетэнцыі заканадаўствам аб гаспадарчых судах.

Разам з Вышэйшым Гаспадарчым Судом, гаспадарчымі судамі абласцей у далейшым магчыма ўтварэнне гаспадарчых судоў гарадоў і раёнаў, у адносінах да якіх вышэйстаячыя гаспадарчыя суды павінны выступаць у якасці касацыйнай і апеляцыйнай інстанцыі.

У аснову юрысдыкцыі гэтых судоў павінен быць пакладзены прынцып абароны правоў і законных інтарэсаў усіх суб'ектаў гаспадарання (юрыдычных і фізічных асоб) — удзельнікаў эканамічных адносін. Гаспадарчыя суды вырашаюць усе спрэчкі ў галіне эканамічных адносін паміж усімі ўдзельнікамі гаспадарчай дзейнасці незалежна ад форм уласнасці. Статус Вышэйшага Гаспадарчага Суда і ніжэйшых гаспадарчых судоў як судовай сістэмы заснаваны на ўмацаванні ролі судовай улады і яе праваўрэгулюючых функцый у сістэме рыначных праваадносін.

2.3.7. Канстытуцыйны Суд

Асаблівае месца ў судовай сістэме рэспублікі павінен займаць Канстытуцыйны Суд. Гэты орган закліканы забяспечыць адпаведнасць законаў, іншых нарматыўных актаў Канстытуцыі і міжнародна-прававым абавязацельствам рэспублікі.

Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь разглядае справы і дае заключэнні:

— аб адпаведнасці законаў, міжнародных дагавораў і іншых абавязкаў Рэспублікі Беларусь Канстытуцыі, міжнародна-прававым пактам, ратыфікаваным рэспублікай;

— аб адпаведнасці ўказаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, пастаноў Савета Міністраў, актаў Вярхоўнага Суда, Вышэйшага Гаспадарчага Суда, Генеральнага пракурора рэспублікі, якія маюць нарматыўны характар, Канстытуцыі, законам і міжнародна-прававым пактам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь;

— аб адпаведнасці нарматыўных актаў міждзяржаўных утварэнняў, у якія ўваходзіць Рэспубліка Беларусь, Канстытуцыі і законам рэспублікі.

Канстытуцыйны Суд мае права разгледзець пытанне аб адпаведнасці нарматыўных актаў любога дзяржаўнага органа Канстытуцыі, законам і міжнародна-прававым пактам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь.

Канстытуцыйны Суд разглядае пытанні аб канстытуцыйнасці актаў як у цэлым, так і асобных палажэнняў.

Канстытуцыйны Суд дае тлумачэнне палажэнняў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Права на зварот у Канстытуцыйны Суд належыць суб'ектам, якія валодаюць правам заканадаўчай ініцыятывы, а таксама любому суду ў выпадку, калі пры разглядзе справы ён прыйдзе да вываду, што закон або іншы нарматыўны акт, што падлягае прымяненню, супярэчыць Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Прынятае Канстытуцыйным Судом заключэнне аб неадпаведнасці закона, міжнароднага дагаворнага або іншага абавязацельства, указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь або асобных іх палажэнняў Канстытуцыі рэспублікі або міжнародна-прававым пактам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, прыпыняе дзейнасць адпаведнага акта або міжнароднага абавязацельства з моманту прыняцця заключэння.

Вярхоўны Савет рэспублікі, Прэзідэнт у двухмесячны тэрмін разглядаюць прадстаўленае Канстытуцыйным Судом заключэнне па сутнасці.

Калі Вярхоўны Савет, Прэзідэнт адхіляць заключэнне, Канстытуцыйны Суд мае права аб'явіць прызнаным ім нарматыўныя акты або міжнародныя абавязацельствы не маючымі юрыдычнай сілы ў цэлым або ў поўнай іх частцы з моманту прыняцця заключэння, якім прызнана іх дзеянне.

Закон або міжнароднае пагадненне Рэспублікі Беларусь, прызнаныя Канстытуцыйным Судом неканстытуцыйнымі з прычыны парушэння імі правоў і свабод чалавека, лічацца не маючымі юрыдычнай сілы ў цэлым або ў поўнай частцы з моманту прыняцця адпаведнага акта.

Нарматыўныя акты іншых дзяржаўных органаў або іх асобныя палажэнні, прызнаныя не адпавядаючымі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, законам ці міжнародна-прававым пактам, лічацца страціўшымі сілу з моманту прыняцця заключэння Канстытуцыйным Судом.

2.3.8. Спецыялізаваныя суды

У вышэйстаячых судах агульнай юрысдыкцыі і гаспадарчых судах магчыма стварэнне спецыялізаваных калегій, а ў далейшым пры з'яўленні адпаведных умоў — пераўтварэнне іх у спецыялізаваныя суды (па справах непаўналетніх, сямейных, адміністрацыйных, падатковых, патэнтна - ліцэнзійных, фінансавых і іншых). Падобная спецыялізацыя ў рамках Канстытуцыйнага Суда таксама не павінна быць выключана.

Ваенныя суды як органы правасуддзя ўваходзяць у сістэму судоў агульнай юрысдыкцыі і дзейнічаюць ва Узброеных Сілах.

Да падсуднасці ваенных судоў належыць адносіць:

— справы аб воінскіх злачынствах;

— разгляд скаргаў ваеннаслужачых на неправамерныя дзеянні і рашэнні воінскіх службовых асоб і органаў ваеннага кіравання;

— справы аб усіх злачынствах, учыненых ваеннаслужачымі і ваеннаабавязанымі ў час праходжання вучэбных збораў;

— справы аб адміністрацыйных праваправарушэннях ваеннаслужачых.

Сістэма ваенных судоў павінна заснуўвацца на агульных пачатках арганізацыі і ажыццяўлення судовай улады з улікам спецыфікі пабудовы Узброеных Сіл. Калегіі прысяжных засядацеляў ваенных судоў фарміруюцца з ліку ваеннаслужачых. У мэтах умацавання незалежнасці ваенных судоў ад ваеннага камандавання іх неабходна вывесці са складу Узброеных Сіл з выключэннем асабовага складу са штатнай колькасці войск.

2.3.9. Прававы статус суддзяў і судзейскае самакіраванне

Судовая рэформа павінна карэнным чынам змяніць прававы статус суддзяў, умацаваць іх незалежнасць, забяспечыць незменнасць і недатыкальнасць, дастойнае матэрыяльна - бытавое і сацыяльнае становішча.

Трывалыя гарантыі судзейскай незалежнасці ад выканаўчай улады, ад мясцовых, палітычных і іншых уплываў павінен забяспечыць новы парадак фарміравання судзейскага корпуса. Як прапаноўваецца ў праекце Канстытуцыі, бестэрміновае выбранне суддзяў Вярхоўнага Суда і Вышэйшага Гаспадарчага Суда павінна ажыццяўляцца Вярхоўным Саветам рэспублікі, назначэнне суддзяў усіх астатніх судоў — Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь (арт. 89, 105 праекта Канстытуцыі).

Гарантыяй ад непрафесіянальнага і недобрасумленнага выканання суддзямі сваіх абавязкаў павінны стаць асобыя працэдуры іх адбору, назначэння і ўступлення на пасаду, дакладна рэгламентаваная законам магчымасць вызвалення суддзяў ад займаемай пасады ў строга вызначаных выпадках.

Неабходна павысіць патрабаванні да кандыдатаў у суддзі, увесці інстытут кандыдата на судовую пасаду і ўстанавіць, што:

— бестэрміноваму назначэнню суддзі на пасаду павінен папярэднічаць этап знаходжання яго на пасадзе суддзі з вызначэннем тэрміну ад 5 да 10 гадоў;

— суддзёй можа быць грамадзянін Рэспублікі Беларусь, які дасягнуў узросту 25 гадоў, валодае адпаведнымі маральнымі якасцямі, прафесіянальнай падрыхтоўкай, вопытам работы;

— міравым суддзёй можа быць выбраны грамадзянін, які мае вышэйшую юрыдычную адукацыю і стаж работы па юрыдычнай спецыяльнасці не менш двух гадоў або прайшоў стажыроўку ў судзе да аднаго года;

— суддзёй міжраённага (акруговага) суда можа быць грамадзянін, які мае вышэйшую юрыдычную адукацыю і стаж работы па спецыяльнасці юрыста тры гады або прайшоў стажыроўку ў судзе да двух гадоў у якасці кандыдата на судовую пасаду;

— суддзёй абласнога (Мінскага гарадскога) суда можа быць грамадзянін, які мае вышэйшую юрыдычную адукацыю і стаж работы ў якасці суддзі не менш трох гадоў;

— суддзёй Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь можа быць грамадзянін, які мае вышэйшую юрыдычную адукацыю і стаж работы ў якасці суддзі не менш пяці гадоў;

— суддзёй гаспадарчага суда можа быць грамадзянін, які мае вышэйшую юрыдычную адукацыю і стаж работы па спецыяльнасці юрыста тры гады або прайшоў стажыроўку ў гаспадарчым судзе да двух гадоў у якасці кандыдата на судовую пасаду;

— суддзёй Вышэйшага Гаспадарчага Суда можа быць грамадзянін, які мае вышэйшую юрыдычную адукацыю і стаж работы ў якасці суддзі не менш пяці гадоў;

— суддзёй Канстытуцыйнага Суда можа быць грамадзянін Рэспублікі Беларусь, які мае вышэйшую юрыдычную адукацыю, валодае высокай кваліфікацыяй і маральнымі якасцямі і прапрацаваў непасрэдна па юрыдычнай спецыяльнасці не менш 10 гадоў.

Акрамя таго, неабходна:

— надзяліць суддзяў правам накладваць штрафы за непавагу да суда ў тым жа судовым пасяджэнні, у якім разглядалася справа;

— вызначыць меры па забеспячэнню асабістай бяспекі суддзяў;

— захаваць атэстацыю суддзяў, па выніках якой з улікам кваліфікацыі і вопыту работы ім прысвойваюцца кваліфікацыйныя класы;

— забяспечыць суддзяў форменным адзеннем і ўзмацніць урачыстасць рытуалу судовага пасяджэння (увесці прысягу для сведкаў, форменнае адзенне для адваката і пракурора ў судовым працэсе);

— устанавіць сістэму зарплаты, якая стымулюе рост кваліфікацыі і якасці работы суддзі;

— вызначыць комплекс сацыяльных гарантый, уключаючы безумоўнае забеспячэнне якасным жыллём, прадастаўленне водпуску, пенсійнае забеспячэнне, медыцынскае абслугоўванне і г. д., для стварэння рэальных умоў, якія робяць немагчымым уздзеянне на суддзю з боку іншых адміністрацыйных органаў.

Для забеспячэння незалежнасці і самастойнасці судовай улады вельмі істотна стварэнне судзейскай карпарацыі. Трэба ўмацаваць самакіраванне суддзяў, зрабіць яго максімальна незалежным ад адміністрацыі за кошт падбору ў кваліфікацыйныя калегіі членаў, у асноўным не звязаных паміж сабой адносінамі супадпарадкаванасці, і надзяліць кваліфікацыйныя калегіі суддзяў наступнымі дадатковымі правамі:

— удзельнічаць у прысваенні кваліфікацыйных класаў суддзям;

— выступаць у абарону гонару, годнасці, правоў і законных інтарэсаў суддзяў (уключаючы зварот у суд);

— узбуджаць і разглядаць, у тым ліку па ўласнай ініцыятыве, пытанне аб пазбаўленні судовых паўнамоцтваў і даваць заключэнні аб вызваленні суддзі ад пасады;

— прадстаўляць кандыдатуры на пасады старшынь судоў і іх намеснікаў;

— прадстаўляць суддзяў да прысваення ганаровых званняў і ўзнагарод.

III. ПАПЯРЭДНЯЕ РАССЛЕДАВАННЕ

Папярэдняе расследаванне па крымінальных справах у Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляюць органы следства і дазнання. На некаторых злачынствах органы дазнання праводзяць так званае паскоранае судаводства, гэта значыць пратакольную форму дасудовай падрыхтоўкі матэрыялаў.

Такі розны працэсуальны рэжым дасудовага вядзення справы не садзейнічае забеспячэнню правоў і законных інтарэсаў удзельнікаў працэсу і патрабуе ўдасканалення форм расследавання.

Становішча ўскладняецца яшчэ і тым, што следчыя апараты знаходзяцца ў падпарадкаванні Міністэрства ўнутраных спраў, пракуратуры і Камітэта дзяржаўнай бяспекі. Гэта прыводзіць да таго, што следчы як удзельнік крымінальнага працэсу толькі фармальна з'яўляецца самастойнай працэсуальнай фігурай. На самой справе ён знаходзіцца ў прамой непрацэсуальнай залежнасці ад кіраўнікоў гэтых органаў.

Такая арганізацыя папярэдняга следства не адпавядае сучасным патрабаванням. Калі не прыняць сур'ёзных арганізацыйных і прававых мер па перабудове папярэдняга следства, то не можа быць гарантавана ахова правоў і законных інтарэсаў грамадзян у крымінальным судаводстве.

У 1987—1988 гадах на працягу 16 месяцаў у Міністэрстве ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь праводзіўся эксперымент з мэтай праверкі на практыцы эфектыўнасці работы следчых падраздзяленняў ва ўмовах іх незалежнасці ад мясцовых органаў унутраных спраў.

Вынікі эксперыменту паказалі, што асноўныя вынікі ў рабоце следства значна палепшыліся.

Галоўным вынікам стала істотнае памяншэнне колькасці парушэнняў законнасці і павышэнне гарантый аховы правоў асобы ад самавольства адміністрацыйных органаў. Павысілася персанальная адказнасць следчых за якасць расследавання, больш поўна забяспечвалася іх працэсуальная самастойнасць, скарацілася колькасць фактаў неабгрунтаванага ўмяшальніцтва ў работу следства кіраўнікоў органаў.

У выніку 90% следчых, 83% пракурораў і 85% суддзяў выказалі думку аб неабходнасці выдзялення следчага апарату з падпарадкавання мясцовых і рэспубліканскіх органаў унутраных спраў.

У цяперашні час ведамаснае следства кіруецца тымі ж адміністрацыйнымі метадамі, што і іншыя службы праваахоўных органаў. Улічваючы асаблівае працэсуальнае становішча следчага, такія метады кіравання нельга лічыць прымальнымі. Наяўнасць паралельных структур папярэдняга следства ў розных праваахоўных органах прыводзіць да росту ўпраўленчага апарату, да фармальна - бюракратычнага вырашэння пытанняў аб падследнасці злачынстваў, што ў выніку значна зніжае эфектыўнасць расследавання.

Неабходна на аснове навукова абгрунтаваных крытэрыяў нагрузкі ўвесці аптымальную колькасць следчых работнікаў і расшырыць пералік іх пасад, пачынаючы са стажора і памочніка следчага, дыферэнцыраваць аплату ў залежнасці ад кваліфікацыі, складанасці спраў, якія знаходзяцца ў вядзенні, стажу работы і іншых перш за ўсё якасных паказчыкаў.

У дзеючую сістэму органаў дазнання трэба ўключыць органы мытнай службы і дзяржаўнай падатковай інспекцыі.

Устанавіць, што ў перспектыве (пры завяршэнні фарміравання Следчага камітэта) органы дазнання маюць права ўзбуджаць крымінальныя справы і праводзіць па іх толькі неадкладныя следчыя дзеянні. На працягу 10 сутак яны абавязаны перадаваць гэтыя справы следчым. Па злачынствах, якія не адносяцца да катэгорыі цяжкіх, органы дазнання (Міністэрства ўнутраных спраў) узбуджаюць крымінальныя справы, праводзяць расследаванне і перадаюць справы ў следчыя апараты пасля выяўлення асобы, што ўчыніла злачынства.

Рэформа папярэдняга следства павінна прывесці да стварэння незалежнага Следчага камітэта, расшырыць працэсуальную самастойнасць следчага і павысіць яго прававы і сацыяльны статус. Следчы камітэт павінен стаць адзіным органам папярэдняга следства ў рэспубліцы.

IV. ПРАКУРОРСКІ НАГЛЯД

Да апошняга часу пракуратура выконвала мноства не ўласцівых ёй функцый, якія размывалі сутнасць пракурорскага нагляду. Пракурорскі нагляд за выкананнем і захаваннем законаў быў не ў стане ахапіць усё тое, што ён павінен быў ахопліваць па задуме заканадаўцы. Гэта прыводзіла да фармалізму і фіктыўнасці пракурорскага нагляду. Дэфармацыйныя працэсы, якія адбываюцца ў грамадстве, негатыўна адбіліся і на дзейнасці пракуратуры.

У нас склалася своя сістэма і свае асновы дзейнасці праваахоўных органаў. Судовая рэформа 1864 года не можа служыць эталонам для рэарганізацыі пракуратуры ў нашы дні, паколькі тады за пракурорамі замацоўвалася не толькі падтрыманне дзяржаўнага абвінавачвання, але і нагляд за «судовымі месцамі і службовымі асобамі судовага ведамства».

Функцыі і аб'ём паўнамоцтваў пракуратуры павінны адпавядаць прыродзе пракурорскага нагляду. Яны вызначаны ў агульным плане ў праекце Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

У артыкуле 141 праекта Канстытуцыі рэспублікі ўказваецца, што «нагляд за дакладным і аднастайным выкананнем на тэрыторыі рэспублікі законаў органамі дзяржаўнага кіравання, мясцовымі Саветамі, удзельнікамі вытворча - гаспадарчай і камерцыйнай дзейнасці, арганізацыямі і ўстановамі, грамадскімі аб'яднаннямі, службовымі асобамі і грамадзянамі ўскладаецца на Генеральнага пракурора рэспублікі і падпарадкаваных яму пракурораў».

Пракуратура ажыццяўляе нагляд за расследаваннем крымінальных спраў. Пракуроры таксама ажыццяўляюць крымінальнае праследаванне, падтрымліваюць дзяржаўнае абвінавачванне ў судзе, нагляд за законнасцю і выкананнем судовых рашэнняў па грамадзянскіх, крымінальных і адміністрацыйных справах.

Пры рэфарміраванні канкрэтных галін пракурорскага нагляду трэба зыходзіць з наступных пачаткаў:

— пракурорскія праверкі павінны праводзіцца, як правіла, толькі па паступіўшых сігналах аб праваапарушэннях. Выключэннем могуць быць выпадкі, калі патрабуецца абарона безгалоснага інтарэсу (абарона правоў непаўналетніх, састарэлых, асоб, якія знаходзяцца ў матэрыяльнай або службовай залежнасці, і да т. п.);

— неўмяшальніцтва ў аператыўна - вытворчую дзейнасць суб'ектаў гаспадарання;

— пратэст у парадку агульнага нагляду павінен прыпыняць выкананне апратэставанага прававога акта або дзеяння;

— у выпадку неабгрунтаванага адхілення пратэсту пракурор мае права звярнуцца ў суд;

— недапушчальнасць спалучэння функцый расследавання і падтрымання дзяржаўнага абвінавачвання;

— пракурор ажыццяўляе нагляд за выкананнем законаў органамі дазнання і папярэдняга следства, кіруючыся нормамі крымінальна - працэсуальнага заканадаўства. Для расследавання спраў аб злачынствах, учыненых работнікамі Следчага камітэта, у сістэме органаў пракуратуры павінны быць пракуроры па следчых даручэннях;

— удзельнічаючы ў судовым разглядзе спраў, пракурор рэалізуе паўнамоцтвы, устаноўленыя працэсуальным заканадаўствам;

— пракурор прыносіць прыватныя, касацыйныя, апеляцыйныя і наглядныя пратэсты на судовыя рашэнні і прадстаўленні аб пераглядзе спраў па новаадкрытых абставінах.

Такія паўнамоцтвы не ставяць пракурора над судом, не парушаюць прынцыпаў незалежнасці і вяршэнства суда, але ствараюць рэальную сістэму стрымлівання і процівагаў унутры судовай сістэмы. Пракурорскі пратэст уносіцца на разгляд вышэйстаячага суда і з'яўляецца прычынай для праверкі справы.

Пракуратура Рэспублікі Беларусь уяўляе сабой адзіную сістэму органаў, на чале якіх стаіць Генеральны пракурор рэспублікі. Яна складаецца з Генеральнай пракуратуры, тэрытарыяльных і спецыялізаваных пракуратур (транспартных, экалагічных, па нагляду за папраўча - працоўнымі ўстановамі і інш.). Пытанне аб стварэнні або ліквідацыі тэрытарыяльных і спецыялізаваных пракуратур вырашаецца Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь па прадстаўленні Генеральнага пракурора рэспублікі.

У выніку пракуратура павінна стаць органам, які забяс-

(Заканчэнне на 4-й стар.).

Канцэпцыя судова-прававой рэформы

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

печвае ад імя дзяржавы нагляд за дакладным і аднастайным выкананнем законаў на тэрыторыі рэспублікі. Праз пракурорскі нагляд рэалізуюцца прынцыпы стрымлівання і процівагаў у сістэме юстыцыі. Трэба вызваліць пракуратуру ад неўласцівых ёй функцый у галіне нагляду за судом і кіраўніцтва папярэднім следствам. Пракурор мае права ўдзельнічаць у разглядзе спраў судамі, прыносіць пратэсты ў вышэйстаячы суд на незаконныя судовыя рашэнні.

V. ОРГАНЫ ЮСТЫЦЫІ

Станаўленне і развіццё судовай улады патрабуюць перагляду і дакладнага вызначэння ролі Міністэрства юстыцыі і яго органаў у гэтым працэсе.

Відавочнае адставанне судовай сістэмы ад нарастаючых у сучасных умовах патрабаванняў да яе востра ставіць праблему яе кадравага забеспячэння. Змест гэтай функцыі для органаў Міністэрства юстыцыі ахоплівае вырашэнне наступных пытанняў:

— падрыхтоўка прапаноў аб аптымальнай штатнай колькасці судзейскага корпусу, тэхнічных работнікаў і дапаможнага персаналу;

— падбор сумесна з вышэйстаячымі судамі кандыдатаў на судзейскія пасады для рэкамендацыі іх органам судовага самакіравання;

— прагназіраванне неабходнай колькасці навучэнцаў у сістэме вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі для папаўнення кадраў судоў і органаў юстыцыі;

— удзел у распрацоўцы праграм навучання і ў прыёме экзаменаў у вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах па юрыдычных спецыяльнасцях;

— перападрыхтоўка і павышэнне кваліфікацыі судовых работнікаў;

— вядзенне статыстычнага і персанальнага ўліку звестак аб судзейскіх кадрах.

За органамі Міністэрства юстыцыі на бліжэйшую перспектыву трэба захаваць цэнтралізаванае матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне судоў па нормах, распрацаваных з улікам навуковых рэкамендацый і практычнага вопыту. Гэта функцыя ўключае вырашэнне пытанняў арганізацыі будаўніцтва, капітальнага рамонту і абсталявання памяшканняў судоў, абсталявання іх сучаснымі сістэмамі ахоўнай сігналізацыі, забеспячэння мэбляй, аргтэхнікай, транспартам і іншымі матэрыяльнымі і тэхнічнымі сродкамі. Фінансаванне гэтай дзейнасці павінна быць прадметам асаблівай увагі Вярхоўнага Савета і прадугледжана асобным артыкулам дзяржбюджэту.

Органы Міністэрства юстыцыі ажыццяўляюць інфармацыйнае забеспячэнне судоў перш за ўсё заканадаўчымі і іншымі нарматыўнымі актамі і іншымі матэрыяламі, неабходнымі для ажыццяўлення правасуддзя.

Неабходна перадаць органам Міністэрства юстыцыі ўсе паўнамоцтвы па арганізацыі выканання судовых рашэнняў, утварыўшы для гэтага судовую міліцыю (судовых прыставаў), якая займалася б прымусовым выкананнем судовых рашэнняў і іншых выканаўчых дакументаў, наглядам за асобамі, асуджанымі да пакаранняў, не звязаных з пазбаўленнем волі, аховай судоў, судовых работнікаў і ўдзельнікаў працэсу ў час яго правядзення, а таксама іншымі пытаннямі, што забяспечваюць нармальную дзейнасць судоў.

На органы Міністэрства юстыцыі пасля стварэння адпаведных арганізацыйных і матэрыяльна - тэхнічных перадумоў неабходна ўскласці кіраўніцтва папраўча - працоўнымі ўстановамі (акрамя іх аховы), падрыхтоўку кадраў для гэтых устаноў, распрацоўку і рэалізацыю мер па рэсацыялізацыі асуджаных. Экспертна - крыміналістычныя падраздзяленні, распыленыя па розных ведамствах, таксама неабходна перадаць у веданне Міністэрства юстыцыі.

Да ведання органаў Міністэрства юстыцыі, акрамя кіраўніцтва натарыятам, трэба аднесці кіраванне службамі пашпартызацыі, віз і рэгістрацыі, выдачу ліцэнзій на права заняцця прафесіянальнай юрыдычнай дзейнасцю.

Практычная рэалізацыі ўказаных прапаноў дазволіць вызваліць суды і праваахоўныя органы ад неўласцівых ім функцый і поўнасцю засяродзіцца на ажыццяўленні сваіх непасрэдных задач. Акрамя таго, вывядзенне са структуры ведамстваў, якія ажыццяўляюць працэсуальную дзейнасць, служб, якія выконваюць працэсуальныя рашэнні і даюць экспертныя ацэнкі, павысіць гарантыі абароненасці асобы ад неабгрунтаванага самавольства і неаб'ектыўнага даследавання абставін, што ўплываюць на вырашэнне спрэчак аб праве і ўстанаўленні вінаватасці.

Асаблівае становішча Міністэрства юстыцыі ў сістэме выканаўчых органаў патрабуе надзялення яго правам заканадаўчай ініцыятывы, а таксама функцыяй прававой экспертызы і дзяржаўнай рэгістрацыі ведамасных актаў агульнанарматыўнага характару. Акрамя таго, за ім захоўваюцца функцыі, звязаныя з заканатворчай дзейнасцю.

У мэтах аптымізацыі заканатворчага працэсу і ўдасканалення правапрымяняльнай практыкі неабходна стварэнне пры Міністэрстве юстыцыі рэспубліканскага цэнтра прававой інфармацыі. У ім з выкарыстаннем сучасных сродкаў праграмнага і апаратнага забеспячэння мяркуецца захоўваць і падтрымліваць у кантрольным стане агульнадаступную базу даных дзеючага ў рэспубліцы заканадаўства. Стварэнне такога цэнтра і магчымасць шырокага доступу праз звычайныя тэлекамунікацыйныя сістэмы (тэлефон, тэлетайп, тэлекс, факсмадэмная камп'ютэрная сувязь, а таксама запыты па пошце) да базы даных дзеючага заканадаўства дазволіць абанентам апэратыўна атрымліваць звесткі аб кантрольным стане ўсіх прымяняемых у рэспубліцы заканадаўчых актаў, зробіць заканадаўства даступным для кожнага грамадзяніна.

Належыць прадугледзець рэгістрацыю ў органах Міністэрства юстыцыі не толькі грамадскіх аб'яднанняў, а ўсіх юрыдычных асоб і ўскласці на Міністэрства юстыцыі ажыццяўленне кантролю за выкананнем статутных патрабаванняў у іх дзейнасці.

У адносінах з іншымі дзяржавамі на органы Міністэрства юстыцыі трэба ўскласці прававую абарону інтарэсаў Рэспублікі Беларусь і арганізацыю выканання даручэнняў органаў юстыцыі іншых дзяржаў.

Міністэрства юстыцыі і яго органы на месцах павінны стаць каардынатарамі дзейнасці выканаўчых органаў па ажыццяўленню судова - прававой рэформы і правядзенню ў жыццё адзінай прававой палітыкі.

VI. АДВАКАТУРА І ГАРАНТЫІ АКАЗАННЯ ЮРЫДЫЧНАЙ ДАПАМОГІ

Адвакатура з'яўляецца адным з важных інстытутаў грамадзянскага грамадства, які названы ў канстытуцыйных нормах. У прававой дзяржаве адвакатура павінна быць незалежнай, прафесіянальнай, самакіруемай грамадскай арганізацыяй. Задачы, арганізацыя і ўзаемаадносіны адвакатуры з дзяржаўнымі органамі ўлады і кіравання вызначаюцца зыходзячы з праваахоўнага характару яе дзейнасці спецыяльным законам.

У новых умовах дзеючую арганізацыйную структуру адвакацкіх аб'яднанняў трэба змяніць на больш гібкую і дэмакратычную. Устанавіць, што нараўне з калегіямі адвакатаў прафесіянальнай праваахоўнай дзейнасцю могуць займацца іншыя аб'яднанні і асобы. Недапушчальна любая дыскрымінацыя пры допуску асоб да адвакацкай прафесіі. Асноўнымі крытэрыямі ацэнкі пры вырашэнні гэтага пытання павінны быць наяўнасць прафесіянальных ведаў і вопыту, а таксама належных маральных якасцей. Для займання прафесіянальнай адвакацкай дзейнасцю неабходна здаць экзамены кваліфікацыйнай камісіі, якая знаходзіцца пры Міністэрстве юстыцыі рэспублікі, і атрымаць ліцэнзію. Ануляванне ліцэнзіі адваката ажыццяўляецца міністрам юстыцыі Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню адпаведных адвакацкіх аб'яднанняў і іх органаў. Рашэнне аб ануляванні ліцэнзіі абскарджваецца ў судовым парадку.

Павінна быць забяспечана дзяржаўнае фінансаванне для юрыдычнай дапамогі маламаёмным і іншым незаможным грамадзянам.

Юрыдычную дапамогу насельніцтву ў прадугледжаных законам выпадках могуць аказваць прафесіянальныя і творчыя саюзы, органы дзяржаўнага натарыята, іншыя саюзы, органы, арганізацыі і грамадзяне.

VII. ОРГАНЫ ЎНУТРАНЫХ СПРАЎ І ДЗЯРЖАЎНАЙ БЯСПЕКІ

Ва ўмовах рэзкага пагаршэння крымінагеннай абстаноўкі органы ўнутраных спраў не ў стане ў поўнай меры забяспечыць надзейную ахову правоў і свабод грамадзян, дзяржаўных і грамадскіх інтарэсаў ад злачынных замахаў, своечасовае выяўленне злачынстваў і прыцягненне вінаватых да адказнасці, ахову грамадскага парадку. Гэта звязана з недастатковым прафесіянальным узроўнем кадраў, змешваннем аперáтыўна - вышуковых і працэсуальных функцый, нездавальняючым матэрыяльна - тэхнічным забеспячэннем, празмернай перагружанасцю практычных работнікаў і шэрагам іншых фактараў.

Для эфектыўнай барацьбы са злачыннасцю Міністэрства ўнутраных спраў неабходна вызваліць ад неўласцівых яму функцый: папярэдняга следства, экспертна - крыміналістычных даследаванняў (за выключэннем тэхнічных падраздзяленняў, якія забяспечваюць аператыўна - вышуковую дзейнасць), выпраўлення і перавыхавання асуджаных, нагляду за асобамі, асуджанымі да пакаранняў, не звязаных з пазбаўленнем волі, пашпартызацыі насельніцтва, рэгістрацыі ўезду і выезду грамадзян, аховы аб'ектаў і маёмасці (пазаведамаснай аховы), забеспячэння пажарнай бяспекі. Структурная перабудова Міністэрства ўнутраных спраў, пачатая з прыняццем Закона «Аб міліцыі», павінна быць завершана з улікам вышэйпададзеных фактараў.

Змяненне грамадска - палітычнай абстаноўкі, фарміраванне прававой дзяржавы патрабуюць рэфармавання органаў дзяржаўнай бяспекі, вызвалення іх ад выканання функцый палітычнай паліцыі. Неабходна таксама ліквідаваць элементы дубліравання ў іх дзейнасці і дзейнасці органаў унутраных спраў.

На базе Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь трэба ўтварыць Службу нацыянальнай бяспекі*, надзяліўшы яе функцыямі знешняй разведкі і контрразведкі. Названая служба не павінна займацца палітычным вышукам і барацьбой з арганізаванай злачыннасцю.

Для разумення функцый Службы нацыянальнай бяспекі неабходна перагледзець крытэрыі эфектыўнасці работы гэтага ведамства. Трэба перш за ўсё дакладна вызначыць само паняцце нацыянальнай бяспекі як сукупнасці фактараў, якія вызначаюць стабільнасць дзяржаўнага ладу і эфектыўнасць функцыяніравання канстытуцыйнай улады ў дзяржаве. Гэтыя фактары могуць быць рознымі, галоўнае іх адрозненне ад іншых састаўных частак грамадскага жыцця — глабальны характар уздзеяння. Нейтралізацыя дэстабілізуючых фактараў такога роду, адэкватнае рэагаванне на іх з'яўленне або змяненне магчымы перш за ўсё на ўзроўні прыняцця палітычных рашэнняў. Такім чынам, галоўнай задачай Службы нацыянальнай бяспекі павінна быць не ажыццяўленне карных або чыста ахоўных функцый, а збор, абагульненне і праверка дакладнасці інфармацыі, якая ляжыць у аснове прыняцця рашэнняў на макрапалітычным узроўні, што прадугледжвае стварэнне магутнага аналітычнага апарату. Задачы нейтралізацыі дэстабілізуючых фактараў, якія ўплываюць на нацыянальную бяспеку, таксама павінна вырашаць Служба нацыянальнай бяспекі. Яе ініцыятыўная дзейнасць у гэтым напрамку можа лічыцца дапушчальнай толькі ў рамках выканання палітыкі, вызначанай вышэйшымі органамі дзяржаўнай улады рэспублікі.

Стварэнне адзінага Міністэрства грамадскай бяспекі на базе Міністэрства ўнутраных спраў і Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь з выдзяленнем у асобнае ведамства службы знешняй разведкі не адпавядае прынцыпу прававой дзяржавы аб эфектыўным кантролі за выкананнем законаў. Такое зліццё выключае магчымасць здаровай канкурэнцыі спецслужбаў як неабходнай умовы абароны дзяржавы ад празмернага ўзрастання ролі і ўплыву карных органаў. У спалучэнні з вельмі абмежаванымі магчымасцямі галоснага кантролю за аператыўна - вышуковай дзейнасцю такі крок можа прывесці да парушэння агульнага балансу стрымлівання і процівагаў у сістэме органаў улады. Назапашаны айчынны і замежны вопыт сведчыць, што спецслужбы такога роду непазбежна дзейнічаюць з абвінаваўчым ухілам і імкнуцца да адмовы ад праваахоўных функцый на карысць карных.

*) Назва ўмоўная і можа быць удакладнена пры падрыхтоўцы канкрэтнага закона з улікам дакладнага вызначэння паняцця «нацыянальная (дзяржаўная) бяспека».

VIII. ГРАМАДСКІЯ ФАРМІРАВАННІ ЮРЫСТАЎ

Рэалізацыя прынцыпаў прававой дзяржавы непазбежным следствам мае павышэнне ролі юрыспрудэнцыі ў цэлым. Права як рэгулятар грамадскіх адносін усё ў большай ступені павінна замяшчаць аднаасобную волю кіраўніка. У сістэме органаў юстыцыі такое замяшчэнне павінна ісці апераджальнымі тэмпамі, грунтуючыся на прыярытэце ўласна юстыцыі над адміністрацыяй. Карпаратыўнасць юрыстаў трэба разглядаць як самастойны важкі фактар у рэалізацыі прынцыпаў прававой дзяржавы і правядзенні судова - прававой рэформы.

Большасць юрыдычных прафесій звязана з непасрэдным або ўскосным умяшаннем у асабістае жыццё іншых грамадзян. У такіх адносінах на першае месца выходзяць маральныя крытэрыі паводзін. Эфемерная прымяняльна да многіх іншых прафесій катэгорыя «мараль» для юрыста павінна разглядацца не інакш як матэрыяльная састаўная частка яго прафесіяналізму. Аднак катэгорыя маралі не можа быць адназначна змешчана ў рэчышча нарматыўных актаў, не можа быць раз і назаўсёды замацавана нормамі пісанага права. Менавіта таму ў якасці ацэначных крытэрыяў тут больш, чым дзе-небудзь, прымянімы суб'ектыўныя погляды людзей, чые маральныя якасці ў іх рэферэнтным асяроддзі ўспрымаюцца як блізкія да эталону. Такі падыход да ацэнкі паводзін і прафесіяналізму юрыста штатныя адміністрацыйныя структуры рэалізаваць не ў стане з-за непазбежнай фармалізацыі іх дзейнасці. Забяспечыць яго магчыма толькі праз стварэнне грамадскіх фарміраванняў юрыстаў, надзеленых функцыямі органаў самакіравання.

Органы самакіравання ў перспектыве павінны ўдзельнічаць у вырашэнні пытанняў дысцыплінарнага вядзення спраў у адносінах да юрыстаў, выдачы ліцэнзій на займанне прафесіянальнай юрыдычнай дзейнасцю, прысваення кваліфікацыйных класаў, чыноў, званняў, прадстаўлення да ўзнагарод і ў іншых выпадках, калі неабходна ацэнка маральных якасцей юрыстаў.

«Цэхавую» спецыялізацыю грамадскіх аб'яднанняў юрыстаў у рамках судоў, адвакатуры трэба расшырыць за кошт утварэння карпарацый іншых юрыдычных прафесій. Асновай такіх самакіраванняў трэба лічыць захаванне дэмакратычных працэдур выбрання, дзейнасці і справаздначнасці кіруючых і рабочых органаў, іх накіраванасць на падтрыманне высокага прэстыжу і сацыяльнага статуса юрыдычных прафесій. Наяўнасць сходных праблем і блізкасць прафесіянальных інтарэсаў дыктуюць неабходнасць утварэння агульнаюрыдычнай карпарацыі.

Вырашаючы задачы сацыяльнай абароненасці, павышэння прафесіянальнага ўзроўню і падтрымання на належнай вышыні маральных якасцей юрыстаў, іх грамадскія фарміраванні аб'ектыўна будуць садзейнічаць павышэнню ролі права, наданню належнай сацыяльнай значнасці юрыдычным прафесіям, умацаванню статуса юрыстаў як асобай карпарацыі прафесіяналаў, чыя роля ў дзейнасці дзяржаўных органаў і функцыяніраванні цывільнага грамадства павінна нязменна ўзрастаць.

Паколькі рэалізацыя прынцыпаў пабудовы прававой дзяржавы і судова-прававой рэформы ва ўмовах рэалій сённяшняга жыцця натыкаецца на прававы нігілізм, які пераважае ў масавай свядомасці, важнейшымі задачамі грамадскіх фарміраванняў юрыстаў павінны стаць папулярызацыя ідэй прававой дзяржавы, павышэнне ўзроўню правасвядомасці грамадства і кваліфікацыі саміх юрыдычных кадраў.

IX. РЭФОРМА ЗАКАНАДАЎСТВА

Станаўленне дзяржаўнасці Беларусі і рэалізацыя судова-прававой рэформы прадугледжваюць кардынальнае абнаўленне дзеючага цяпер заканадаўства. Яно павінна адпавядаць па форме і па зместу духу часу, грамадскім патрэбнасцям, навуковым падыходам і практычнаму вопыту, адпавядаць міжнародна - прававым стандартам. Зыходную базу ў рэформе заканадаўства закладвае праект Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Адносна канкрэтных галін права неабходна ўлічыць наступныя палажэнні.

Пры распрацоўцы грамадзянскага і гаспадарчага заканадаўства трэба забяспечыць роўныя ўмовы для развіцця ўсіх форм уласнасці і гарантаваць іх роўную прававую ахову.

У крымінальным заканадаўстве — дэкрыміналізаваць шэраг складаў злачынстваў, асабліва тых, што датычацца дзеянняў у сферы эканомікі, унесці змяненні ў сістэму і змест пакаранняў, прадугледзеўшы расшырэнне мер пакарання, не звязаных з пазбаўленнем волі.

У адміністрацыйным заканадаўстве — выключыць складаў правапарушэнняў, што не адлюстроўваюць сучасныя сацыяльна-эканамічныя ўмовы жыцця, і прадугледзець новыя, якія вынікаюць з умоў рынычнай эканомікі.

У працэсуальным заканадаўстве — дыферэнцыраваць формы судаводства (у прыватнасці, адмовіцца ад пратакольнай формы дасудовай падрыхтоўкі матэрыялаў). Расшырыць судовы кантроль за законнасцю вядзення спраў на ранніх стадыях працэсу.

X. ЭТАПЫ РЭАЛІЗАЦЫІ КАНЦЭПЦЫІ СУДОВА-ПРАВАВОЙ РЭФОРМЫ

Крызісны стан грамадства, адміністрацыйна - тэрытарыяльнае дзяленне рэспублікі, якое склалася, дэфіцыт і ўзровень кваліфікацыі юрыдычных кадраў абумоўліваюць неабходнасць паэтапнага правядзення судова-прававой рэформы. Рэалізацыя канкрэтных мер на кожным этапе залежыць ад наяўнасці адпаведных сацыяльных, фінансавых і арганізацыйных перадумоў. Прапануюцца тры этапы правядзення рэформы: падрыхтоўчы, пераходны і завяршальны.

Пераход ад аднаго этапа да другога магчымы толькі ў выпадку пацвярджэння на папярэднім этапе эфектыўнасці прымянення прапанаваных мер.

10.1. Падрыхтоўчы этап

Закладвае асновы рэалізацыі і праверкі на практыцы ідэі рэформы, разлічаны на мінімальныя матэрыяльныя выдаткі і ўключае ў сябе наступныя мерапрыемствы першачарговага характару:

10.1.1. Унясенне змяненняў у дзеючае заканадаўства:

— аб прадастаўленні права суддзям раённых (гарадскіх) судоў аднаасобна разглядаць пэўныя катэгорыі грамадзянскіх і крымінальных спраў;

— аб устанаўленні выплаты ўзнагароджання народным засядацелям за ўдзел у ажыццяўленні правасуддзя з дзяржаўнага бюджэту і ўмацаванні адказнасці службовых асоб за перашкоду народным засядацелям у выкананні іх абавязкаў у судзе;

— аб умацаванні адказнасці ўдзельнікаў працэсу за няяўку без уважлівых прычын у суд і органы папярэдняга расследавання;

— аб прадастаўленні абласным (Мінскаму гарадскому) судам і Вярхоўнаму Суду Рэспублікі Беларусь права разгляду крымінальных спраў аб злачынствах, якія цягнуць па закону прымяненне выключнай меры пакарання, у складзе расшыраных калегій з суддзяў-прафесіяналаў і народных засядацеляў да ўвядзення суда прысяжных;

— аб магчымасці касацыйнага абскарджання і апратэставання рашэнняў і прыгавораў, вынесеных Вярхоўным Судом рэспублікі;

— аб прадастаўленні судам касацыйнай інстанцыі права непасрэднага даследавання доказаў (выкліку ўдзельнікаў працэсу і сведак) і вынясення новых рашэнняў па сутнасці да ўтварэння апеляцыйных судоў;

— аб дазволе прыватнай натарыяльнай практыкі, прадугледзеўшы прыём экзаменаў у прэтэндэнтаў спецыяльнымі кваліфікацыйнымі камісіямі пры органах юстыцыі і выдачу ім ліцэнзій на права займання натарыяльнай дзейнасцю.

10.1.2. Распрацоўка і прыняцце законаў Рэспублікі Беларусь:

— аб Канстытуцыйным Судзе;

— аб судовым ладзе і прававым статусе суддзяў;

— аб пракуратуры;

— аб адвакатуры;

— аб Следчым камітэце;

— аб Службе нацыянальнай бяспекі;

— аб аператыўна - вышуковай дзейнасці;

— аб натарыяце;

— Грамадзянскага і Крымінальнага кодэксаў;

— Грамадзянска - працэсуальнага і Крымінальна-працэсуальнага кодэксаў;

— Кодэкса аб адміністрацыйных правапарушэннях і Адміністрацыйна - працэсуальнага кодэкса.

10.1.3. Арганізацыйныя меры:

Выпрацоўка аптымальных норм нагрузкі суддзяў, следчых і іншых работнікаў праваахоўных органаў, іх матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння і размяшчэння (уключаючы падрыхтоўку тыпавых праектаў будынкаў юстыцыі, рацыянальнага парадку справаводства з выкарыстаннем сучасных навукова-тэхнічных сродкаў).

Удасканальванне падрыхтоўкі юрыдычных кадраў шляхам перагляду вучэбных праграм, аптымізацыі працэсаў навучання. Павышэнне ўзроўню правасвядомасці грамадства за кошт уключэння асноў юрыдычнай адукацыі ў праграмы навучання ад пачатковых школ да вышэйшых навучальных устаноў.

Увядзенне пасад суддзяў па адміністрацыйных справах у раённых (гарадскіх) народных судах да заснавання адміністрацыйных судоў пры захаванні на дадзеным этапе дзеючай судовай сістэмы.

Пачатак стварэння ў органах юстыцыі судовай міліцыі (службы судовых прыставаў), перадумоў для перадачы папраўча-працоўных устаноў, а таксама экспертна-крыміналістычных падраздзяленняў у веданне Міністэрства юстыцыі.

Фарміраванне матэрыяльна-тэхнічнай базы судоў і праваахоўных органаў, якая забяспечвае іх нармальнае функцыяніраванне, а таксама высокі ўзровень матэрыяльна-бытавога і сацыяльнага становішча работнікаў гэтых органаў. Выдзяленне фінансавання судоў у асобны артыкул дзяржаўнага бюджэту.

Падрыхтоўка матэрыяльна-тэхнічнага і арганізацыйна-кадравага забеспячэння для ўтварэння Следчага камітэта як самастойнага ведамства ў структуры Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, а таксама для пераўтварэння Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь.

Фарміраванне спецыялізаваных грамадскіх аб'яднанняў юрыстаў.

10.2. Пераходны этап

Прадугледжвае рэалізацыю важнейшых прынцыпаў рэформы і завяршэння арганізацыйных мерапрыемстваў па стварэнню асноўных элементаў новай сістэмы органаў юстыцыі.

10.2.1. Увесці суд прысяжных для разгляду некаторых катэгорый крымінальных спраў.

10.2.2. Утварыць апеляцыйныя суды ў якасці судоў другой інстанцыі для праверкі не ўступіўшых у законную сілу судовых рашэнняў.

10.2.3. Устанавіць чатырохзвённую судовую сістэму агульных судоў з увядзеннем міравых судоў і акруговых судоў.

10.2.4. Прадоўжыць фарміраванне спецыялізаваных судоў.

10.2.5. Завяршыць стварэнне самастойнага Следчага камітэта.

10.2.6. Сканцэнтраваць у Міністэрстве ўнутраных спраў выкананне функцый барацьбы з арганізаванай злачыннасцю.

10.2.7. Завяршыць стварэнне Службы нацыянальнай бяспекі.

10.2.8. Прыступіць да перадачы асобных функцый з ведання праваахоўных органаў у веданне органаў Міністэрства юстыцыі.

10.2.9. Надаць новы прававы статус Міністэрству юстыцыі і яго органам у сістэме выканаўчай улады.

10.2.10. Утварыць рэспубліканскі цэнтр прававой інфармацыі.

10.3. Завяршальны этап

Мае на мэце рэалізацыю канчатковых вынікаў судова-прававой рэформы і стварэнне сістэмы юстыцыі, дзеючай на аснове новага заканадаўства.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб Канцэпцыі судова-прававой рэформы

Абмеркаваўшы Канцэпцыю судова-прававой рэформы, Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Прызнаць правядзенне судова-прававой рэформы неабходнай умовай і важнейшай перадумовай пабудовы ў Рэспубліцы Беларусь прававой дзяржавы.

2. Адобрыць Канцэпцыю судова-прававой рэформы, прадстаўленую Камісіяй Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па заканадаўству (прыкладаецца). Лічыць правядзенне судова-прававой рэформы ў Рэспубліцы Беларусь на прынцыпах, выкладзеных у Канцэпцыі, адным з важнейшых напрамкаў дзейнасці ўсіх органаў дзяржаўнай улады і кіравання.

3. Прызнаць галоўнымі мэтамі судова-прававой рэформы:

стварэнне прававой сістэмы, здольнай забяспечыць функцыяніраванне прававой дзяржавы;

зацвярджэнне самастойнай і незалежнай судовай улады як асноўнага гаранта правоў і свабод грамадзян і іншых удзельнікаў праваадносін, дзейснасці законаў;

увасабленне ў заканадаўстве дэмакратычных прынцыпаў арганізацыі і дзейнасці праваахоўных органаў, якія адпавядаюць агульнапрызнаным нормам міжнароднага права і навуковым рэкамендацыям.

4. Даручыць Камісіям Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па заканадаўству, па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю ўзяць пад кантроль падрыхтоўку пакета заканадаўчых актаў аб судова-прававой рэформе і ажыццяўленне іншых практычных мер па яе рэалізацыі.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

23 красавіка 1992 г. г. Мінск.

ЗАКОН РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях

У сувязі з неабходнасцю ўзмацнення аховы грамадскага парадку, маёмасці, правоў і свабод грамадзян, а таксама правоў і законных інтарэсаў прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Унесці ў Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях, прыняты Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь 6 снежня 1984 года (ЗЗ БССР, 1984 г., № 35, арт. 505; 1985 г., № 21, арт. 302, № 32, арт. 449, № 35, арт. 505; 1986 г., № 12, арт. 151, № 17, арт. 227, № 28, арт. 362; 1987 г., № 18, арт. 236, № 22, арт. 282, № 26, арт. 337; 1988 г., № 10, арт. 156, № 12, арт. 194, № 24, арт. 377; 1989 г., № 10, арт. 94; 1990 г., № 13, арт. 186, № 31, арт. 599; Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1991 г., № 13 (15), арт. 152, 154—156, № 23, арт. 309, 312, № 25, арт. 366; Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1991 г., № 33, арт. 602, № 36, арт. 633; 1992 г., № 6, арт. 106), наступныя змяненні і дапаўненні:

1. Павялічыць у пяць разоў размеры штрафаў за адміністрацыйныя правапарушэнні, устаноўленыя Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях, акрамя штрафаў, прадугледжаных артыкуламі 112, 113, 114, 115, часткай першай артыкула 116, артыкуламі 117—120, 148, 148^2, 154, 154^1, 156^1, 156^2, 156^3, 166, 166^5, 167^1, 167^4, 167^5, 168 гэтага Кодэкса і артыкуламі, указанымі ў пунктах 2—8 гэтага Закона.

2. Артыкул 126 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Артыкул 126. Безбілетны праезд

Безбілетны праезд пасажыраў, правоз без білета дзяцей ва ўзросце ад 10 да 16 гадоў:

у прыгарадных паяздах —

цягне накладанне штрафу ў размеры дваццаці пяці рублёў;

у паяздах мясцовых і далёкіх зносін —

цягне накладанне штрафу ў размеры пяцідзесяці рублёў;

на суднах рачнога транспарту прыгарадных і ўнутрыгарадскіх зносін —

цягне накладанне штрафу ў размеры дваццаці пяці рублёў;

на суднах мясцовых і транзітных ліній —

цягне накладанне штрафу ў размеры пяцідзесяці рублёў.

Безбілетны палёт пасажыраў —

цягне накладанне штрафу ў размеры пяцідзесяці рублёў.

Правоз без білета дзяцей ва ўзросце ад 5 да 10 гадоў:

у прыгарадных паяздах —

цягне накладанне штрафу ў размеры дваццаці рублёў;

у паяздах мясцовых і далёкіх зносін —

цягне накладанне штрафу ў размеры трыццаці рублёў;

на суднах рачнога транспарту прыгарадных і ўнутрыгарадскіх зносін —

цягне накладанне штрафу ў размеры дваццаці рублёў;

на суднах мясцовых і транзітных ліній —

цягне накладанне штрафу ў размеры дваццаці пяці рублёў.

Безбілетны праезд пасажыраў у трамваі, тралейбусе, аўтобусе і маршрутным таксі гарадскіх зносін —

цягне накладанне штрафу ў размеры дваццаці пяці рублёў.

Безбілетны праезд пасажыраў у аўтобусе і маршрутным таксі прыгарадных зносін —

цягне накладанне штрафу ў размеры пяцідзесяці рублёў.

Безбілетны праезд пасажыраў у аўтобусе і маршрутным таксі міжгародніх зносін —

цягне накладанне штрафу ў размеры ста рублёў».

3. Дапоўніць Кодэкс артыкуламі 126^1 і 126^2 наступнага зместу:

«Артыкул 126^1. Безбілетны правоз пасажыраў

Безбілетны правоз пасажыраў у паяздах, самалётах, на рачных суднах, аўтобусах, маршрутных таксі —

цягне накладанне штрафу ў размеры пяцісот рублёў на асоб, якія ажыццявілі правоз.

Артыкул 126^2. Парушэнне правіл перавозкі пасажыраў вадзіцелямі таксі

Неабгрунтаваная адмова пасажыру ў паездцы вадзіцелем таксі, перавозка пасажыраў з няўключаным таксометрам, а таксама наўмыснае ўмяшанне ў работу спідометра або таксометра —

цягне накладанне штрафу ў размеры пяцісот рублёў».

4. Артыкулы 138 і 139 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Артыкул 138. Парушэнне правіл аховы ліній і збудаванняў сувязі

Парушэнне правіл аховы ліній і збудаванняў сувязі —

цягне накладанне штрафу на грамадзян у размеры да пяцісот рублёў і на службовых асоб — да адной тысячы рублёў.

Парушэнне правіл аховы ліній і збудаванняў сувязі, якое выклікала пашкоджанне ліній міжгародняй, гарадской, сельскай сувязі і радыёфікацыі, а таксама пашкоджанне збудаванняў сувязі, тэлебачання і радыёвяшчання, калі гэта не цягне крымінальнай адказнасці, —

цягне накладанне штрафу на грамадзян у размеры ад пяцісот да адной тысячы рублёў і на службовых асоб — ад адной тысячы да двух тысяч рублёў.

Артыкул 139. Наўмыснае пашкоджанне або знішчэнне тэлефонаў-аўтаматаў

Наўмыснае пашкоджанне або знішчэнне тэлефонаў-аўтаматаў —

цягне накладанне штрафу на размеры ад трохсот да адной тысячы пяцісот рублёў».

5. Дапоўніць Кодэкс артыкулам 139^1 наступнага зместу:

«Артыкул 139^1. Выкарыстанне дзяржаўных сетак электрасувязі без дазволу

Выкарыстанне дзяржаўных сетак электрасувязі агульнага карыстання без дазволу, а таксама падключэнне да дзяржаўных сетак электрасувязі несертыфікаванай апаратуры сувязі і інфармацыі або самавольнае падключэнне да гэтых сетак любых відаў апаратуры ці ўстройстваў —

цягне накладанне штрафу ў размеры ад пяцісот да трох тысяч рублёў.

Учыненне паўторна на працягу года пасля прымянення мер адміністрацыйнага спагнання дзеянняў, прадугледжаных часткай першай гэтага артыкула, —

цягне накладанне штрафу ў размеры ад адной тысячы да дзесяці тысяч рублёў з канфіскацыяй выкарыстоўваемай апаратуры або ўстройстваў».

6. Назву і частку першую артыкула 144 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Артыкул 144. Парушэнне правіл гандлю і абслугоўвання насельніцтва

Парушэнне правіл гандлю і абслугоўвання насельніцтва асобамі, якія ажыццяўляюць дзейнасць у сферы рэалізацыі тавараў і аказання паслуг, —

цягне накладанне штрафу ў размеры ад двухсот да дзесяці тысяч рублёў».

7. Дапоўніць артыкул 162 часткамі трэцяй і чацвёртай наступнага зместу:

«Наўмыснае пашкоджанне або знішчэнне тэлефонаў-аўтаматаў, учыненае падлеткамі ва ўзросце ад 14 да 16 гадоў, —

цягне накладанне штрафу на бацькоў або асоб, якія іх замяняюць, у размеры ад трохсот да пяцісот рублёў.

Учыненне падлеткамі ва ўзросце ад 14 да 16 гадоў паўторна на працягу года пасля прымянення мер адміністрацыйнага спагнання дзеянняў, прадугледжаных часткай трэцяй гэтага артыкула, —

цягне накладанне штрафу на бацькоў або асоб, якія іх замяняюць, у размеры ад пяцісот да адной тысячы пяцісот рублёў»;

у частцы першай артыкула 162 словы «і часткай другой гэтага артыкула» замяніць словамі «часткамі другой, трэцяй і чацвёртай гэтага артыкула».

8. Дапоўніць Кодэкс артыкулам 166^6 наступнага зместу:

«Артыкул 166^6. Непадпарадкаванне законнаму патрабаванню работніка Дзяржаўнай інспекцыі па гандлю і абароне правоў спажыўцоў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь

Непадпарадкаванне законнаму патрабаванню работніка Дзяржаўнай інспекцыі па гандлю і абароне правоў спажыўцоў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь пры выкананні ім сваіх абавязкаў —

цягне накладанне штрафу ў размеры ад пяцісот да трох тысяч рублёў».

9. У артыкуле 199:

у частцы першай лічбы «138—147, 148^1» замяніць лічбамі «140—147, 148^1»;

у частцы другой лічбы «138—142» замяніць лічбамі «140—142».

10. У артыкуле 201 словы «часткай першай артыкула 162» замяніць словамі «часткамі першай, трэцяй і чацвёртай артыкула 162».

11. Дапоўніць Кодэкс артыкулам 223^1 наступнага зместу:

«Артыкул 223^1. Органы Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь

Органы Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь разглядаюць справы аб адміністрацыйных правапарушэннях, прадугледжаных артыкуламі 138—139^1 гэтага Кодэкса.

Разглядаць справы аб адміністрацыйных правапарушэннях і накладаць адміністрацыйныя спагнанні ад імя органаў Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь маюць права кіраўнікі рэспубліканскіх, абласных, Мінскага гарадскога аб'яднанняў і прадпрыемстваў сувязі і іх наместнікі».

12. У артыкуле 224^2:

у частцы першай словы «і артыкулам 150» замяніць словамі «артыкуламі 150, 166^6 і 171»;

з абзаца другога часткі другой выключыць словы «штраф у размеры да двухсот рублёў»;

з абзаца трэцяга часткі другой выключыць словы «штраф у размеры да ста рублёў».

13. У артыкуле 234^1:

у абзацы дваццаць трэцім пункта 1 часткі першай лічбы «138, 139» замяніць лічбамі «138—139^1»;

абзац дваццаць пяты пункта 1 часткі першай пасля лічбы «150» дапоўніць лічбамі «166^6, 171»;

пункт 2 часткі другой дапоўніць абзацам дзявятым наступнага зместу:

«пазаштатны інспектар Дзяржаўнай інспекцыі па гандлю і абароне правоў спажыўцоў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь (артыкулы 46^2, 144, 145, частка другая артыкула 148, артыкулы 150, 171)».

14. Артыкул 254 дапоўніць часткамі трэцяй, чацвёртай і пятай наступнага зместу:

«Асобам, якія не з'яўляюцца рабочымі або служачымі, выплачваецца ўзнагароджанне за адрыў іх ад звычайных заняткаў.

Эксперт і перакладчык маюць права на ўзнагароджанне за выкананне сваіх абавязкаў, акрамя тых выпадкаў, калі гэтыя абавязкі выконваліся ў парадку службовага задання.

Расходы за яўку па вызаву і выплаце ўзнагароджання нясе той орган, у веданні якога знаходзіцца справа аб адміністрацыйным правапарушэнні. Парадак выплаты і размеры сум, якія належыць выплаціць, устанаўліваюцца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь».

15. Гэты Закон увесці ў дзеянне з дня апублікавання.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

23 красавіка 1992 г.
г. Мінск.

ВОЗГЛАС

ІДЗЕ ВЯСНА. НАВОКАЛ «ЗЕЛЯНЕЕ»

Калонкі ў рэкламных газетах з раздзелам «Прадаю» сталі апошнім часам даволі доўгімі. Але вось набыць штосьці з прапануемага могуць далёка не ўсе і далёка не ўсё. Палохаюць усяго тры літары — СКВ. Яны «суправаджаюць» і шчанят таксы, і кніжную полку «Мадона», і відэамагнітафон «Фунай». Цяга народаў СНД, а яшчэ раней СССР (у тым ліку і беларускага), да «зялёненькіх» заўважана даўно. Яно і не дзіўна: рубель даўно ўжо нічога не варты. Але ж дзе ўзяць валюту, на каго разлічваюць тыя, хто дае такую рэкламу?

Добрай «кармушкай» у гэтым плане была да нядаўняга часу суседка Польшча. Панам за Буг везлі ўсё — падыходзіў любы дэфіцыт: электратавары, музычныя інструменты, гарэлка, конская збруя. А набытыя за гэта пенёндзы абменьваліся ў польскіх банках на долары ЗША. Але апошнім часам не надта выгадна стала ездзіць за мяжу — паездкі ўсё часцей не акупляюцца. З'явіліся гандляры валютай і ў нас: на Камароўцы, на стадыёне «Дынама». Вядома, хтосьці хоча пазбавіцца ад яе па нейкіх аб'ектыўных прычынах, а хтосьці... Зусім нядаўна мы паведамлялі, як адзін грамадзянін набыў на рынку 100-доларавую купюру за 12 тысяч рублёў, а пры праверцы яна аказалася фальшывай. Так што рызыкаваць не варта, а калі і купляць ужо з рук — то лепш дробныя грашовыя адзінкі, не забываючы ўсё ж і ў іх праверыць ахоўныя знакі.

Рыхтуючыся да паездкі за мяжу, лепш карыстацца паслугамі мінскага рэгіянальнага банка «Комплекс». Тут можна купіць любую валюту, прадаць або абмяняць яе. Для пакупкі патрабуецца загранпашпарт з адкрытай візай. У Мінску для гэтых мэт ёсць некалькі абменных пунктаў — на станцыі метро «Усход», ля прахадной паліграфкамбіната імя Я. Коласа, на вуліцы Варвашэні, у касах стадыёна «Дынама». Тут за апошні тыдзень курс долара ўпаў да рэкордна нізкай адзнакі: за адзін «зялёны» ўсяго 126 савецкіх рублёў (яшчэ некалькі дзён назад было 129), германская марка ідзе па 74 рублі, а найбольш стабільнай валютай па-ранейшаму застаецца англійскі фунт — за яго просяць 220 рублёў (усё па стану на 15 мая). Курс скупкі валюты банкам у грамадзян складае адпаведна 123, 72 і 205 рублёў.

Купляюць і прадаюць часцей долары. Купляюць, вядома, ўсё ж часцей, таму і тут нярэдка можна ўбачыць таблічку «Няма наяўнасці». Уся праблема ў тым, што тых уладальнікаў валюты, якія вырашылі пазбавіцца ад «лішняга», перахопліваюць на паўдарозе да акенца абменнага пункта. Хто перахоплівае — тлумачыць не трэба, іх пазнаеш адразу: скураная куртка, цёмныя акуляры, кароткая стрыжка. Яны прапаноўваюць крыху большую цану за той жа долар, чым банк, — скажам, 125 рублёў, а не 123 («Комплекс» акрамя таго бярэ яшчэ за ўсе аперацыі камісійныя, таму чыстая выручка за долар складзе сёння ўсяго каля 120 рублёў). Вось і церпіць банк страты: скрозь строй перакупшчыкаў мала хто прарвецца, хіба што самыя недаверлівыя, якія баяцца падману.

У бліжэйшы час пачнецца, відаць, сапраўдная долaравая ліхаманка. Курс амерыканскай валюты яшчэ будзе падаць, перад тым як пачнецца яго новы ўзлёт, выкліканы небывалай інфляцыяй і ростам цэн у краінах СНД. Праўда, расійскае кіраўніцтва запэўнівае, што к лету рубель стане канверсуемым і яго суадносіны да долара будуць прыблізна 80:1. Але дэклараваць вельмі лёгка. На практыцы ж будуць дзейнічаць эканамічныя законы.

УСЕ ДАРОГІ ВЯДУЦЬ У БРЭСТ

Брэст, як вядома,— буйнейшае скрыжаванне міжнародных шляхоў зносін: чыгуначных і аўтамабільных. Цяпер горад на граніцы стаў і міжнародным паветраным скрыжаваннем. Над Брэстам пракладзена траса авіяцыйных зносін «Захад—Усход». Як лічаць, у недалёкім будучым гэта прамая паветраная траса стане вельмі папулярнай у авіятараў Еўропы і свету.

Брэсцкі аэрапорт аснашчаны неабходным навігацыйным абсталяваннем высокага класа. Авіядыспетчары авалодалі англійскай мовай—мовай авіятараў свету.

Ю. ФЁДАРАВА.

Куплю ўзнагароды, а ў нагрузку—сумленне

«ЗДЕСЬ ТОРГ НЕУМЕСТЕН» — спадзяюся, што чытачы памятаюць адну з «КОРАК» славутага прадпрымальніка і прайдзісвета Астапа Бэндэра. Чаму мы прыгадалі менавіта гэтыя словы, думаю, вы зразумееце. Гаворка пойдзе аб ордэнах і медалях, якія ў апошні час набылі статус цвёрдай валюты. Кроў і пот, за якія яны дасталіся нашым дзядам і бацькам, сёння, відаць, становяцца свабодна канверсуемай валютай. Аб'явы аб куплі і продажы ўзнагарод можна сустрэць на старонках газет. На Камароўскім рынку таксама сярод многіх таблічак з надпісам «Куплю СКВ» сустракаюцца аб'явы скупшчыкаў-«нумізматаў». Дзесяткі, сотні ўзнагарод, якія згубілі сваіх уладальнікаў, ходзяць па руках. Нікога не турбуе, чый лёс схаваны на адваротным баку медаля, што сталася з яго гаспадаром, і наогул, ці дазваляецца гэты гандаль такім паняццем, як чалавечае сумленне.

— А чаму б і не, — развязна адказвае хлопец у скураной куртцы.— На Камароўцы тусуюся ўжо не першы дзень і, заўваж, ніхто пакуль мяне ні ў чым не папракнуў. Канешне, адна справа купляць і потым перапрадаваць узнагароды, якія людзі атрымалі, праліваючы кроў на вайне, іншая—за працу і поспехі на будаўнічых пляцоўках сацыялізма, дзе і перадавікі, і рацыяналізатары прызначаліся зверху, а працаваць на іх медалі прыходзілася ўсім астатнім. Праўда, бізнес — гэта бізнес: спрачацца з сумленнем нявыгадна. Я не грэбую медалямі за працоўныя поспехі, але ахвотней набываю значныя ордэны, якія потым можна будзе выгадней збыць з рук.

— Колькі ты прапануеш за ўзнагароды?

— Па-першае, не ўсе медалі і ордэны я набываю. Па-другое, бывае, што трапляюцца «лапухі», якіх, дарэчы, вельмі проста абвесці вакол пальца. Юбілейныя медалі купляю за 10—15 рублёў, ордэн Славы I ступені каштуе прыблізна 220 долараў, ордэн Леніна — 200 долараў, ну а ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга — 500—700 рублёў. (Дарэчы, відэаплэер за мяжой каштуе каля 180 долараў. — **аўт.**). Шмат залежыць пры пакупцы і ад захаванасці ўзнагароды.

— Калі не сакрэт, чым ты раней займаўся?

— Не сакрэт. Працаваў у адной установе, а ў вольны час зарабляў валюту ў Польшчы. Так што пачатковы капітал для новай справы ў мяне ўжо быў гатовы. Цяпер усё залежыць ад «свядомасці» нашых грамадзян.

— Ну і як, «свядомасць» на ўзроўні?

— Не трэба іранізаваць. Я разумею людзей, якія прадаюць узнагароды, свае, так сказаць, сямейныя рэліквіі. Трэба ж неяк наскрэбсці грошай на лекі і хлеб сваім дзядам і бацькам. Каму патрэбны гэтыя старыя? Дзецям патрэбны? Не заўсёды. Дзяржаве? Няхай пойдуць і купяць за сваю пенсію тры кілаграмы мяса, думаю, што на малако з хлебам таксама трохі застанецца. А жыць жа трэба, тым больш, што і дзецям гэтыя старыя не адмовяць зрабіць падарунак у 200 долараў.

— Атрымліваецца так, што ты робіш добрую справу, кідаючы тым, хто мае патрэбу, кавалак хлеба. І, мабыць, думаеш, што ў цябе шырокая і добрая душа?

— Зноў «шпілька». Не, душа ў мяне чэрствая: дзякуй Богу, падзеі апошніх гадоў зрабілі з мяне сапраўднага чалавека. А наконт кавалка хлеба я табе скажу, што сёння за проста так ніхто і нічога не робіць. За продаж узнагарод я атрымліваю немалыя грошы ў СКВ. Колькі — камерцыйная тайна. І апошняе: навошта нам гэтая нікчэмная гаворка? Людзей не пераробіш: ім патрэбны відовішчы і хлеб.

Згодзен, людзей не пераробіш. Банальная ісціна, але мы сёння пацііху пачынаем губляць усе тыя рысы, якія дазваляюць адрозніваць чалавека ад прымітыўнай жывёліны. Губляецца ў віхуры праблем павага да жанчын, састарэлых. Павевы жыцця ў нашым грамадстве даюць штуршок новым паскудствам, нараджаюць попыт на такія рэчы, ад якіх у людзей старой загартоўкі робіцца млосна на душы. У якім грамадстве, скажыце, калі ласка, святочным вечарам Дня Перамогі з грудзей ветэранаў зрываюць узнагароды?.. У нас такое здараецца. Цяжка заглядваць у будучыню, цяжка і страшна.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

Чалавек—гаспадар свайго жытла: гэта радасць ці гора?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

дзіцца яна будзе на прынцыпах галоснасці, дзяржаўнага і грамадскага кантролю — так званым «прыхватызатарам» гэта, вядома, прыйдзецца недаспадобы.

Зноў жа не ўдаючыся ў такія тонкасці, як чэкавыя кніжкі, жыллёвая квота ці методыка разліку кошту кватэр, мушу адзначыць, на маю думку, галоўнае: нарэшце ў нас з'явяцца сапраўдныя ўладальнікі ўласнасці, эканамічна незалежныя людзі. Калі мы раптам выявім, што можам уласнае жыллё прадаць, падарыць дзецям ці распарадзіцца ім як-небудзь інакш, то тады, думаецца, і адчуем сапраўднае задавальненне.

Праўда, песіміст, які даволі трывала пасяліўся ў свядомасці, падказвае: будучую радасць нам яшчэ раз-пораз будуць псаваць. Хацелася б верыць начальніку ўпраўлення Мінжылкамгаса Г. Дабравольскаму, які малюе даволі аптымістычную перспектыву. Маўляў, падрыхтоўка дакументаў для практычнага ажыццяўлення прыватызацыі ідзе поўным ходам; дастаткова любому жадаючаму звярнуцца ў райвыканком па месцы жыхарства — і ў хуткім часе ўсё для яго будзе зроблена. Аднак кожнаму вядомы бязлітасны характар нашых бюракратычных легіёнаў, якія могуць «перамагчы» любое пачынанне. Таму не вельмі заспакойвае і артыкул 37 новага Закона, дзе гаворыцца, што за парушэнні вінаватыя нясуць адміністрацыйную, маёмасную і крымінальную адказнасць.

Ці шмат сёння прыкладаў таго, што заканадаўства ў цэлым працуе як мае быць? Затое ўжо нямала прыкладаў іншага характару: чалавек выкупіў жыллё і хоча падарыць яго ўнуку, а мясцовыя ўлады не дазваляюць. Пенсіянерка не можа прапісаць у прыватызаванай кватэры свайго родзіча, бо «гігант рынкавых адносін» у асобе пашпартысткі супраць, і г. д.

Так, для весялосці, як пісаў некалі паэт, наша «планета» пакуль дрэнна абсталявана, прыйдзецца нямала папрацаваць, каб давесці яе да ладу. Тое ж у нечым датычыць і ўсяго нашага жыллёвага заканадаўства, хоць, як вядома, ідэальнага, абсалютна дасканалага закона ў прыродзе быць не можа. Так што межаў для ўдасканалення няма...

Пра ўсе гэтыя супярэчнасці, неадпаведнасці паміж жадаемым і рэчаіснасцю пагаворым у наступны раз. Тым больш, што старшыня Пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета М. Капытоў пагадзіўся даць эксклюзіўнае (г. зн. толькі для «Звязды») інтэрв'ю. Пытанні ўжо гатовыя — іх падрыхтавала само жыццё.

Валерый ЧАРНЯЎСКІ.

КАБ ЗЭКАНОМІЦЬ ТОРФ

ЖАБІНКА. Бяднеюць некалі, здавалася, бяскрайнія запасы торфу ў рэспубліцы. Але, на жаль, ён па-ранейшаму працягвае выкарыстоўвацца ў якасці паліва, асабліва ў вёсцы. Як зэканоміць гэту каштоўную сыравіну? Такую праблему вырашаюць на торфабрыкетным заводзе ў Жабінцы. Ідзе наладка тэхналогій па выпуску паліва з дабаўленнем лігніну — адходаў гідролізнай перапрацоўкі драўніны. Гэта зберажэ торф, а цеплавая каларыйнасць нават павялічыцца.

Увага: тэлемарафон!

16 мая ў рэспубліцы адбудзецца незвычайная па маштабах міласэрнасці, чалавечай чуласці падзея — тэлемарафон пад дэвізам «Выратуем дзяцей».

Галоўны арганізатар — Беларускі дзіцячы фонд сумесна з рэспубліканскім тэлебачаннем.

Чатырнаццаць гадзін — з 9.00 да 23.00 у прамым эфіры будзе весціся сур'ёзная размова пра набалелыя пытанні дзяцінства, будуць сюжэты з жыцця выхаванцаў сіроцкіх устаноў, дзіцячых клінік, дамоў дзіцяці...

На вялікі жаль, можна толькі канстатаваць, што сярод сённяшніх шматлікіх дэфіцытаў найбольш балючы і шчымлівы — праблема дзяцінства. Але так не павінна быць, калі Беларусь — сучаснае грамадства, калі мы, дарослыя, зразумеем нарэшце: пад пагрозай — будучыня.

Галоўная мэта — дапамагчы справамі дзецям, сабраць грашовыя сродкі. Ля Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета, адкуль будзе весціся трансляцыя па тэлебачанню і дзе працуе штаб тэлемарафона, на Мінскім паштамце, у гасцініцах, у парку імя Горкага ўсталяваны шкляныя капілкі, куды жадаючыя могуць кінуць грошы. **Дабрачынныя ахвяраванні прымаюцца ва ўсіх ашчадных банках, паштовых аддзяленнях на рахунак № 707801 Гарадской дырэкцыі Мінскбізнесбанка. Валютны рахунак — № 000 707 901 у Знешэканомбанку Беларусі.** Дарэчы, адгукнуліся ўжо дзесяткі прадпрыемстваў, працоўных, творчых калектываў, пенсіянеры, школьнікі. Для ўсіх, каму не абыякава гора дзяцей, хто гатовы дапамагчы, падрыхтаваны памятныя паштоўкі з эмблемай і ўдзячнасцю Дзіцячага фонду.

У штабе тэлемарафона будуць працаваць «гарачыя» тэлефоны: **для міжнароднай, міжгароднай сувязі —26-07-97, для гарадской сувязі — 26-14-63.**

Выратуем нашых дзяцей разам!

Л. ГРАМОВІЧ.

***

Беларускі дзіцячы фонд даводзіць да ведама ўсіх, хто жадае дапамагчы хворым дзецям, сіротам, інвалідам, што Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь падтрымаў нашу прапанову і 15 мая 1992 года даў разавы дазвол аб павелічэнні неабкладаемага падаткамі прыбытку прадпрыемстваў, аб'яднанняў, арганізацый з аднаго да трох працэнтаў. Гэта рашэнне дзейнічае толькі ў другім квартале бягучага года. Запрашаем усіх нераўнадушных, каму неабыякава будучыня нашых дзяцей, адгукнуцца і падтрымаць як толькі магчыма нашы праграмы «Чарнобыль і дзеці», «Цёплы дом», «Сіроты ў сем'ях», «Сям'я», «Хуткая дапамога», «Хворыя дзеці», разлічаныя на лячэнне, аздараўленне, харчаванне і тэрміновую дапамогу дзецям, трапіўшым у бяду.

Прэс-цэнтр Беларускага дзіцячага фонду.

Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, Таварыства «Беларусь—ЗША», рэдакцыя часопіса «Беларусь» сумесна з аддзяленнем Таварыства «Фрэндшып форс» («Сіла ў дружбе») у Мінесоце (ЗША), з якімі нас злучаюць надзвычай плённыя кантакты, аб'яўляюць конкурс пад дэвізам «МІНЕСОТА ЧАКАЕ СЯБРОЎ».

Мэта конкурсу — далейшае развіццё і ўмацаванне сяброўскіх сувязяў паміж Рэспублікай Беларусь і штатам Мінесота, паміж беларускім і амерыканскім народамі.

Удзел у конкурсе могуць прыняць усе жыхары рэспублікі.

Конкурс праводзіцца ў два туры.

Першы — завочны. Удзельнікам будзе прапанавана адказаць на 15 пытанняў віктарыны **«ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ МІНЕСОТУ?».** Адказы павінны быць лаканічнымі, але ёмістымі. Кожны дакладны адказ ацэньваецца ў два балы. Дадаткі і папраўкі да адпраўленых адказаў не прымаюцца.

30 удзельнікаў, якія набяруць найбольшую колькасць балаў у першым туры, будуць запрошаны да ўдзелу ў другім туры конкурсу — вочным: у субяседаванні з членамі журы, якое з улікам вынікаў гэтых гутарак і абвесціць імёны 20 лаўрэатаў.

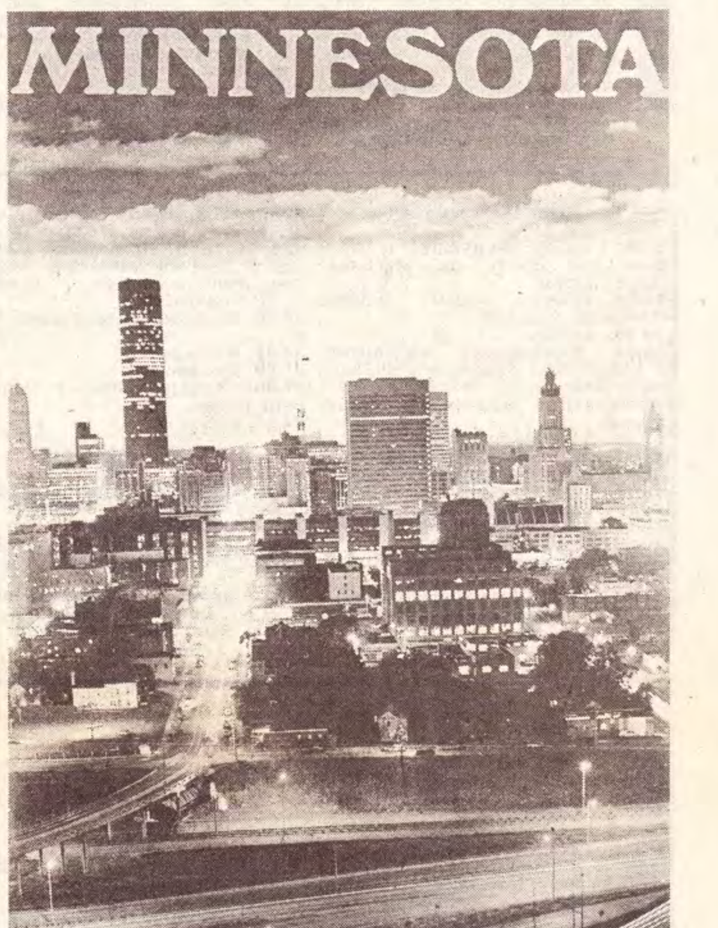
Якія ж узнагароды чакаюць пераможцаў?

ТРЫ ПЕРШЫЯ ПРЭМІІ — заахвочвальныя паездкі з місіяй дружбы ў складзе беларускай групы «Фрэндшып форс» у Злучаныя Штаты Амерыкі тэрмінам на 10 дзён.

ДЗВЕ ГРАШОВЫЯ ПРЭМІІ — па 5.000 рублёў кожная — устанаўліваюць спонсары віктарыны: рэспубліканскае арэнднае аб'яднанне «Белатракцыён» і племкалгас «Гарадзейскі».

АСТАТНІЯ 15 ПЕРАМОЖЦАЎ будуць узнагароджаны памятнымі падарункамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, а таксама сувенірнымі вырабамі фірм штата Мінесота.

Імёны пераможцаў будуць названы ў друку.

Мінесота чакае сяброў

Конкурс-віктарына для ўсіх!

ПЕРАМОЖЦЫ БУДУЦЬ ЗАПРОШАНЫ Ў МІНЕСОТУ!

Журы ўзначальвае галоўны рэдактар часопіса «Беларусь», віцэ-прэзідэнт Таварыства «Беларусь—ЗША» Аляксандр ШАБАЛІН; амерыканскі бок у журы прадстаўляе кіраўнік аддзялення «Фрэндшып форс» у Мінесоце Рычард ФОЛК.

У складзе журы таксама: Аляксандр БАЙЧОРАЎ, прафесар, загадчык кафедры паліталогіі Белдзяржуніверсітэта (намеснік старшыні журы), Віктар ВУЯЧЫЧ, народны артыст Рэспублікі Беларусь, Аляксандр ГУБАРЭВІЧ, старшыня племкалгаса «Гарадзейскі», член прэзідыума Таварыства «Беларусь — ЗША», Васіль ЗУЁНАК, старшыня Рады пісьменнікаў Беларусі, Аляксандр КАЛІНІН, генеральны дырэктар РАА «Белатракцыён», Зоя КАЛАНТАЙ, першы сакратар Міністэрства замежных спраў РБ, Кацярына МІСУНА, дацэнт інстытута замежных моў, Галіна ПЯТКЕВІЧ, старшы рэферэнт БелТД, адказны сакратар таварыства «Беларусь—ЗША», Васіль ШАРАНГОВІЧ, народны мастак Рэспублікі Беларусь, рэктар Беларускай акадэміі мастацтваў, член Прэзідыума БелТД.

А ЦЯПЕР ПРАПАНУЕМ ЗАДАННІ ПЕРШАГА ТУРА— ПЫТАННІ ВІКТАРЫНЫ «ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ МІНЕСОТУ?»:

1. Краем якой колькасці азёраў называюць Мінесоту?
2. Якая птушка з'яўляецца сімвалам штата Мінесота?
3. Як называліся карэнныя жыхары Амерыкі, якія засялялі Мінесоту да з'яўлення тут белых пасяленцаў?
4. Назавіце адміністрацыйны цэнтр штата Мінесота.
5. Назавіце славутага амерыканскага пісьменніка з Мінесоты, аўтара рамана «Вялікі Гэтсбі».
6. Назавіце возера ў Мінесоце, якое з'яўляецца вытокам ракі Місісіпі.
7. Які горад у Мінесоце даступны акіянскім караблям усяго свету?
8. Як называецца вядомы нацыянальны тэатр, заснаваны ў Мінеапалісе ў 1963 годзе?
9. Буйнейшая ў свеце прыватная карпарацыя знаходзіцца ў Мінесоце. Як яна называецца?
10. Назавіце імя вядомага амерыканскага лётчыка з Мінесоты, які здзейсніў першы беспасадачны палёт праз Атлантычны акіян.
11. Як называецца прафесійная футбольная каманда штата Мінесота?
12. Што азначае слова **Мінесота**, якое ўзнікла ў мове індзейцаў Дакоты?
13. Назавіце чатыры еўрапейскія краіны, выхадцы з якіх складаюць сёння большасць жыхароў Мінесоты.
14. У якім годзе ўсталяваліся сувязі паміж грамадскасцю Беларусі і Мінесоты?
15. Паспрабуйце коратка, дзвюма-трыма фразамі, выкласці матывы, якія заахвоцілі вас да ўдзелу ў гэтым конкурсе.

Адказы на пытанні віктарыны накіроўвайце на адрас: 220005, г. Мінск, вул. Захарава, 19, рэдакцыя часопіса «Беларусь». На канверце рабіце паметку: «ВІКТАРЫНА ПА МІНЕСОЦЕ».

Тэрмін адпраўкі адказаў — 1 верасня 1992 года (па паштоваму штэмпелю).

Запрашаем усіх, хто жадае, да ўдзелу ў конкурсе і жадаем удачы!

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

◆ У Латвіі вельмі дарагія энерганосьбіты. Напрыклад, літр бензіну ў Рызе каштуе 40 рублёў. Электраэнергія таксама вельмі дарагая. Прычым Літва і Эстонія імкнуцца ўзяць за 1 квт. больш грошай, чым Расія.

◆ **Нямецкія палітолагі, дзеячы гатовы дапамагчы Расіі ў стварэнні прававой дзяржавы, асабліва ў распрацоўцы дэмакратычнай канстытуцыі.**

◆ Аглядальнікі адзначаюць, што адсутнасць прэзідэнта Краўчука на сустрэчы ў Ташкенце на іншых удзельнікаў нарады падзейнічае як аплявуха. Візіт прэзідэнта Фінляндыі Койвіста Краўчуку важней, чым паездка ў Ташкент. Краўчук ад яе адмовіўся ў той момант, калі канфлікты паміж Украінай і Расіяй правяраюць СНД на трываласць. Пэўна, Кіеў хоча вырашыць свае праблемы з Масквой шляхам прамых перагавораў. У такім выпадку СНД не адпавядае сваім мэтам, і тады нішто не ўтрымае яе ад развалу.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

◆ **Экс-прэзідэнт М. Гарбачоў зноў заклікаў ЗША**

аказаць дапамогу СНД. У сваім выступленні ў Вашынгтоне перад сенатарамі і кангрэсменамі ён адзначыў, што рэальная дапамога рэформам у СНД адпавядае інтарэсам Амерыкі. Па словах Гарбачова, крызіс у СНД яшчэ не дасягнуў сваёй найвышэйшай адзнакі. Буш у гонар Гарбачова даў абед у Белым доме.

◆ У радах маджахедаў, якія атрымалі перамогу ў Афганістане, назіраецца раскол. У сувязі з гэтым могуць узнікнуць цяжкасці з выдачай савецкіх ваеннапалонных, бо яны ў асноўным знаходзяцца ў атрадах Хекмаціяра, а ён, як вядома, не хоча супрацоўнічаць з новым урадам Кабула. Акрамя таго, не ўсе маджахеды гатовы дараваць Маскве акупацыю сваёй краіны.

◆ **Прэм'ер-міністр Ізраіля Шамір заявіў, што толькі яўрэі маюць права вяртання на радзіму. Ідэю вяртання палесцінцаў ён назваў бяссэнсавай. Іншыя дзеячы Ізраіля выказваюць думку, што вяртанне соцень тысяч палесцінцаў можа паставіць пад пагрозу само існаванне краіны. Аднак ЗША падтрымліваюць рэзалюцыю ААН ад 1948 г. аб вяртанні палесцінцаў на радзіму.**

◆ ЗША і Албанія падпісалі гандлёвае пагадненне. Паведамляецца, што зніжаюцца мытныя пошліны на імпарт албанскіх тавараў у ЗША.

◆ **ЗША заявілі, што адных абяцанняў Лівіі не падтрымліваць тэрарыстаў недастаткова. Патрэбны канкрэтныя крокі. Кадафі ўжо пагадзіўся ліквідаваць 2 лагеры па падрыхтоўцы тэрарыстаў.**

РАДЫЁ «СВАБОДА»

◆ Прыход Муталібава да ўлады Народны фронт Азербайджана назваў канстытуцыйным пераваротам і заклікаў насельніцтва да дэманстрацыі пратэсту.

◆ **Прэзідэнт Францыі Мітэран заклікаў дзяржавы Прыбалтыкі выступаць з агульных пазіцый, тады іх голас, меркаванні будуць лепш улічвацца ў свеце.**

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

«МАТАРОЛА» НА БЕЛАРУСІ

«Акулы» замежнага бізнесу выказваюць усё большую цікавасць да маладой незалежнай Беларусі. Так, 18 і 19 мая ў Мінску адбудзецца закрытая прэзентацыя кампаніі «Матарола» — аднаго з буйнейшых у свеце пастаўшчыкоў электроннага абсталявання. Сістэмы радыёсувязі з наземнымі аб'ектамі, радыёсістэмы пошукавага выкліку, сотавыя тэлефоны і сістэмы, камп'ютэры, ваенная, паветрана-касмічная, аўтамабільная і прамысловая электроніка — вось той спектр прадукцыі, дзякуючы якому фірму ведаюць ад Атлантычнага да Ціхага акіяна. Як лічыць Парвіз Мактары, віцэ-прэзідэнт кампаніі і начальнік аддзела Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, «гэтая прадукцыя і тэхналогіі могуць адыграць важную ролю ў плануемым росце эканамічнага дабрабыту Рэспублікі Беларусь».

Кар. «Звязды».

«Праязныя дакументы», якія вы бачыце на здымку, вашаму карэспандэнту выдаў вадзіцель аўтобуса «Добруш—Гомель» 30 красавіка. Калі я паспрабаваў запярэчыць, ён паказаў шыльду з тлумачэннем: «30 кап. — 3 рублі, 40 кап. — 4 рублі» і г. д. Няма, кажа, патрэбных білетаў, друкарня цягне.

Аднак «неахайнасць» гаспадара транспартнага сродку ў выдачы білетаў усё ж наводзіць на думку: ці такі ўжо стратны наш грамадскі транспарт? А калі стратны, то, напэўна, не для дзяржавы, а для нас, звычайных пасажыраў?

Для тых, хто захоча падлічыць, дабаўлю лічбы.

Два гады таму назад білет з Добруша ў Гомель каштаваў 40 капеек, яшчэ нядаўна — 5 рублёў, а зараз — 10. Разам са мной у аўтобус увайшлі яшчэ 6 чалавек, якім таксама былі выдадзены аналагічныя «дакументы». З мінулага года яны не памянялі выгляд, і тэхналогія адрыву засталася ранейшай.

В. КРАЎЧАНКА.

Усходні гараскоп на наступны тыдзень

ХОЧАЦЕ— ВЕРЦЕ, ХОЧАЦЕ— ПРАВЕРЦЕ

З Дэлі перадае кар. ІТАР—ТАСС Барыс Зайцаў.

КАЗЯРОГУ прадаставіцца магчымасць паехаць за рубеж. Высокапастаўленыя асобы могуць скарыстаць гэту паездку з мэтай вывучэння магчымасцей заключэння кантракту для атрымання работы за мяжой ці ўмоў эміграцыі. Прадпрымальнікі, якія жадаюць укласці сродкі ў акцыі, павінны неадкладна зрабіць гэта. Іх чакаюць у далейшым дывідэнды. Дзяржаўныя служачыя могуць разлічваць на павышэнне.

ВАДАЛЕЙ можа паспадзявацца на ажыццяўленне сваіх жаданняў, што датычыць зноў жа зарубежных паездак ці павышэння зарплаты. Асцерагайцеся знешняга ўплыву ў ходзе дасягнання сваіх мэт. Хтосьці пастараецца выкарыстаць вас у сваіх інтарэсах. Асаблівая небяспека ў гэтых адносінах для маладых жанчын.

РЫБЫ нарэшце «пасталелі», каб прыняць удзел у рызыкоўнай справе і ў любым выпадку атрымаць дывідэнды. Слухайце парады, але дзейнічайце толькі так, як палічыце патрэбным. Жанчыны, перш за ўсё выкладчыкі, касіры, якія працуюць у грамадскіх арганізацыях, могуць разлічваць на добрыя прапановы ў больш буйных установах, вас чакае захапляючы уікэнд.

АВЕНА чакаюць прыемныя фінансавыя сюрпрызы. Работа, якая, як здавалася, так і не зможа ажыццявіцца, нарэшце пачне прыносіць плён. Сябар процілеглага полу можа звярнуцца з цікавай дзелавой прапановай. Тыя, хто жыве на кватэры, могуць атрымаць ці набыць уласныя. У вас намячаюцца магчымасці для рамантычнага захаплення, не ўпусціце іх. Аднак асцерагайцеся людзей, якія хочуць кінуць цень на вашу рэпутацыю.

Для ЦЯЛЬЦА тыдзень дастаткова складаны. Вашы цесныя сяброўскія сувязі могуць падвергнуцца выпрабаванням з-за неразумення. Страх страціць рэпутацыю, аказацца ахвярай паклёпу праследуе вас. Напружанне вашай свядомасці можа пасеяць неспакой у акружаючых людзей. Пастарайцеся пазбавіцца ад боязі і апасенняў да таго, як яны могуць стварыць праблемы. Нялёгкія часы і ў хатніх гаспадынь. Магчымы спрэчкі са сваякамі.

У БЛІЗНЯТ ускладняцца справы, якія закранаюць спорт, дзяцей, фінансы. Тут вельмі дарэчы парады больш вопытных людзей, старэйшых. Нечаканасцю стане адтэрміноўка афіцыяльнай праграмы. Гэта падзея пакіне вас без спраў большую частку тыдня. Вызвалены час лепш выкарыстаць для вырашэння хатніх спраў Муж і жонка зноў набудуць спакой і раўнавагу. Наперадзе цёплыя сустрэчы са старымі сябрамі.

РАК, у якога ўсё добра на рабоце і стабільнае фінансавае становішча, раптам зведае жаданне знайсці хобі, прыемна правесці вольны час. Асаблівага поспеху даб'юцца тыя, хто захапляецца спортам. Моладзь пачне вывучаць ёгу, плаванне, магчыма, каратэ ў час будучага адпачынку Цікавасць да рэлігіі і падарожжаў прымусіць некаторых з вас пайсці ў горы. Гэта дасць магчымасць пазбавіцца руціны, а таксама падыхаць крышталёна чыстым горным паветрам.

ЛЬВЫ, якія знаходзяцца на часовай рабоце, будуць прыняты на яе пастаянна. Тыя, у каго наступіў пенсіённы ўзрост, змогуць прадоўжыць працоўную дзейнасць, заключыўшы дагавор з начальствам. Дзяржаўныя служачыя атрымаюць павышэнне па службе. Жанчыны адчуюць вялікую сімпатыю да мужчын, за якіх яны змогуць выйсці замуж.

ДЗЕВЕ трэба захоўваць спакой і цярпенне, каб пазбегнуць непаразуменняў на рабоце. Некаторая напружанасць узнікне і дома. Калі вам удасца адысці ад хатніх клопатаў, то больш паспяхова і эфектыўна вырашацца рабочыя праблемы. Пастарайцеся пабыць некалькі дзён па-за домам. Самае лепшае — адкінуць усё тое, што можа стварыць для вас праблемы.

У ШАЛЯЎ у цэлым усё будзе добра. І ўсё ж калі ў вас з'явіцца падстава для таго, каб адзначыць поспехі, устрымайцеся ад гэтага, не траццьце час на вечарынкі. Можа прыбыць рахунак, які нанясе ўдар па вашых зберажэннях. Служачым прадбачыцца павышэнне. Аднак не трэба ў гэтым выпадку звяртацца за садзейнічаннем да высокапастаўленай асобы, што можа абярнуцца толькі на шкоду вам. Тыя, хто займаецца спортам, грамадскай работай, вымушаны будуць адкласці праграмы з-за тэрміновых хатніх спраў.

СКАРПІЁНУ трэба пазбягаць напружанай работы — могуць узнікнуць праблемы са здароўем. Асабліва павінны быць пільнымі аматары алкагольных напіткаў і заўзятыя курцы. Калі ў вас ужо былі непрыемнасці ў сувязі з гэтым, пастарайцеся адмовіцца ад дрэнных звычак. Фінансавыя справы ў асноўным стабільныя. Адносіны з саслужыўцамі і сябрамі будуць добрымі. Аднак вам трэба зрабіць пераацэнку тых адносін, у якіх вы не ўпэўнены.

СТРАЛЬЦУ трэба ўважліва праверыць свае фінансавыя ўклады каб пазбегнуць непрыемнасцей. Устрымайцеся на некалькі дзён ад новых спраў. Служачыя атрымаюць спецыяльныя даручэнні, паспяховае выкананне якіх вылучыць іх на передавыя пазіцыі сярод саслужыўцаў. Але не чакайце неадкладных вынікаў. Вашы намаганні акупяцца толькі ў далейшым. Чацвер ці пятніца — добрыя дні для таго, каб паднесці сваім каханым падарунак. Яны адкажуць вам цеплынёй і клопатамі.

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

18 мая — ПАНЯДЗЕЛАК

Беларускае тэлебачанне

16.30. Навіны.
16.35. Выяўленчае мастацтва. 7 клас.
17.05. «Фантадром». «Фантадром-3. Пажар», «Чорная курыца», «Крылы, ногі і хвасты». Мультфільмы.
18.00. Дак. фільм «Вязовыя гадасці».
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. «Вы нам пісалі...»
19.15. Студыя «Мэта». «Нязгасная лампада».
20.10. Палітычны калейдаскоп. Што адбываецца ў нашым мнагапартыйным доме?
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Студыя «Мэта».
22.00. Спартыўны тэлекур'ер.
22.40. НІКа.

I канал. Астанкіна

17.00. Навіны.
17.25. Футбольны агляд.
17.55. Мультфільм.
18.10. Маст. фільм «Маргарэт Бурк-Уайт» (Англія).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Новая студыя». У перапынку (23.00) — Навіны.
0.00. «І чую я пакутлівую музыку». Фільм-канцэрт.
0.40. «Конь, стрэльба і вольны вецер». Маст. фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
8.20. Італьянская мова.
8.55. Першы тайм.
9.10. Пілігрым.
9.55. Вольны час. «Аўто».
10.10. Акцыя «Пелікан» у гасцях у Тэатра сатыры.
11.10. Студыя «Нотабене».
11.30. «Санта-Барбара». 44-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
16.15. Школа менеджэраў.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Урал-ТВ».
17.45. Азы кар'еры.
18.00. Тварам да Расіі.
18.05. Экран крымінальных паведамленняў.
18.25. Наш сад.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара». 45-я серыя.
20.20. Маленькія музычныя вечары.
21.00. Пятае кола.
22.00. Пятае кола. Працяг.
23.10. «У пошуках шчаслівага канца».

19 мая — АЎТОРАК

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Крыжовыя пустыні». Кінанарыс.
9.00. Выяўленчае мастацтва. 7 клас. Дзяржаўны мастацкі музей Беларусі.
9.30. «Брыльянтавая рука». Мастацкі фільм.
16.30. Навіны.
16.35. Беларуская літаратура. 9 клас. Максім Багдановіч і яго паэзія.
17.05. Для дзяцей «Дзівосныя авантуры пана Кубліцкага да Забліцкага». Тэлеспектакль.
17.45. «Добрая казка». Мультфільм.
18.00. Дак. фільм «Сялянскі статус».
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Наш каментарый. «Суседскія грошы».
19.15. Знакамітая хваля. Колькі каштуе веселле? Прамая лінія.
20.15. Рэклама.
20.20. Чарнобыль: праблемы і вырашэнні. Ці ўсе дзеці перасяленцаў пойдуць у школу.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «Брыльянтавая рука». Маст. фільм.
23.25. НІКа.

I канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. «Церамок». Мультфільм.
8.00. Дзіцячы музычны клуб.
8.45. «Чалавек, як мора». Маст. фільм.
10.05. «ЦАР: нялёгкі шлях да рэформ?» (з сурдаперакладам). Цыкл «Вехі гісторыі».
10.30. Футбольны агляд.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Як на Дамініцы пачаліся разводы» (Дамініка).
11.35. Рытмічная гімнастыка.
12.05. Фермата.
12.35. Відавочнае — неверагоднае.
13.15. «Айцец Сергій». Тэлеспектакль.
13.45. «Прага», «Дождж і сонца». Цыкл «Гарады і людзі».
14.00. Навіны.
14.25. Аб спорце і не толькі. К. Вашэнкін.
14.45. «Напярэдадні». Маст. фільм. 1-я серыя «Алена».
16.00. Мультфільм «Сонны камень». 1-я і 2-я серыі (Англія).
17.00. Навіны.
17.25. Народныя мелодыі.
17.45. Маст. фільм «Ледзі Гамільтан» (Англія).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Тэма.
21.20. Фермата.
21.50. «Харэаграфічныя кампазіцыі». Балетмайстар К. Галейзоўскі.
22.05. Навіны.
23.25. «Напярэдадні». Маст. фільм. 1-я серыя «Алена».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Французская мова. 1-ы год навучання.
7.50. Восень жыцця.
8.05. Французская мова. 2-гі год навучання.
8.35. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
10.05. Азы кар'еры.
10.20. Залатая шпора.
11.00. «Хто ты, Аляксей Рыбнікаў?»
11.50. «Санта-Барбара». 45-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Прастора плюс.
15.45. Студыя «Рост».
16.15. Дзелавая жанчына.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Уфа-ТВ».
17.30. Мульці-пульці. «Кот у напляку».
17.45. Крымінальныя весткі.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. «Толькі раз ў жыцці бывае сустрэча». Рэжысёр Нані Брэгвадзе.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара». 46-я серыя.
20.20. Тэатральны раз'езд. Алена Юнгер.
21.00. Без рэтушы.
21.50. «Тэатральныя гульні».
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Вечар у Вялікай зале кансерваторыі, прысвечаны аднаўленню дыпламатычных адносін Расіі з Ізраілем.

20 мая — СЕРАДА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Фарбы Ала-Тоо». Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 9 клас. Максім Багдановіч і яго паэзія.
9.30. Студыя «Мэта». «Майстры».
16.30. Навіны.
16.35. Мультфільмы. «Асляня-агароднік», «Дзівосная вочка».
17.00. Дак. фільмы «Залатыя рукі», «Ніць Арыадны».
18.00. Дабрачынны канцэрт культурна-асветніцкага цэнтра беларускай суполкі інвалідаў па зроку. 1-е аддзяленне.
18.50. «Чыгунка». Кінанарыс.
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Наш каментарый. «Прыгажуня Югаславія».
19.15. Якія мы гаспадары? Святло і цяпло нашых кватэр.
19.35. «Ну, колькі можна пра каханне?» Канцэрт-спектакль.
20.10. «Вынаходка». Мультфільмы для дарослых.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. «Я крочу па Маскве». Маст. фільм.
22.45. НІКа.

I канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. Мультфільмы.
8.20. Спектакль для дзяцей.
9.40. Цыкл «Гарады і людзі».
10.30. Канцэрт Алега Майзенберга (Аўстрыя).
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. У свеце матораў.
11.55. «Сон». Цыкл «У свеце мастацтва».
12.15. Пад знакам «Пі».
13.00. Як дабіцца поспеху.
13.15. Тэлемікст.
14.00. Навіны.
14.20. Сёння і тады.
14.45. «Напярэдадні». Маст. фільм. 2-я серыя. «Інсараў».
16.00. Рок макс. «Небворт-90».
17.00. Навіны.
17.25. Мультфільм.
17.35. «Чорная скрыня».
18.15. Максіма.
18.45. Маст. фільм «Тры сляпыя мышаняці» (Англія). Серыя «Сарацын».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. Эстрадны спектакль «Дурні мы ўсе» з удзелам Я. Петрасяна.
22.30. Турнір па армрэстлінгу СНД на прыз памяці Г. К. Жукава.
23.00. Навіны.
0.10. Міжнародны турнір па пляжным валейболу.
0.50. «Напярэдадні». Маст. фільм. 2-я серыя «Інсараў».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.30. Нямецкая мова. 1-ы год навучання.
8.00. Вольны час.
8.15. Нямецкая мова. 2-гі год навучання.
8.45. Студыя «Рост».
9.30. «К-2» прадстаўляе праграму «Наш год» і фільм-канцэрт А. Градскага «Антыперабудовачны блюз».
12.40. Белая варона.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Прастора плюс.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.45. Версіі.
18.00. Парламенцкі веснік.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.45. Памяці А. Д. Сахарава. «Вялікая хартыя вольнасцей».
22.20. На сесіі ВС Расіі.
22.50. «Сышчык». Маст. фільм. 2-я серыя.

21 мая — ЧАЦВЕР

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Я крочу па Маскве». Маст. фільм.
10.05. «Паэма душы». Мастак Элеанора Сямёнава.
16.30. Навіны.
16.35. Выяўленчае мастацтва. 4 клас. Віды і жанры выяўленчага мастацтва.
16.55. «Два клёны». Мультфільм.
17.30. Для выпускнікоў школ. Асабісты погляд. Працаўладкаванне пасля школы.
18.00. Дабрачынны канцэрт культурна-асветніцкага цэнтра беларускай суполкі інвалідаў па зроку. 2-е аддзяленне.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. «Лясная быль». Частка 1-я.
19.35. Беларусь на міжнароднай арэне. Прымаюць удзел міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь П. К. Краўчанка і старшыня Дзяржаўнага Камітэта на знешнеэканамічных сувязях У. В. Радкевіч.
20.20. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Студыя «Сэнс» у Слонімскім раёне.
22.55. НІКа.

I канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. «Казка пра пеўніка і прыгожую прынцэсу», «Дзень цудоўны». Мультфільмы.
8.00. Эстрадны спектакль «Дурні мы ўсе» з удзелам Я. Петрасяна.
9.55. Навукова-папулярны фільм «Горад адкрытых дзвярэй».
10.35. Выступае Камчацкі камерны аркестр.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. Спорт для ўсіх.
11.55. «Маё жыццё — музыка» (Да 85-годдзя дырыжора К. Іванова).
12.50. Авіякасмічны салон.
13.15. Тэлемікст.
14.00. Навіны.
14.20. «Партрэт». Дак. фільм.
14.50. «Хамелеон». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.00. Мультфільм «Сонны камень». 3-я і 4-я серыі (Англія).
17.00. Навіны.
17.25. «Сам-насам з прыродай». Мультфільм.
17.30. ...Да 16 і старэйшым.
18.10. Маст. фільм «Вачамі сведкі» (Англія).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Мастацка-публіцыстычны фільм «Чалавек на ўсе часы».
21.35. Хіт-парад «Астанкіна».
22.50. Мультфільм для дарослых.
23.00. Навіны.
23.25. Музыка ў эфіры. Выбранае.
0.10. Кікбоксінг. Чэмпіянат свету сярод прафесіяналаў.
1.10. «Усяго шэсць струн». Фільм-канцэрт.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Іспанская мова. 1-ы год навучання.
7.55. Вольны час. «Увага: здымаю!
8.10. Іспанская мова. 2-гі год навучання.
8.40. Без рэтушы.
9.35. Памяці А. Д. Сахарава. «Вялікая хартыя вольнасцей».
10.35. «Джынджэр і Фрэд». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. «Дзіцячыя мары». Шматсерыйны фільм (Францыя). 3-я серыя.
15.35. Шэдэўры еўрапейскай музыкі з храма святога Францыска Асізскага.
16.15. Ключ да сусветнага рынку.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Паны-таварышы.
17.15. Расія і свет.
17.45. Экспацэнтр прадстаўляе...
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Спецыяльны камерцыйны веснік.
19.40. «Санта-Барбара». 47-я серыя.
20.30. Хрона. У свеце аўта- і мотаспорту.
21.00. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расіі.
23.00. Пятае кола (працяг).

22 мая — ПЯТНІЦА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Сем азёраў». Кінанарыс.
9.00. Выяўленчае мастацтва. 4 клас. Віды і жанры выяўленчага мастацтва.
9.20. «Сем старых і адна дзяўчына». Маст. фільм.
16.30. Навіны.
16.35. «Тапчумба», «Жыла-была пчолка», «Казка пра храбрага зайца», «Дадабай і будзільнік». Мультфільмы.
17.20. Наша школа — нашы старты. Эксперыментальная ДЮСШ № 18 г. Мінска.
18.00. Дак. фільмы «Дакрананне», «Экспазіцыя».
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Наш каментарый. «Піястры, піястры...»
19.15. Банк і рэформа. Пра дзейнасць Белаграпрамбанка.
19.45. «Лясная быль». Частка 2-я.
20.05. Беларускі агратэхнічны універсітэт: праблемы і перспектывы развіцця.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «Сем старых і адна дзяўчына». Маст. фільм.
23.00. НІКа.
23.15. Паказвае Гродна. «Вячэрні канал». Інфармацыйна-музычная праграма.

I канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. «Залатая антылопа». Мультфільм.
8.05. Фільм — дзецям. «Песні для ўнукаў».
9.05. ...Да 16 і старэйшым.
9.55. «Рубаі Хаяма». Фільм-балет.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
12.15. Іграе інструментальны ансамбль «Куток Расіі».
12.30. Навукова-папулярны фільм «Цені ў лесе» (Англія).
13.20. Брыдж.
13.45. Бізнес-клас.
14.00. Навіны.
14.25. «Па той бок рампы з усмешкай». К. Лучко.
14.45. «Хамелеон». Маст. фільм. 2-я серыя.
15.50. «Газавае супольніцтва ў абноўленай Еўропе».
16.00. Мультфільм «Сонны камень». 5-я і 6-я серыі (Англія).
17.00. Навіны.
17.20. Чалавек і закон.
18.00. Тэлекампанія «Астанкіна» прадстаўляе праграмы «Сентрал тэлевіжн» (Англія). «Проста нармальная дзяўчынка». Маст. фільм; «Вяселле бурага мядзведзя». Мультфільм.
18.50. «Поле цудаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВІД» прадстаўляе: «Ток-шоу», «Музагляд», «АнтыСНІД», «Шоу-біржа», Пляцоўка «Агляду».
У перапынку (23.00) — Навіны.
0.15. «Ранішняя зорка» ў начным эфіры.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
8.20. Англійская мова. 1-ы год навучання.
8.50. «Дамашні клуб».
9.05. Англійская мова. 2-гі год навучання.
9.35. Вячэрні салон.
12.15. «Лотас». Тэлефільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Першы тайм.
15.30. Фальклор. «Сусветная вёска».
16.15. Прастора плюс.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Непазнаны Сусвет.
17.45. М-трэст.
18.00. Экран крымінальных паведамленняў.
18.10. Белая варона.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Паралелі. Відэафільм пра стары Пецярбург «Развітанне».
20.00. «Артабстрэл».
20.55. На сесіі ВС Расіі.
21.25. «К-2» прадстаўляе: «Каронка», «САС», «3, 2, 1» і маст. фільм «Доўгае шчаслівае жыццё».

23 мая — СУБОТА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Крадзеж». Маст. фільм. 1-я серыя.
10.00. «Бярэсце». Інфармацыйна-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Мультфільмы. «Піліпок», «Асцярожна! Карасі!», «Шчаня і сямёра гусянят», «Казка пра старое рэха», «Лямзі-Тыры-Бондзі, злы чараўнік».
12.00. 20 мінут рэдактара.
12.20. П. І. Чайкоўскі. Сімфонія № 6 «Патэтычная».
13.10. «Суперкніга». Мультфільм. 3-я серыя.
13.45. «Хто гэты чалавек?» Маст. фільм з субцітрамі.
15.15. Беларускі тэатр спорту «Кік Файтэр» паказвае: кікбоксін, кетч, сань-да.
16.00. «Дэбюты». Саюз кампазітараў Беларусі прадстаўляе: Я. Паплаўскі і А. Ліцвіноўскі.
16.40. «Аб'ектыў-тэатр» на Балтыйскай вясне-92.
17.55. Футбол. «Тарпеда» (Мінск) — «Металург» (Маладзечна).
18.45. Процістаянне. Маральна-прававая праграма.
19.35. С. Пракоф'еў. «Вайна і мір». Фрагменты спектакля Тэатра оперы і балета Беларусі.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Баль» (Францыя — Італія).
23.25. НІКа.
23.40. Футбол-92. Вынікі тура. «Гомсельмаш» (Гомель) — «Дынама» (Мінск).

I канал. Астанкіна

6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. «Бочка». Мультфільм.
7.45. Садружнасць.
9.00. Радыё «Труба». Забаўляльная праграма.
9.30. Медыцына для цябе.
10.10. Цэнтр.
10.50. С. Рахманінаў. Рапсодыя на тэму Паганіні.
11.20. Гэта вы можаце.
12.00. Дак. фільм «Кіслотны дождж» (Англія).
13.00. Пані ўдача.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Чырвоная імперыя». Фільм 7-ы «Вязні мінулага».
15.25. Кніжны двор.
16.15. Выступае Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр.
16.20. Чырвоны квадрат.
17.00. Маст. фільм «Кніга джунгляў» (Англія).
18.45. Тэатр плюс ТБ (да 50-годдзя А. Калягіна).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Прапаўшая без вестак» (Англія). Серыя «Інспектар Морс».
22.30. Валейбол. Першынство сусветнай лігі. Зборная Японіі — зборная СНД. У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50. Канцэрт з твораў І. Кальмана.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Крыніцы. «Знаменская вежа і яе жыхары».
8.00. Баскетбольны агляд НБА.
8.30. Паралельныя сусветы.
9.15. Прызнанне ў каханні.
9.30. Праграма «03».
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
11.15. «Як жыць будзем?»
12.00. Руская мова. Да Дня славянскага пісьменства і культуры.
12.30. «Бурда модэн» прапануе...
13.00. Весткі.
13.20. «Ледзяная ўнучка». Маст. фільм.
14.30. Шарман-шоу.
16.00. Пілігрым. Расійскае бюро падарожжаў.
16.55. Дак. панарама «Рудольф Нурыеў як ён ёсць».
17.45. Парламенцкі веснік.
18.00. Кабарэ «Бязглуздзіца».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Музыка ў стылі пепсі».
21.30. Маскі-шоу.
22.00. Весткі.
22.25. «Другая спроба Віктара Крохіна». Маст. фільм.
0.05. «Экзотыка».

24 мая — НЯДЗЕЛЯ

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Крадзеж». Маст. фільм. 2-я серыя.
10.00. Парады ўрача.
10.25. «Навaі». Праграма Узбекскага тэлебачання.
11.40. Вас выклікае Спартландыя. Таварыская сустрэча навучэнцаў ПТВ Мінска, Віцебска і Магілёва.
13.00. НІКа.
13.45. «Герой леташняга лёду». І. Жалязоўскі.
14.25. «Савітар-цэнтр». Урокі касметолага Лары Лабуцінай.
15.20. «Не ў сіле Бог, а ў праўдзе». Тэатралізаванае прадстаўленне прысвечанае 750-годдзю Неўскай бітвы.
16.35. «Чараўнік». Сумесная англа-беларуская пастаноўка дзіцячага музычнага тэатра «Казка».
18.10. «Медзведзяня Рымцімці». Мультфільм.
18.30. Спявае Наталля Кастэнка.
19.00. Да Дня славянскага пісьменства і культуры. І. Гайдн. Урачыстая меса ў гонар Кірылы і Мяфодзія.
20.00. Панарама.
20.25. Паэтычная гасцёўня. У. Скарынкін.
20.40. Калыханка.
21.00. Абрад «Радзіны». Фальклорны калектыў в. Спорава Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці.
21.45. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Бераг правы, бераг левы» (Францыя).

I канал. Астанкіна

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Рытмічная гімнастыка.
7.30. «Дзяўчынка і слон», «Чароўная палачка». Мультфільмы.
8.05. Тыраж «Спортлато».
8.15. Раным-рана.
8.55. Свята славянскага пісьменства і культуры. Літургія. Урачыстае набажэнства. Трансляцыя з Успенскага сабора Крамля.
9.40. Магчыма ўсё.
10.10. Новыя імёны.
10.45. «Дапамажы сабе сам».
11.25. «Дзядзечка Агу». Мультфільм.
11.45. Марафон-15.
12.35. Маст. фільм «Багатыя таксама плачуць» (Мексіка).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Кімано-шоу.
15.40. Фільм для дзяцей «Хто там?»
15.55. Панарама.
16.35. «Хто з намі?» Перадача 13-я.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. Тэлелоцыя.
18.20. Клуб падарожнікаў.
19.20. Маст. фільм «Чарноў».
21.00. Вынікі.
21.45. Свята славянскага пісьменства і культуры. «Любоўю і адзінствам уратуемся». Урачысты канцэрт з Крамлёўскага Палаца з'ездаў. У перапынку (23.00) — Навіны.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Прэзентацыя Міжнароднай дабрачыннай праграмы «Новыя імёны» (Ніжні Ноўгарад).
8.20. Дакументальная панарама.
9.20. «Хочаце, верце».
9.50. «Суперкніга». Мультфільм. 13-я серыя.
10.15. Аты-баты...
10.45. Свята славянскага пісьменства і культуры. Рэпартаж са Старой плошчы г. Масквы.
11.50. Пецярбургскі міф. «Дом Набокавых».
12.30. Мегаполіс.
13.00. Весткі.
13.20. Адкрыццё дома Лосева — цэнтра па гісторыі рускай філасофскай думкі.
13.50. Канцэрт духавой музыкі.
14.30. Тэлевізійны тэатр. А. Касцінскі «Клетка».
16.00. У свеце жывёл.
17.00. Чэмпіянат свету сярод прафесіяналаў НБА.
18.00. Веснавы баль у Калоннай зале Дома саюзаў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Магі» (Францыя). Фільм 12-ы «Кожнаму па заслугах».
20.00. Тварам да Расіі.
20.15. Экспацэнтр прадстаўляе...
20.20. «Пачатак». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.30. Рок-кафэ.
23.00. Лясы.

КРЫЖАВАНКА

Перакладзіце з рускай на беларускую мову наступныя словы:

1. Запрещение, запрет. 2. Вилы. 3. Хоровод. 4. Налог. 5. Приказание, повеление. 6. Пособие (денежная помощь). 7. Ромашка. 8. Повойник. 9. Горизонт. 10. Закат, заход. 11. Пример. 12. Пейзаж. 13. Бекас. 14. Оборотень. 15. Высокомерие. 16. Приложение. 17. Зелень. 18. Вереск. 19. Март. 20. Упадок. 21. Мерёжа, верша. 22. Суетня. 23. Трубочист. 24. Молния. 25. Страдалец. 26. Душегрейка. 27. Свёрток. 28. Счёт. 29. Раввин. 30. Покупатель. 31. Занавеска. 32. Беседа. 33. Сверстник. 34. Арбуз. 35. Примесь. 36. Клин, поле. 37. Взятка. 38. Справочник. 39. Пруд, ставок. 40. Молва.

Склаў Уладзімір РОДЗЬКІН.
г. Гомель.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ 2 МАЯ

1. Галактыка. 2. Памалогія. 3. Балалайка. 4. Мараторый. 5. Дырыжабль. 6. Дыдактыка. 7. Манафтонг. 8. «Калыханка». 9. Журналіст. 10. Курапатка. 11. Бандарчук. 12. Магнітола. 13. «Нарачанка». 14. Мандаліна. 15. Еўдакімаў. 16. Аўтатраса. 17. Кіжаватаў. 18. Нікарагуа. 19. «Будаўніца». 20. «Купалінка». 21. Тасканіні. 22. Карамазаў. 23. «Закаблука». 24. Баскунчак. 25. Кантрабас. 26. «Чараўніцы». 27. Малінаўка. 28. Кантылена. 29. Каравайка. 30. Налівайка. 31. Гадаліній. 32. Катамаран. 33. Санаторый. 34. Вадакачка. 35. Велагонка. 36. Перапіска.

СУБОТНІМ ВЕЧАРАМ

АДКАЗЫ НА ЗАДАННІ

(«Суботнім вечарам», 2 мая)

«Расстаўце знакі». Вось адзін з варыянтаў адказаў:

$(1-2+3+4)\times5\times(6+7+8+9+0)=900.$

$12\times3:[(4\times5)+6+7-8-9+0)]=2{,}25.$

$1+2-3+4+5+6-7-8+9-0=9.$

$1\times234-56+(7\times8)-9-0=225.$

«Што на здымку?». Ладан — смала некаторых трапічных дрэў—пры згаранні дае дробнадысперсныя часцінкі дыму. У адной з лабараторый гэтыя ўласцівасці ладана выкарысталі для вывучэння турбулентных плыняў паветра. Для фатаграфавання дым засвяцілі промнем лазера, які нібы замарозіў на здымку ўсе завіткі плыні.

«Паласаты» імпарт». Гэтая штрыхоўка — своеасаблівы «знак якасці» замежных тавараў. Ужо прыкладна дваццаць год у высокаразвітых заходніх краінах для ўводу ў камп'ютэрную сістэму інфармацыі аб тавары выкарыстоўваюцца штрыхавыя коды (ШК). Гэта камбінацыі цёмных палосак (штрыхоў) і раздзяляльных светлых палосак (прамежкаў) рознай шырыні. Такую штрыхоўку можна ўбачыць практычна на ўсіх упакоўках тавараў замежнай вытворчасці. У заходнім магазіне перш чым касір выб'е таварны чэк, ён абавязкова правядзе па ўпакоўцы лазерным пісталецікам, злучаным з камп'ютэрам. Дзякуючы гэтаму вядзецца дакладны ўлік прададзеных магазінам тавараў і своечасовы заказ дадатковых партый. У ШК закадзіраваны краіна-вытворца, фірма або прадпрыемства-вытворца і нумар тавару ў адпаведным рэестры.

На вялікі жаль, гэтыя звесткі аб ШК лішні раз напамінаюць аб той велізарнай адсталасці і непаваротлівасці нашай сістэмы ўзаемаадносін паміж вытворцам, гандлем і пакупніком.

«Якая гэта расліна?». Размова ішла пра вядомую лекавую расліну — крываўнік, які вельмі распаўсюджаны на Беларусі і добра вядомы, бадай што, кожнаму з нас.

«СТОЙ! ХТО ПЛЫВЕ!»

Сённяшнім «Суботнім вечарам» даём толькі адно заданне: вызначыць па здымку, якія жывёліны на ім адлюстраваны.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ — СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.
«Пытанні, звязаныя з выпускам у абарачэнне разліковых білетаў Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь».
«Выратуем дзяцей!». Пад такім дэвізам праводзіцца 16 мая тэлемарафон.
«Пагоня». Газета ў газеце.
«Абзац» і «60 секунд».
«Мамам і татам на заметку». Колькі плаціць за дзіцячы садок.
Эканамічныя заметкі з выпадку. «Ці ёсць патэнцыя ў канцэпцыі».
«Са слабымі не цырымоняцца». Пісьмо з «глыбінкі».
«У садзе і агародзе». Падборка.

НАДВОР'Е

16 мая

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца малавоблачнае без ападкаў надвор'е. Тэмпература паветра ў Гомелі, Магілёве — 18—20, Мінску, Віцебску — 19—21, Брэсце, Гродна — 22—24 градусы цяпла.

У наступныя двое сутак: 17 мая кароткачасовыя дажджы, магчымы навальніцы. Тэмпература паветра ўначы 3—8, удзень 11—16 градусаў цяпла, 18-га — без ападкаў. Тэмпература паветра ўначы 1—6 градусаў цяпла, магчымы замаразкі да 2 градусаў. Удзень — 15—20 градусаў вышэй нуля.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

16 мая

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Пяюць сярэбраныя трубы». Фільм-канцэрт.
9.00. Тэлемарафон «Выратуем дзяцей».
19.00. Панарама.
19.25. Тэлемарафон «Выратуем дзяцей».
23.00. НІКа.
23.15. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Восем з паловай» (Італія). 1-я серыя.

I канал. Астанкіна.

10.05. Відавочнае — неверагоднае.
10.45. Тры сустрэчы з Віктарам Астаф'евым. Перадача 3-я «Як жыць?..»
11.35. Музычны кіёск.
12.05. Палітра.
12.45. Шоу маладых артыстаў аперэты.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Чырвоная імперыя». Дак. фільм. (Вялікабрытанія). Фільм 6-ы «Тыя, што засталіся жывымі».
15.25. Маст. фільм «Пра дружбу і нядружбу».
16.25. Тэлескоп.
17.10. Чырвоны квадрат.
17.50. Прэзентацыя праграм тэлекампаніі «Сентрал тэлевіжн» (Англія).
18.05. «Пчала Мая». Мультфільм.
18.30. «Чалавек, як мора». Маст. фільм. 1-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Чалавек, як мора». 2-я серыя.
22.00. Пад знакам задыяка. «Цялец». У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50—0.50. «Шостая запалка». Маст. фільм з серыі «Дэрык» (Германія).

Канал «Расія»

9.25. Калі вам за...
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
12.00. Кола агляду. Перадача аб адкрыцці Еўра-Дыснейленда ў Парыжы.
13.00. Весткі.
13.20. «Кароль Лір». Маст. фільм. 1-я серыя.
14.30. Мастацтва адлюстравання. Адкрыццё выстаўкі маладых мастакоў у галерэі сучаснага мастацтва «М'АРС».
15.00. Вялікае невядомае. Алемдар Караманаў.
16.15. Пілігрым. Расійскае бюро падарожжаў.
17.00. Складчына.
17.40. Парламенцкі веснік.
17.55. Балет Санкт-Пецярбурга. Прэзентацыя фільма - балета «Апошняя тарантэла».
19.00. Кантрасты.
19.40. Свята кожны дзень.
19.50. Музыка ў стылі «пепсі».
21.30. Рэтра-студыя.
22.00. Весткі.
22.25. Зусім сакрэтна. Крымінальны канал.
23.15. Праграма «А».

17 мая

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Фантазія». Кінанарыс.
8.55. Паказвае Гомель.
9.55. Латарэя аўтографаў.
10.50. Футбол-92. 1. Чэмпіянат Беларусі. «Дынама» (Брэст) — «Дынама» (Мінск). 2. Вынікі тура.
12.45. «Гэта атрымалася само па сабе». Творчы партрэт мастачкі Г. Гаравой.
13.00. НІКа. Нядзельны дадатак.
13.45. «Бабульчын урок». Мультфільм.
13.55. А. Кертас. «Яны любілі яго». Спектакль Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.
15.40. Белыя і чорныя.
16.15. Студыя «Мэта». Вечарына паэтэсы Л. Паўлікавай-Хейдаравай (паўтор).
17.40. «Дзякуй вам, людзі!» Вечар у Палацы культуры прафсаюзаў рэспублікі, прысвечаны Тыдню міласэрнасці і здароўя.
18.20. Мінская брама. Канцэрт Дзяржаўнага аркестра духавых інструментаў «Няміга».
20.00. Панарама.
20.25. «Той, што ходзіць у цемры, не ведае, куды ідзе...» Тэл. дак. фільм.
20.40. Калыханка.
21.00. На Ташкенцкай сустрэчы ў вярхах.
21.15. «Сінема» прадстаўляе маст. фільм «Восем з паловай» (Італія). 2-я серыя.

I канал. Астанкіна

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Рытмічная гімнастыка.
7.30. Тыраж «Спортлато».
7.45. Спорт для ўсіх.
8.15. Раным-рана.
8.55. Магчыма ўсё.
9.25. Ранішняя зорка.
10.15. Пад знакам «пі».
10.55. IX Міжнародны фестываль тэлепраграм народнай творчасці «Вясёлка».
11.20. Авіякасмічны салон.
11.35. Новае пакаленне выбірае...
12.30. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Як на Дамініцы пачаліся разводы» (Дамініка).
12.35. «Багатыя таксама плачуць» Маст. фільм (Мексіка).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Канцэрт.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. Народныя мелодыі.
16.05. Панарама.
16.45. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. ТБ — «Нява». «Хто з намі?» Перадача 12-я.
18.20. Тэлекампанія «Астанкіна» прадстаўляе праграмы «Сентрал тэлевіжн» (Англія). Мастацкі фільм «Багдадскі злодзей»; музычная праграма «Стылі спен».
21.00. Вынікі.
21.45. VII тэл. конкурс маладых выканаўцаў эстраднай песні «Ялта-92».
23.00. Навіны.
23.25. «Уся ўлада любві». Дак. фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Дак. панарама. «Помні», «Зачараваныя жыццём».
8.00. Тэлеасамблея.
8.45. Хочаце—верце...
9.15. Тэма з варыяцыямі. Лірыка на фоне італьянскага доміка. Перадача 3-я.
10.00. «Суперкніга». Мультфільм. 12-я серыя.
10.30. Аты-баты...
11.00. Акцыя «Пелікан». Дабрачынны канцэрт.
12.00. Чэмпіянат свету па баскетболу сярод прафесіяналаў НБА.
13.00. Весткі.
13.20. «Кароль Лір». Маст. фільм. 2-я серыя.
14.30. Вольны час. «ТБ-атэлье».
14.45. Чэмпіянат свету па аўтагонках у класе формула-1. Трансляцыя з Італіі.
17.00. Чэмпіянат Расіі па футболу. «Асмарал» (Масква) — «Спартак» (Масква).
18.40. «Дзягілеву прысвячаецца». Адкрыццё фестывалю ў Ноўгарадзе.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Джынджэр і Фрэд». Мастацкі фільм.
21.40. Тварам да Расіі.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.30. Маскі-шоу.
23.00. Рок-кафэ.

Фільмы тыдня

- «ЦЕЛА»
- «ШАЛЁНАЯ БАБА»
- «ПРЫГАВОРАНЫ»
- «ДАРАГІ МОЙ, ВЯРХОЎНЫ ПРАВІЦЕЛЬ...»

Новую каляровую мастацкую кінастужку «ЦЕЛА» паставіў па сцэнарыю Сяргея Ліўнева ў эксперыментальным творчым аб'яднанні «Ладдзя» кінастудыі імя М. Горкага рэжысёр Нікіта Хубаў. Карціна расказвае пра бессэнсоўнасць і бязмэтнасць існавання сучасных маладых людзей, якім суджана было жыць у час краху ідэалаў.

...У невялікім падмаскоўным гарадку сябруюць дзве маладыя пары. У адной з іх, Іры і Сцёпы, адносіны зайшлі вельмі далёка — «дагуляліся» да сямі месяцаў цяжарнасці. Па ўсім відаць, Ірка хутка падорыць Сцёпку двайнят. Што ж, у жыцці ўсякае бывае. Молада-зелена, пасталеюць — паразумнеюць. Але, дзіўная справа, замест дарослых і мудрых думак пра лёс будучых двайнят Ірыне прыходзіць у галаву вераломнейшая задума праверыць пачуцці суджанага сваёй сяброўкі Светы — Мікалая. Маўляў, прыдумаем, чаго не было, няхай параўнуе, толькі больш прывяжацца... Вось і «даправяраліся» да такіх дзікасцей, што ўсім чацвярым лёс пераламалі і здаровага дужага хлопца на той свет адправілі...

У гэтым напружаным трагічным фільме здымаліся Алена Саліхава, Максім Белякоў, Ала Клюка, Андрэй Жыгалаў, Яўген Серакоў і іншыя.

Кінамайстры творчага аб'яднання «Кантакт» кінастудыі імя М. Горкага сумесна з акцыянернай кампаніяй «Студыя «Пірама» знялі новую каляровую мастацкую кінастужку «ШАЛЁНАЯ БАБА». Сцэнарый фільма напісалі С. Салаўёў, С. Валяеў і А. Хван, рэжысёр-пастаноўшчык — А. Трафімаў.

Сюжэт карціны дастаткова займальны і дынамічны. У простай жанчыны Шуры і яе мужа Лёшы ўкралі сына. Да гэтага здарэння жыццё ў іх праходзіла мерна і шчасліва, і вось... Нейкі Самсонаў патрабуе аддаць яму якуюсьці папку. Але Шура не прызнае ультыматумаў. Яна ўступае ў жорсткую схватку з бандытамі...

Як бачым, нялёгкае рамяство айчыннага супермена ў кіно з поспехам пачынае асвойваць і слабы пол.

Цудоўна выконваюць свае ролі ў фільме Алена Якаўлева і Андрэй Сакалоў.

...З-за пастаяннага голаду і галечы маладая ўдава Яшода з двума дзецьмі — Шанкарам і Сунандай — уцякае з вёскі ў горад, дзе жыве яе брат, Біхары. Але надзеі на лепшае жыццё не апраўдваюцца. Брат прапівае ўсе грошы, а аднойчы і зусім надумаў прадаць сястру багатаму знаёмаму. Абараняючы маці, дзесяцігадовы Шанкар выпадкова забівае роднага дзядзьку... А аб тым, што адбылося потым, гледачы даведаюцца, паглядзеўшы каляровую двухсерыйную шыроказкранную мастацкую кінастужку «ПРЫГАВОРАНЫ», створаную індыйскімі кінематаграфістамі (аўтар сцэнарыя — Вінай Шукла, рэжысёр-пастаноўшчык — Умеш Мехра). Галоўную ролю ў ёй выдатна выканаў Мітхун Чакраборці, кумір мільёнаў паклоннікаў ва ўсім свеце.

Заслугоўвае ўвагі і новая каляровая паўнаметражная кінастужка «ДАРАГІ МОЙ, ВЯРХОЎНЫ ПРАВІЦЕЛЬ...» вытворчасці Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў. Аўтар сцэнарыя — А. Увараў, рэжысёр — В. Лаўкова. У цэнтры сюжэта гэтага фільма — трагічны лёс царскага адмірала, аднаго з лідэраў белагвардзейскага руху, стаўленіка Антанты Аляксандра Васільевіча Калчака, расстралянага па пастанове Іркуцкага ваенна-рэвалюцыйнага камітэта ў 1920 годзе.

Аўтары карціны выбралі некалькі эпізодаў з поўнага падзей жыцця А. Калчака.

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: першы намеснік галоўнага рэдактара Міхаіл Міхаевіч, намеснік адказнага сакратара Віктар Краўчанка, старшы карэктар Вікторыя Кляновік.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63850.
Зак. № 95.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12